

البركات الالهية بشرح العقيدة الواسطية

(د عقیده واسطیه پنتو اسانه شرح)

شارح : عامر حسن (غفر له)

Ketabton.com

متن :

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الحمد لله الذي أرسل رسوله بالهدى ودين الحق ليظهره على الدين كله وكفى بالله شهيداً.
وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له إقراراً به وتوحيداً.
وأشهد أن محمداً عبده ورسوله صلى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلم تسليمًا مزيداً.

ترجمه :

هغه الله لره حمدونه دی چی خپل رسول یی په هدایت او دین حق سره رالیرلی دی

دی دپاره چی دا دین په ټولو دینونو باندی غالب کړی اوکافی دی الله تعالی دگواهی په اعتبار سره زه گواهی ورکوم چی د الله نه علاوه بل معبود لایق د عبادت نشته هغه یو دی هیڅ شریک نلری زه ددی اقرارکوم او د الله توحید بیانوم اوگواهی ورکوم چی محمد صلی الله علیه وسلم د الله بنده او رسول دی الله تعالی دی په هغه او د هغه په ال باندی درود (۱) او سلام ولیری

شرح :

(۱) په نبی علیه السلام باندی د الله ددرود مقصد دادی چی الله تعالی د فریشتو په مجلس کی د نبی علیه السلام تعریف کوی لکه دا خبره ابو العالیه رحمه الله کړی ده
عن أبي العالیة قال: صلاة الله على رسوله ثناؤه عليه عند الملائكة.

متن: أَمَّا بَعْدُ؛ فَهَذَا اعْتِقَادُ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ الْمَنْصُورَةِ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ: أَهْلُ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ: وَهُوَ الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْإِيمَانِ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ.

ترجمه:

پس همدا د فرقه ناجیه او تر قیامته پوری د غلبه کونکی جماعت عقیده ده

چی هغه اهل سنت والجماعت دی هغه دا چی په الله د هغه په پریشته د هغه په کتابونو د هغه په رسولانو او د مرگ نه پس دوباره راوژندی کیدلو په خیر او شر تقدیر باندی ایمان لرل دی

شرح:

دلته نه مصنف رحمه الله د اهل سنت والجماعت عقیده بیانول شروع کړل او په عام او مجمل ایمان یی ابتدا وکړه کوم چی په هر چا باندی لازم دی ځکه په هر انسان باندی لازم دی چی په اجمالی طور سره په الله د هغه په ټولو رسولانو باندی ایمان راوړی دغه رنگه په کتابونو د الله په فریشته د هغه په ټولو رسولان د قیامت په ورځ او په کوم شی باندی چی الله او رسول امرکړی دی او پدی ټولو مذکوره شیانو د ایمان راوړلو مقصد دادی چی ددی تصدیق وکړی شی چی الله یو ذات دی هیڅ شریک نه لری بیا په ایمان بالله کی ډیر امور داخل دی مثلا په هر شی کی د الله تعالی تابعداری د هر هغه څه نه ځان ساتل چی الله ترینه منع کړی ده وغیره وغیره بیا په رسولانو باندی ایمان ددی مقصد دادی چی په نبی علیه السلام باندی به ایمان تفصیلی راوړی کیږی یعنی دا به منی چی هغه د الله له طرفه مبعوث دی او ددی نه پس د هغه هره خبره کی به تابعداری کوی البته په نورو پیغمبرانو باندی د ایمان راوړلو نه مراد اجمالی ایمان دی یعنی صرف دومره منل چی هغوی د الله له طرفه مبعوث وو لیکن د هغوی په شریعت باندی عمل کول ضروری ندی ځکه هغه منسوخ شوی دی او د ایمان بالرسول څخه دا هم ده چی د هغوی باره کی د غلو نه ځان ساتل لکه نصاراو چی عیسی علیه السلام ته د الوهیت درجه ورکړی یا یی د الله ځوی گنړلی نو دا نده پکار

دغه شان د الله په ټول کتابونو ایمان لرل ددی مقصد د قران نه په علاوه نورو کتابونو اجمالی ایمان او په قران تفصیلی ایمان لرل دی چی هره خبره یی ومنل شی او تلاوت یی وشي دغه رنگه د الله په پریشتو باندی د ایمان مقصد دا چی هغوی د الله بنده گان گنرل دا عقیده نرلر چی هغوی د الله لورگانی دی بلکی دا چی فریشتی الله د نور نه پیدا کړی د الله د حکم نافرمانی نه کوی

د قیامت په ورځ باندی ایمان : دلته دوه شیان مراد دی یو دا چی په مرگ باندی یقین لرل چی مرگ به ضرور رایی ځکه هیڅ یو نفس د مرگ څخه بچ کیدلی نشی هر څومره کوشش چی وکړی بل دا چی د قیامت په ورځ یقین لرل او د مرگ نه پس په دوباره راوژندی کیدلو عقیده لرل او دا مهمه مساله ده ځکه ډیرو خلکو ددی څخه انکار کړی چی د مرگ نه پس دوباره راوژندی کیدل نشته لکه کافرو به ویل چی دا پیغمبر دا څه خبری کوی چی تاسو به د مرگ نه پس دوباره راوژندی کیری نو الله تعالی د هغوی په دی باطل عقیدی باندی رد وکه او ددی لپاره یی ډیر مثالونه بیان کړل چی دوباره راوژندی کیدل حق دی لکه څنگه چی الله تعالی وچه ځمکه رازرغونه کړی او په هغی باندی وایسته راوخیژی دغه رنگه لکه څنگه چی الله تعالی اصحاب کهف راوژندی کړی وو یا لکه د ابراهیم علیه السلام واقعه چی هغه کله الله تعالی نه دا درخواست وکه چی ماته وښایه ته مړی څرنگه راوژندی کوی نو الله وفرمایل یو څو مرغی راواخله او ځان سره یی اموخته کړه بیا یی پوتی پوتی کړه او په یو غری کیرده بیا یی ځان ته راوبله نو راوژندی به شی داسی نور بیسماره مثالونه

۲- اهل سنت والجماعت ته فرقه ناجیه ځکه وایی چی دی باره کی ډیر احادیث وارد دی چی دا به اور څخه نجات حاصلوی

او طایفه منصوره ورته هم وایی مطلب هغه جماعت چی همیشه به ورسره الله مدد کوی ددی نوم وجه داده چی د نبی ﷺ بعضی احادیثو کی راغلی چی دا جماعت به تر قیامت په حق ولاړ وی او الله به ورته په هره زمانه کی بری ورکوی مخالفین به ورته هیڅ ضرر نشی ورکولی تر دی چی مهدی به راشی او دوی به هغه په جماعت کی شامل شی وس په لاندی ډول هغه احادیث بیانیری چی د اهل سنت والجماعت دی نومونو ته پکښ اشاره یا تصریح ده

نبی کریم ﷺ فرمای: یهود په یو او یا ډلو تقسیم شوی وو چی د یوی ډلی نه علاوه به ټول په جهنم کی وی او نصاری په دوه او یا ډلو تقسیم شوی وو چی د یوی فرقه نه علاوه به ټول په جهنم کی وی او دا امت به په دري او یا ډلو تقسیم شی چی د یوی ډلی نه علاوه به ټول جهنم ته ځی

یو بل روایت کی راخی صحابه کرامو پوښتنه وکړه ای د الله رسول ﷺ فرقه ناجیه څوک دی

هغه وفرمایل هغه خلک چی پدی دین باندی روان دی په کوم چی زه او زما صحابه نن ورځ ولاړ
دی

یو بل روایت کی دی دا جماعت دی او دالله مدد د جماعت سره وی

دی وچی نه دی جماعت ته اهل سنت والجماعت وایی

نبی کریم صلی الله علیه وسلم په یو بل حدیث کی فرمایي زما د امت یو جماعت به همیشه په حق
باندی ولاړ وی چا چی ددوی مدد ونکړ هیڅ ضرر به ورنکړی نه به هغه څوک دوی ته ضرر
ورکړی چی ددوی مخالفت کوی تر دی چی قیامت به قایم شی

بل روایت کی دی چی زما د امت یو جماعت به تر قیامت پوری منصور یعنی په دشمن غالبه
وی

اهل سنت ورته پدی وجه وایی چی د هغوی لپاره د رسول الله ﷺ نه علاوه بل څوک متبوع نشته چی د هغه لپاره
تعصب وکړی د هر قسم تقلید نه دوی پاک دی او نبی علیه السلام په تابعداری کی هیڅ امام نه
شریکوی چی د هغه قول د نبی علیه السلام په مخالفت کی قبول کړی بلکی د ټولو ایمه کرامو
احترام کوی او کله چی د هغوی قول د نبی علیه السلام د قول مخالف راشی نو نه یی قبلوی بلکی
په حدیث باندی عمل کوی او همدا د صحابه کرامو طریقه وه او همدوی د نبی علیه السلام په
اقوالو احوالو او افعالو باندی د هر چا نه ښه پوهه دی

اولنی باب

په الله تعالی باندی د ایمان راوړلو بیان

پدی باب کی پینځه فصله دی

- ۱- د الله تعالی د نومونو او صفاتو باندی د ایمان راوړو باره کی بنیادی قواعد
- ۲- په هغه صفاتو ایمان چی الله تعالی د خپل ځان لپاره په قران کی بیان کړی دی
- ۳- په هغه ټولو صفاتو ایمان چی نبی علیه السلام د الله تعالی لپاره په سنت کی بیان کړی دی
- ۴- د نورو فرقو برعکس د اهل سنت والجماعت وسطیت (درمیانه والی)
- ۵- په ایمان باللله کی دا هم داخلیری چی الله تعالی د اسمانونو د پاسه په عرش باندی مستوی دی
- ۶- په ایمان باللله کی دا هم داخل ده چی الله خپل مخلوق ته انتهایی نژدی دی

اولنی فصل

د الله په نومونو او صفاتو د ایمان باره کی مهم او بنیادی قواعد

متن: وَمَنْ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ: الْإِيمَانُ بِمَا وَصَفَ بِهِ نَفْسَهُ فِي كِتَابِهِ الْعَزِيزِ، وَمَا وَصَفَهُ بِهِ رَسُولُهُ مُحَمَّدٌ ﷺ؛ مِنْ غَيْرِ تَحْرِيفٍ وَلَا تَعْطِيلٍ، وَمِنْ غَيْرِ تَكْيِيفٍ وَلَا تَمَثِيلٍ.

ترجمه:

په الله تعالی باندی د ایمان څخه دا هم ده چی د هغه ټولو صفاتو تصدیق وکړی شی چی الله تعالی د خپل ځان لپاره په قران کی بیان کړی دی یا نبی علیه السلام د هغه لپاره په سنت کی بیان کړی دی بغیر د تحریف تعطیل تکییف او تمثیل نه

شرح: د الله په صفاتو د ایمان مطلب دادی چی هغه ټول صفات ومنلی شی چی الله تعالی په

قران کی بیان کړی دی یا نبی علیه السلام په احادیثوکی بیان کړی دی لکه د الله اوریدل د هغه لیدل د هغه محبت کول د هغه پورته ختل راکوځیدل د هغه لاس شته مخ شته کما یلیق به سبحانه ددی ټولو منل او تحریف تعطیل تکییف او تمثیل پکښ نه کول

د تحریف نه مراد: مذموم تاویل کول دی چی هغه د راجح معنی څخه یوی مرجوح معنی ته د لفظ اړول دی لکه بعضی خلکو چی د استوی معنی په استولی سره کړی چی الله په عرش مستوی ندی بلکی په هغی یی غلبه کړی ده نو دا قطعاً جایز ندی ځکه پدی سره الله په صفاتوکی بی دلیل تاویل دی او دا د الله په صفاتوکی الحاد دی چی منع ترینه شوی ده الله تعالی فرمایي او د الله لپاره نبایسته نومونه دی نو تاسو دالله څخه پدی سره سوال وکړی او هغه خلک پریردی چی د الله په نومونوکی الحادکوی

دغه شان د تحریف څخه دا هم ده چی بعضی ماتردیان (پنځچپریان وغیرهم د ید معنی په قدرت سره کوی دا بی ځای تاویل دی ځکه هیڅ دلیل پری نشته بلکی ددوی امام ابو حنیفه رحمه الله

خپله ددی معنی په لاس سره کړی ده او په دوی یی رد کړی دی هغه فرمایي داسی ویل چی د الله د ید نه مراد هغه قدرت دی ندی جایز ځکه پدی سره د الله د صفت تعطیل راځی چی جایز ندی د تعطیل نه مراد : د الله د صفاتو نفی کول دی دی وجی نه به سلفو هغه چاته معطله ویل چی د الله د صفاتو څخه به یی انکار کول لکه دوی به ویل چی مونږ د الله لاس نه منو ځکه که دا مو ومنه نو بیا د الله تعالی تشبیه د مخلوق سره راځی او دا جایز نده ددی جواب دادی چی دی سره هیڅ تشبیه لازم نه راځی ځکه مونږ چی الله لره لاس وغیره ثابتوو نو دا نه وایوو چی نعوذ بالله د هغه لاس زموږ د لاسونو پشان دی بلکی وایو چی د هغه دشان مطابق د هغه ټول صفات دی

د تحریف او تعطیل مابین کی فرق :

دادی چی تعطیل د هغه معنی نه مکمل انکار دی چی په کتاب او سنت سره ثابته ده او تحریف د قرانی نصوصو د خپلو معنو څخه نورو معنو ته اړول دی

او تکلیف نه مراد د الله د صفاتو کیفیت څنگه والی حالت دی باره کی سوال کول دی دا هم ناجایز دی ځکه د الله تعالی هیڅ مثل نشته الله فرمایي د هغه لپاره هیڅ شبیه نشته

دی وجی نه امام مالک فرمایي چی استوا معلومه ده پدی ایمان واجب دی او کیفیت یی مجهول دی چی څنگه الله تعالی په عرش باندی مستوی دی او دی باره کی سوال کول بدعت دی

صرف دومره ده چی اهل سنت مطلق طور سره د کیفیت څخه انکار نکوی ځکه د هر شی لپاره یو کیفیت وی هغوی خو صرف ددی نفی کوی چی مونږ ته د الله د ذات او صفاتو کیفیت ندی معلوم

د تمثیل نه مراد دادی چی د الله صفات د مخلوق د صفاتو سره مشابه کنډل چی مثلا د الله تعالی مخ د مخلوق پشان دی نعوذ بالله

وغیره

متن:

بَلِّغِ الْمُؤْمِنُونَ بِأَنَّ اللَّهَ {لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ} .
 فَلَا يَنْفُونَ عَنْهُ مَا وَصَفَ بِهِ نَفْسَهُ، وَلَا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ، وَلَا يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَاءِ اللَّهِ وَآيَاتِهِ، وَلَا يَكْتُمُونَ وَلَا
 يَمْتَلُونَ صِفَاتِهِ بِصِفَاتِ خَلْقِهِ.
 لِأَنَّهُ سُبْحَانَهُ: لَا سَمِيَّ لَهُ، وَلَا كُفَّءَ لَهُ، وَلَا نِدَّ لَهُ.
 وَلَا يُقَاسُ بِخَلْقِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى.
 فَإِنَّهُ أَعْلَمُ بِنَفْسِهِ وَبِعَبْرِهِ، وَأَصْدَقُ قِيلاً، وَأَحْسَنُ حَدِيثًا مِنْ خَلْقِهِ. ثُمَّ رُسُلُهُ صَادِقُونَ مُصَدِّقُونَ؛ بِخِلَافِ الَّذِينَ يَقُولُونَ
 عَلَيْهِ مَا لَا يَعْلَمُونَ وَهَذَا قَالَ: {سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ - وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
 الْعَالَمِينَ} . فَسَبِّحْ نَفْسَهُ عَمَّا وَصَفَهُ بِهِ الْمُخَالِفُونَ لِلرُّسُلِ، وَسَلِّمْ عَلَى الْمُرْسَلِينَ؛ لِسَلَامَةِ مَا قَالُوهُ مِنَ التَّقْصِ
 وَالْعَيْبِ.
 وَهُوَ سُبْحَانَهُ قَدْ جَمَعَ فِيهَا وَصَفَ وَسَمَّى بِهِ نَفْسَهُ بَيْنَ التَّنْفِي وَالْإِثْبَاتِ.
 فَلَا عُدُولَ لِأَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ عَمَّا جَاءَ بِهِ الْمُرْسَلُونَ؛ فَإِنَّهُ الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ، صِرَاطُ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ
 النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ.

ترجمه .:

بلکی خلک به ددی تصدیق کوی چی د الله په مثل هیخ شی نشته او هغه اوریدونکی لیدونکی
 ذات دی نو هغه صفات به نه نفی کوی چی الله د ځان لپاره ثابت کړی دی
 نه به کلمات د خپلو ځاینو څخه بدلوی نه به د الله په نومونو او ایاتونو کی الحاد کوی نه به د الله
 د صفاتو تشبیه د مخلوق د صفاتو سره ورکوی ځکه د الله لپاره هیخ هم نوم نشته نه یی مثل شته نه
 شریک او نه به د هغه تشبیه مخلوق سره ورکولی شی ځکه الله تعالی پخپل ځان او مخلوق باندى
 ښه عالم دی خبره یی ریښتیا ده او د مخلوق نه یی خبری ښایسته او ښی دی
 بیا د الله رسولان ټول صادقان دی تصدیق یی کړی شوی دی د هغه خلکو پشان ندی چی د ځانه
 بی علمه خبری کوی دی وچی الله تعالی فرمایلی دی: ((پاک دی د عزت والا رب د هغه خبرو
 نه چی دوی یی کوی او سلام دی په رسولانو باندى او ټول حمدونه هغه رب لره دی چی د
 مخلوقاتو پالونکی دی))

دی ایت کی اللہ تعالیٰ خپل ڄان د هغه خبرو نه پاک کړی دی چی د رسولانو مخالف خلکو د ځانه جوړی کړی دی او په رسولانو باندی یی سلام کړی ځکه هغوی د الله باره کی د هر نقص او عیب نه پاکی خبری کړی دی او الله تعالیٰ د خپلو نومونو او صفتونو بیان په نفی او اثبات دواړو سره کړی دی نوکوم شی چی پیغمبرانو راوړی دی د اهل سنت والجماعت لپاره د هغی نه اعراض کول ممکن ندی ځکه همدا سمه لاره ده د هغه کسانو لاره ده چی الله پری نعمت کړی دی چی هغوی پیغمبران صدیقین شهدا او صالحین دی

دویم فصل

په هغه صفاتو ایمان لرل چی الله تعالیٰ د خپل ځان لپاره په قران کی بیان کړی دی

متن: وَقَدْ دَخَلَ فِي هَذِهِ الْجُمْلَةِ مَا وَصَفَ اللَّهُ بِهِ نَفْسَهُ فِي سُورَةِ الْإِخْلَاصِ الَّتِي تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ، حَيْثُ يَقُولُ:

{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ - اللَّهُ الصَّمَدُ - لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ - وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ}

ترجمه .:

پدی کی هغه صفات داخل دی چی الله تعالیٰ د خپل ځان لپاره په سورت اخلاص کی بیان کړی دی چی دا سورت د قران ددریمی حصه برابر دی

الله فرمایلی دی:

((ووايه بيشكه الله تعالى يو ذات دی الله بی پرواه ذات دی نه یی بچی شته او نه د چا نه پیدا دی نه د هغه څوک مثل او شبیه شته))

شرح:

ابن عباس رضی الله عنهما فرمایلی ((الذي يصمد إليه الخلائق في حوائجهم ومسائلهم))،

: د صمد معنی ده هغه ذات چی هغه ته ټول مخلوقات په خپلو حاجتونو او مسایلوکی محتاجه دی

او د ابی بن کعب رضی الله عنه نه روایت دی چی مشرکانو نبی علیه السلام ته وویل د خپل رب نسب دی مونږ ته بیان کړه نو الله دا سورت نازل کړ وعن أبي بن كعب رضي الله عنه أن المشركين قالوا للنبي صلى الله عليه وسلم - انساب لنا ربك فأنزل الله تعالى: {قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ * اللَّهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ * وَمَ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ} رواه أحمد وغيره.

متن: وَمَا وَصَفَ بِهِ نَفْسَهُ فِي أَعْظَمِ آيَةٍ فِي كِتَابِهِ؛ حَيْثُ يَقُولُ: {اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ}

ترجمه:

او هغه صفتونه چی الله تعالی د ځان لپاره د په قران کی د ټولو نه عظیم ایت کی بیان کړی

الله فرمایلی دی:

الله هغه ذات دی چی هیڅ معبود لایق د عبادت نشته مگر هغه دی چی همیشه ژوند او قیوم ذات دی په هغه باندی نه پرکاری راځی نه خوب او د هغه لپاره هغه څه دی چی اسمانونو او ځمکوکی دی څوک دی چی د هغه د اجازت نه بغیر به شفاعت وکړی هغه ته هغه څه معلوم دی چی دوی نه مخکی او شاته دی او دوی د هغه په علم باندی احاطه نشی کولی مگر په هغه علم چی الله یی وغواړی د هغه کرسی اسمانونو او ځمکو لره پراخه کړی دی او د اسمانونو او ځمکو حفاظت هغه لره نه ستړی کوی او یقینا هغه اوچت عظیم ذات دی

شرح:

اند قیوم معنی ده چی په هر شی باندی قایم ذات چی ټول موجوات ورته محتاجه دی او هغه ددوی نه مستغنی دی

۲قال ابن عباس: الكرسي موضع القدمين، والعرش لا يقدر أحدٌ قدره.

ابن عباس رضي الله عنهما فرمائي: د کرسی نه مراد د الله د قدمونو د ایخودو خای دی او د عرش اندازه هیخوک نشی لگولی

البته دی باره کی د علماو اختلاف دی چی د کرسی نه مراد عرش دی که د قدمونو خای صحیح حدیث کی راخی نبی کریم ﷺ فرمایی:

(ما السماوات السبع والأرضون السبع بالنسبة إلى الكرسي إلا كحلقة ألقیت في فلاة من الأرض، وان فضل العرش على الكرسي كفضل الفلاة على تلك الحلقة)

د کرسی په نسبت د اسمانونو او خمکو مثال د یو بنگری دی چی په شره صحرا کی پروت وی او عرش په کرسی باندی دومره فضیلت لری لکه دا صحرا چی یی پدغه بنگری باندی لری

أخرجه ابن أبي شيبه في كتاب العرش (58) وابن جرير في التفسير (5/ 399) طبعة شاکر، والبيهقي في الأسماء والصفات رقم (862) عن أبي ذر رضي الله عنه، وصححه الألباني في السلسلة الصحيحة برقم (109).

۳. د ایت کرسی فضیلت او وجه تسمیه:

دی وجی نه چا چی دا ایت دشپی ولوسته نو تر سحره پوری به د الله له طرفه په هغه باندی یو حفاظت کونکی ملایک مقرر وی او شیطان به ورته نژدی نشی تر دی چی صباح کړی ایت کرسی ورته خکه وایی چی د کرسی ذکر دی پکښ.

په ایت کرسی کی د الله تعالی د پینځه صفاتو بیان دی چی هغه په

لاندى ډول دی

- ۱- په الوهیت کی الله تعالی منفرد دی یعنی صرف د الله عبادت پکار دی د بل چا نه
- ۲- د الله خخه د پرکاری او خوب نفی کول خکه د هغه قیومیت او حیات مکمل دی

۳- ملکیت بادشاهی او په هغی کی د الله د انفرادیت خصوصیت چی بادشاهان خو لپیر شته لیکن د هغوی بادشاهی ابدی نه ده بلکلی د الله تعالی بادشاهی او ملکیت همیشه لپاره دی (لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ).

۴- د الله د بادشاهی کمال او عظمت چی هیڅوک د هغه د اجازت نه بغیر شفاعت نشی کولی

۵- د هغه علم چی په هر شی بانندی محیط دی یعنی کامل علم دی او په کمال علم کی ورسره څوک شریک نشته د مخلوقاتو علم ناقص دی (يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ).

۶- د الله تعالی اراده شته دی

۷- الله تعالی دکمال خاوند دی ځکه چی کله یی مخلوقات دومره کمالی دی چی یوی کرسی ټول اسمانونه او ځمکی نیولی دی نو الله به څومره عظیم وی

۸- د الله تعالی علم قدرت د خپل ملکیت حفاظت کول د هغه رحمت ټول دکمال په درجه کی دی

علو په دری قسمه ده

علو الذات: یعنی الله تعالی د ذات په لحاظ سره د ټولو مخلوقاتو دپاسه په عرش بانندی مستوی دی

۲- علو القدر: دالله تعالی قدر اوچت دی د هغه لپاره د صفات ټول کمالات دی

۳. علو القهر: په بنده گانو بانندی قادر او قاهر ذات چی د بنده گانو نه هیڅوک په هغه غلبه نشی کولی بلکی هغه په ټولو بانندی قدرت لرونکی دی

متن: وَقَوْلُهُ سُبْحَانَهُ: {هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ} .

او دا قول د الله تعالی: او هغه اول او اخر ذات دی ظاهر او باطن دی او په هر شی بانندی عالم دی

:

دی ایت کریمه کی د الله د خلورو بنایسته نومونو بیان دی الاول الاخر الظاهر والباطن

ددی په تفسیرکی د علماو ډیر اقوال دی چی راجح قول په هغی کی دادی

1_ د اول نه مراد هغه ذات چی د هغه مخکی بل څوک نه وو ځکه که مخکی ترینه څوک وی نو الله به مخلوق وی

الآخر هغه ذات چی وروسته ترینه څه نشته یعنی هیڅ انتها نه لری

الظاهر هغه ذات چی د پاسه پری څه شی نشته نو ټول مخلوقات د هغه نه لاندی دی

الباطن هغه ذات چی د هغه او د مخلوق مابین کی څه شی حایل نشته بلکی د هغوی په ټولو افعالو باندی پوهه دی

او همدا تفسیر د نبی علیه السلام په حدیث کی وارد دی چی هغه به کله بستری ته د خوب په نیت راغلی نو دا دعا به یی لوسته

" اللهم رب السموات، ورب الأرض، ورب العرش العظيم، ربنا ورب كل شيء، فالق الحب والنوى، ومنزل التوراة، والإنجيل، والفرقان، أعوذ بك من شر كل شيء أنت آخذ بناصيته، اللهم أنت الأول فليس قبلك شيء، وأنت الآخر فليس بعدك شيء، وأنت الظاهر فليس فوقك شيء، وأنت الباطن فليس دونك شيء، اقض عنا الدين، وأغننا من الفقر" (2) أخرجه مسلم في الذكر والدعاء، (باب: ما يقول عند النوم وأخذ المضجع) (17-39-نووي)، ورواه أيضًا أبو داود والترمذي بألفاظ متقاربة.

ای د اسمانونو او ځمکو رب ای د عرش ربه زمونږ او د هر شی ربه د ددانی او زری چونکیه د تورات انجیل فرقان نازلونکی ذاته زه د هر هغه شی د شی نه ستا پناه غواړم چی ته د هغه تندی لره رانیونکی یی ای الله ته اول یی ستا نه مخکی څه شی نه وو او ته اخیر یی ستا نه وروسته څه نشته او ته ظاهر یی ستا د پاسه څه شی نشته او ته باطن یی ستا په درمیان کی څه شی نشته زمونږ د طرفه قرض ادا کړی او د فقر څخه مو وساتی

دا ډیر جامع تفسیر دی پدی کی د الله تعالیٰ په مخلوق باندی د احاطی بیان دی چی هغه په هر ډول په مخلوق احاطه کړی ده نو په الاول والاخرکی د الله د زمانی احاطی ذکر دی چی الله د زمانی په لحاظ سره په مخلوق باندی محیط دی

او په الظاهر والباطن کی د الله د مکانی احاطی ذکر دی چی الله د خای په اعتبار سره په ټول مخلوق احاطه کړی ده

بیا الاول دی کی د الله تعالیٰ قدیم والی ذکر دی چی ډیر مخکی نه الله وجود لری لم یزل ذات دی الاخر کی د الله تعالیٰ همیشوالی ته اشاره ده چی الله به همیشه لپاره وی او الظاهر کی د الله علو او عظمت ته اشاره ده چی الله په هر شی دیپاسه او اوچت دی او په الباطن کی د الله قربت او معیت ته اشاره ده چی الله بنده گانو ته نژدی دی د هغو سوال اوری او حاجت ورله پوره کوی

بیا دا صفات ټول د یو موصوف لپاره وو چی هغه الله تعالیٰ دی لیکن الله تعالیٰ دا په واو د جمع سره ذکر کړل پدی کی مزید تاکید ته اشاره ده خکه دلته دا اشکال پیدا کیده چی ددی صفاتو مابین کی جدایی ده خکه اول د اخر نه ډیر لری وی نو الله تعالیٰ ددی د ختمولو لپاره واو سره ذکر کړل

(خلیل الهراس)

متن: وَقَوْلُهُ سُبْحَانَهُ: {وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ} .

ترجمه او د الله تعالیٰ دا قول او په هغه ژوندی ذات توکل وکړه چی مرگ پری نه راخی

متن:

وَقَوْلُهُ: {وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ} [التحریم: 2]

او دا قول هغه علیم حکیم ذات دی

شرح:

دی کی د الله تعالیٰ ددوه صفتونو بیان دی

۱- علم د الله تعالیٰ چی ددی تذکره وشوه

۲- د الله تعالی ددی نوم بیان چی هغه حکیم دی : حکیم د حکمت نه ماخوذ دی چی ددی معنی ده هغه ذات چی حق خبره او حق کارکوی هیچکله باطل خبره او باطل کار نکوی او هرکار په حکمت سره کوی

یو قول دا هم دی چی دا فعلیل په معنی د مفعول دی یعنی د احکام نه ماخوذ دی چی الله تعالی ټول کارونه بڼه مضبوطی د هغه په تدبیرکی هیچ خلل نشته نه یی په پیدایش کی څه کمی کوتاهی شته

متن:

۱. {وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ - يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا}

۲. {وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنَ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ}

۳. {وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ} ،

۴. {لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا} .

ترجمه :

۱. په هغه څه پوهیږی چی ځمکه کی ننوخی او د هغی نه راوخی او په هغه څه چی د اسمان نه نازلیری یا هغی ته خیری

۲. د هغه سره د غیب چاببانی دی چی د هغه نه علاوه څوک پری نه پوهیږی هغه پوهه دی په هغه ټول شیانو چی په وچه او سمندکی دی او دونی څخه هیڅ پانه نه راغورځیکی مگر الله پری عالم دی نه یوه داسی دانه د ځمکی په تیارو کی شته چی الله ته نه وی معلومه او نه لوند وچ شی مگر په کتاب مبین کی شته دی

۳. هیڅ یوه زنانه بچی لره په گیده کی نه اوچتوی او نه یی زیروی مگر د الله په علم

۴دی لپاره چی تاسو پوهه شی چی الله په هر شی باندی قادر دی او د هغه علم په هر شی باندی احاطه کړی ده

شرح:

وعن ابن عمر رضي الله عنهما أن رسول الله - صلى الله عليه وسلم - قال: (مفتاح الغيب خمس لا يعلمهن إلا الله: {إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنزِلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَّاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ}) رواه البخاري.

د ابن عمر رضی الله عنهما څخه روایت دی چی نبی کریم صلى الله عليه وسلم فرمایلی دی د غیب چابیانې پینځه دی چی د الله نه علاوه بل چاته معلومی ندی د الله سره د قیامت علم دی او الله باران کوی الله ته د هغه څه پته ده چی په رحمونو کی دی او هیڅ نفس ته پته نشته چی سبا به څه کوی او هیڅ نفس ته پته نشته چی په کومی ځمکی به ورته مرگ راځی بیشکه الله تعالی علیم او خبردار دی

دی ایتونوکی د الله تعالی د علم ذکر دی چی علم د الله تعالی صفت دی او هغه د الله د ذات سره قایم دی معتزله پدی کی اختلاف کوی هغوی د الله تعالی د صفاتو څخه انکاری دی بعضی وایی چی الله بذات خود عالم او قادر دی او بعضی وایی چی ددی مراد سلبی معانی دی یعنی د علیم معنی داده چی جاهل ندی او د قادر معنی داده چی عاجز ندی

شیخ عبدالعزیز المکی د بشر المریسی سره مناظره کړی

((إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يَدْخُ فِي كِتَابِهِ [مَلَكًا مَقْرَبًا وَلَا نَبِيًّا مُرْسَلًا] (3) وَلَا مُؤْمِنًا تَقِيًّا بِنَفْيِ الْجُهْلِ عَنْهُ؛ لِيَدُلَّ عَلَى إِبْتَاتِ الْعِلْمِ لَهُ، وَإِنَّمَا مَدَحَهُمْ بِإِبْتَاتِ الْعِلْمِ هُمْ، فَتَنَفَى بِذَلِكَ الْجُهْلَ عَنْهُمْ ... فَمَنْ أَتُبَّتِ الْعِلْمَ نَفَى الْجُهْلَ، وَمَنْ نَفَى الْجُهْلَ لَمْ يُثْبِتِ الْعِلْمَ))

چی په هغی کی یی بشر ته ډیره بڼه خبره کړی ده چی الله تعالی په خپل کتاب کی د هیڅ فریشتی یا نبی یا مومن مسلمان تعریف د هغه نه په جهل نفی کولو سره ندی کړی چی د هغه لپاره علم ثابت کړی بلکی د هغوی صفت یی د هغوی لپاره د علم

په اثبات سره کړی دی او د هغوی نه یی د جهل نفی کړی ده نو چا چی د علم اثبات وکړ دی نه د جهل نفی خپله لازمیزی لیکن چا چی د جهل نفی وکړه دی سره د علم اثبات نه راخی

((الحیة)) (ص30) طبعة الجامعة الإسلامية، و (ص46) بتحقیق الفقیهی.

متن: وَقَوْلُهُ: {إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ} . الذاریات: (58) .

ترجمه:

او د الله دا قول: بیشکه الله تعالی همغه ډیر رزق ورکونکی د مضبوط قوت خاوند دی

شرح:

۱. ابن عباس رضی الله عنهما د متین معنی په شدید سره کړی ده

جمله اسمیه او د مبتدا او خبر معرفه راوړل سره د ضمیر فصل نه دی کی دی خبری ته اشاره ده چی الله تعالی خپلو بندگانو ته په رزق رسولو کی خصوصیت لری رزق په دوه قسمه دی

۱- هغه رزق چی فایده یی په دنیا او اخرت کی انسان ته رسیږی او دا د زړونو رزق دی چی ایمان علم او حلال رزق دی

۲. د ټولو مخلوقاتو رزق لکه الله تعالی نیک فاجر او خناورو ته رزق ورکوی

متن: وَقَوْلُهُ: {لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ} . الشوری: (11) .

وَقَوْلُهُ: {إِنَّ اللَّهَ نِعْمًا يَعْظَمُ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا}

ترجمه:

او دا قول: د هغه مثل نشته او هغه اوریدونکی لیدونکی ذات دی

او دا قول بیشکه الله تعالی په نبو خبرو سره تاسو ته نصیحت کوی او بیشکه الله اوریدونکی او لیدونکی ذات دی

شرح:

دی ایت کریمه کی الله تعالی د صفاتو اثبات او نفی داپره کړی ده د ځان شخه یی د مثل نفی کړی دی چی زما پشان بل هیڅوک نشته بیا د ځان لپاره د اوریدو او لیدو صفت ثابت کړی دی ددی نه معلومیری چی اهل سنت پخپله عقیده کی په حق دی ځکه ددوی عقیده کی اثبات او نفی دواپره ده او په معطله باندی رد دی چی ټول صفات یی نفی کړی دی دغه شان صرف په مشبهه باندی رد دی چی ټول صفات ثابتوی او هیڅ صفت نه نفی کوی

البته ددی ایت د اعراب باره کی اختلاف دی راجح قول دادی چی دا کاف صله ده چی د تاکید لپاره اضافه کړی شوی ده لکه د شاعر دا قول

لَيْسَ كَمِثْلِ الْفَتَى زُهَيْرٍ ... خَلْقٌ يُؤَاذِيهِ فِي الْفَضَائِلِ

د زهیر پشان بل څوک نشته چی په فضایلوکی ورسره برابر وی

نو اصل عبارت داسی دی لیس مثل الفتی زهیر... کاف هیڅ معنی نلری سوا د تاکید نه

متن: {وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ} الكهف: (39)

{وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ} البقرة: (253)

{أَحَلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةَ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُنْتَلَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ} المائدة: (1)

{فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأْتَمَّا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ}

الأنعام: (125)

ترجمه: او دا قول د هغه: اوکله چی ته خپل باغ ته داخل شوی ولی دی نه ویله چی ما شالله

توفیق ورکول صرف د الله په لاس کی دي

او دا قول د الله تعالی: که الله تعالی غوښتلی نو هغه خلکو به اختلاف نه وی کړی چی ددوی نه پس راغلی وو ددی نه پس چی هغوی ته واضح دلایل راغلل لیکن هغوی اختلاف وکړ بعضو پکښ ایمان راوړه او بعضو کفر وکړ که الله اراده کړی وی نو دوی به هیڅ اختلاف نه وی کړی مگر هغه څه کوی چی اراده یی وکړی

او دا قول ستاسو لپاره چارپایان حلال کړی شوی دی مگر کوم چی پتاسو باندی لوستلی شی او د احرام په حالت کی ښکار مه کوی بیشکه الله تعالی هغه څه به قوت سره کوی چی اراده یی وکړی او دا قول د الله تعالی په چا باندی چی الله د هدایت اراده وکړی نو اسلام لپاره د هغه سینه کولاو کړی او په چا چی دگمراهی اراده وکړی نو زړه ورله داسی تنگ کړی گویا کی هغه په هوا کی روان دی

شرح:

پدی ایاتونوکی د الله تعالی د یو بل صفت بیان دی چی هغه اراده ده او اراده په دوه قسمه ده

۱- اراده کونیه: د الله تعالی عامی ارادی ته وایی چی الله څه وغواړی کوی یی که یو شی پیدا کول وغواړی کوی یی مثلاً که کافر ته رزق ورکول وغواړی ورکوی یی که مسلمان ته تکلیف رسول وغواړی کوی یی وغیره او ددی ذکر د الله پدی قول کی شوی دی په چا باندی چی الله تعالی د هدایت اراده وکړی نو سینه ورله اسلام لپاره کولاو کړی

۲- اراده شرعیه: ددی نه مراد د الله محبت دی او ددی ذکر په دی قول د الله کی دی او الله تعالی غواړی چی ستاسو توبه قبوله کړی

(فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ) (الأنعام: الآية 125).

(وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ) (النساء: 27).

دواړو مابین کی فرق؟

دادی چی په اراده کونیه کی د مراد واقع کیدل لازمی دی یعنی کوم شی چی الله وغواری هغه به ضرور واقع کیږی او کله به دا شی الله ته محبوب وی کله به غیر محبوب وی او په شرعیه کی د مقصد پوره کیدل ضروری ندی لیکن پدی کی مقصودی شی الله تعالی ته محبوب وی لکه الله تعالی چی د یو رسول د رالیږلو اراده وکړی نو د رسول رالیږل الله ته محبوب دی

متن: وَقَوْلُهُ: {وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ} ، {وَأَقْسَطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ} ، {فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ} ، {إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ} ، وَقَوْلُهُ: {قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ} ، وَقَوْلُهُ: {فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ} ، وَقَوْلُهُ: {إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَتْهُمْ بُيُوتًا مَرْصُوعًا} .

ترجمه:

او دا قول د الله : او احسان وکړی بیشکه الله د احسان کونکو سره مینه کوی

او دا قول د الله او عدل وکړی بیشکه الله تعالی د عدل کونکو سره مینه کوی

که دوی ستاسو سره سم چلیږی نو تاسو ورسره هم سم چلیږی بیشکه الله د متقیانو سره محبت کوی

او دا قول د هغه : بیشکه الله تعالی د ډیر توبه ایستونکو سره محبت کوی او پاکو خلکو لره خوبوی

او دا قول نو زره چی الله به داسی یو قوم پیدا کړی چی الله به ورسره مینه کوی او هغوی به د الله سره مینه لری

او دا قول بیشکه الله تعالی د هغه کسانو سره مینه کوی چی د هغه په لاره کی جهادکوی داسی

صف یی جوړ کړی وی گویا کی قلبی شوی دیوال دی

ووايه که چیرته تاسو د الله سره مینه لری نو زما تابعداری وکړی الله به تاسو سره مینه وکړی او

ستاسو گناهونه به معاف کړی

شرح:

پدی ایتونوکی د الله دی یو بل صفت اثبات دی چی هغه محبت دی نو اهل سنت والجماعت د الله لپاره د محبت صفت ثابتوی چی الله تعالی د خپلو بندگانو سره مینه کوی او هغوی د الله سره مینه کوی

لیکن کوم خلک چی عموماً د الله د صفاتو څخه انکاری دی هغوی ددی صفت هم نفی کوی او بیا هغوی په دوه ډلوکی تقسیم دی

۱- چی نه الله د بندگانو سره محبت کوی او نه ورسره بندگان محبت کوی او دا د جهیمیه و مذهب دی هغوی ددواړه طرفه د محبت نفی کوی

۲- بنده د رب سره محبت کوی لیکن د الله تعالی د بنده سره محبت نشته دا د اشعریه او صفاتیه و قول دی (د صفاتیه و نه مراد هغه خلک دی چی من جمله د الله د صفاتو اثبات کوی)

لیکن کله چی دوی د محبت د لفظ نه انکار نشو کولی ځکه دا خو په کتاب او سنت کی وارد دی نو جهیمیه ووی دا تاویل وکه چی ددی نه مراد دالله عبادت طاعت د هغه د امر منل یا د هغه ددوستانو سره مینه ساتل دی او د الله تعالی د بنده سره محبت ددی نه مراد د الله تعالی احسان دی چی بنده سره یی کوی او صفاتیه وایی چی ددی نه مراد د احسان اراده کول دی او دا قول شروع کوم په نوم د الله چی عام مهربان او خاص مهربان دی

متن: وَقَوْلُهُ: { وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ } ، وَقَوْلُهُ: { بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ } ، { رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا } .
 { وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا } ، { وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ } { كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ } ، { وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ } ، { فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ } .

ترجمه:

ای ربه ستا رحمت او علم د هر شی نه پراخه دی

او الله تعالی په مومنانو باندی خاص رحم کوی

ستاسو رب پخپل ځان باندی رحمت فرض کړی دی

او الله غفور رحیم ذات دی

الله تعالی ډیر ښه حفاظت کونکی دی او هغه ارحم الراحمین دی

شرح:

مغفرت دگناهونو پیتولو او د هغی بخشش ته وایی

او رحمت د الله تعالی انعام او احسان ته وایی بیا رحمت په دوه قسمه دی عام رحمت د الله تعالی چی هر چا باندی یی کوی په کافر او مومن داوارو باندی او دا د الله پدی قول کی ذکر دی (وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ) (الأعراف: الاية 156). (رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا) (غافر: الاية 7).

۲. خاص رحمت چی صرف په مومنانو یی کوی چی پدی قول د الله کی ذکر دی

کوم خلک چی د رحمت معنی صرف په احسان سره کوی نو دا غلطه ده ځکه دا د لفظ د ظاهر او د سلفو د اجماع خلاف ده او هیڅ دلیل پری نشته

متن:

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ

ترجمه:

او دا قول الله ددوی نه راضی دی او دوی د الله نه

شرح:

معطله جهیمه معتزله او اشاعره ددی صفت څخه انکارکوی هغوی وایی د رضی نه مراد دادی چی الله د انعام اراده کوی دغه شان هغوی د الله د غضب صفت نه منی بلکی وایی چی ددینه مراد دادی چی الله د انتقام اراده لری دا ټولی معنی باطلی دی صحیح معنی داده چی د الله دغضب نه مراد د هغه انتقام او په هغه چا باندی د عذاب نازل دی چی په هغوی الله غصه شوی دی

متن:

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ { ، وَقَوْلُهُ: { ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا أَسْحَطَ اللَّهُ وَكَرَهُوا رِضْوَانَهُ } ، { فَلَمَّا آسَفُونَا انتَقَمْنَا مِنْهُمْ } ، وَقَوْلُهُ: { وَلَكِنَّ كَرِهَ اللَّهُ انبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ } ، وَقَوْلُهُ: { كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ } .

ترجمه:

او دا قول او چا چی مومن لره قصدا قتل کړ نو د هغه سزا جهنم دی همیشه به په هغی کی وی الله پری غصه او لعنت کړی دی

او دا قول: دا پدی وجه چی دوی دداسی شی تابعداری کړی چی الله لره غصه کوی او دوی د الله رضا خوبه نه گنړی

او دا قول کله چی دوی مونږ لره غصه کړو مونږ ترینه انتقام واغسته

او دا قول د الله لیکن الله ددوی په جهادکی وتل بد وگنړل نو دوی یی منع کړل

او دا قول د الله په نزد ډیره د غصی خبره ده چی تاسو هغه څه وواپی چی عمل پری نکوی

شرح:

دی ایت کی اشکال دادی چی دا پدی خبره دلالت کوی چی چا قصدا قتل وکړ د هغه توبه نه قبلیری او همیشه به اورکی وی حالانکه الله تعالی فرمایلی دی چی هغه د شرک نه علاوه ټول گناهونه معاف کوی او قتل دهمدی گناهونو څخه یو دی

{إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ} (1) . (1) النساء: (48) .

نو علماو ددی ډیر جوابونه کړی دی چی هغی نه بعضی په لاندی ډول دی

۱- دا سزا د هغه چا لپاره ده چی قصدا قتل کول حلال گنړی

۲- همدا دده اصلی سزا ده لیکن امکان شته که توبه یی ویسته او نیک عمل یی وکه نو الله به یی ورته معاف کړی

۳- دایت کریمه مقصد زجر او توبیخ دی
۴- د خلود نه مراد ډیر وخت تیروول دی

تر دی چی ابن عباس رضی الله عنهما په ویل چی دا ایت منسوخ ندی او اخیر کی نازل شوی دی
ابن عباس رضی الله عنهما فرمایی د اسفونا مطلب دی کله چی دوی مونږه عصه کړو

ابن قتیبه فرمایی اسف غضب ته وایی اسفت اسفا یعنی زه غصه شوم

فقال "ابن عباس: أغضبونا، قال ابن قتيبة: الأسف الغضب، يقال: أسفت أسفاً أي: غضبت" 2. 1 منهاج السنة النبوية (322/5) .

متن:

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ ، { هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ } وَقَوْلُهُ:
الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِي رَبُّكَ أَوْ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ } ، { كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا } ،
{ وَيَوْمَ تَشَقَّقُ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَنُزِّلَ الْمَلَائِكَةُ تَنْزِيلًا } .

ترجمه:

او دا قول ایا دوی انتظارکوی ددی خبری چی الله تعالی ورته د وریځو په ظلل کی راشی او ملایک
هم او د کار فیصله وکړی شی

ایا دوی انتظارکوی چی ملایکی ورله شی یا ستا رب راشی یا ستا د رب بعضی عذابونه راشی کله
چی ستا د رب بعضی عذابونه راشی

هیچری نه کله چی ځمکه زره زره شی په زره زره کیدو

هغه ورځ چی اسمان به ی وریځو نه جدا شی او ملایک به راکوځ شی په راکوځیدو

شرح:

پدی ایتونوکی د الله د راتلو د صفت اثبات دی چی الله به د قیامت په ورځ د بنده گانو په مابین کی د حساب کتاب لپاره راځی یا د جمعی په ورځ به د جنتیانو ملاقات ته راځی او دی بانندی د مسلمانانو اتفاق دی عثمان بن سعید الدارمی رحمه د مسلمانانو اجماع پدی ذکر کړی چی الله به د قیامت په ورځ د فیصلی لپاره راځی او ددی راتلو نه حقیقی راتگ مراد دی
انظر: دره تعارض العقل والنقل (67/6، 69)، الاستقامة (76/1)، مجموع الفتاوی (323/5)، (325).

لیکن مبتدعین د الله راتگ نه منی او وایی چی د الله د راتلو نه مراد د هغه د عذاب راتلل دی زمخشری وایی الله تعالی به په ورځو کی عذاب راولیری د کومو ورځو نه چی به رحمت رانازلیده نو د رحمت د ځای نه د عذاب رانازلیدل ډیر سخت دی

متن:

وَقَوْلُهُ: {وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ} ، {كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ} .

ترجمه:

او دا قول او پاتی به شی مخ ستا د رب چی د جلال او عزت والا دی

هر شی هلاکیدونکی دی مگر مخ د الله تعالی

شرح:

پدی کی د الله د مخ اثبات دی او د اهل سنت والجماعت عقیده داده چی د الله مخ شته لیکن
خنګه چی د هغه د شان لایق وی البته جهیمه او معتزله وغیره ددی نه انکارکوی او وایی چی د مخ
نه مراد د الله جهت طرف او ذات دی

ددوی د رد لپاره دا حدیث کافی دی چی پدی حدیث کی به تاسو د وجه معنی په څه سره کوی؟

نبی علیه السلام فرمایی: د الله تعالی پرده د نور نه جوړه ده که هغه یی ښکاره کړی نو د مخ
روښنایی به هغه ټول څه وسیزی چی د الله نظر ورته رسیری

((حِبَابُهُ الثُّورُ أَوْ النَّارُ، لَوْ كَشَفَهُ لَأَحْرَقَتْ سُبْحَاتِ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى إِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ))

رواه مسلم في الإيمان، (باب في قوله عليه السلام: ((إِنَّ اللَّهَ لَا يَنَامُ)) (16/3- نووي) .

پدی دوه ایتونو باندی جهیمه استدلال کړی چی د وجه نه مراد الله ذات دی ځکه صرف د مخ خو د
هلاکیدو او نه هلاکیدو سره هیڅ تعلق نشته

ددی جواب: دادی چی که چیرته د الله مخ نه وی نو ددی لفظ استعمال به د ذات په معنی کی نه
وی شوی ځکه کوم لفظ چی د یو معنی لپاره وضع شوی وی تر هغه پوری په بله معنی کی د
هغی استعمال ممکن ندی تر څو چی په خپله اصلی معنی کی نه وی استعمال

متن: وَقَوْلُهُ: { مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتَ بِيَدِي } ، { وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلِعْنُوا لِمَا
قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ } .

ترجمه:

او دا قول ای ابلیسه څه شی ته هغه څه ته د سجدی نه منع کړی چی ما په خپل لاس جوړ کړی
دی

او یهودو ویلی وو د الله لاس بندکړی شوی دی بلکی ددوی لاسونه بندکړی شوی او ددی خبری
په وجه پدوی لعنت کړی شوی دی بلکی د الله لاسونه پراخه دی خرچه کوی خنګه چی وغواړی

شرح:

دی ایتونوکی د الله د لاس اثبات دی او همدا صحیح عقیده ده چی د الله لاس شته لکه خنګه چی د هغه د شان سره لایق وی دی باره کی د قران دا ایتونه واضح دی لیکن معطله ددی نه مراد قدرت اخلی وایی چی که مونږ د الله لپاره لاس ثابت کړو نو دی سره به الله تشبیه د مخلوق سره راشی

د الله لپاره د لاس ثبوت په ډیرو احادیثوکی وارد دی

چی هغی نه بعضی په لاندی ډول دی

-۱-

((إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ بِيَدِهِ: خَلَقَ آدَمَ بِيَدِهِ، وَكَتَبَ التَّوْرَةَ بِيَدِهِ، وَغَرَسَ جَنَّةَ عَدْنٍ بِيَدِهِ)) (1) .

نبی کریم صلی الله علیه وسلم فرمایي الله تعالی دری شیان په خپل لاس باندی پیدا کړی دی ادم یی په خپل لاس پیدا کړی دی تورات یی په خپل لاس لیکلی دی او جنت عدن یی په خپل لاس جوړ کړی دی

رواه الدارقطني في ((الصفات)) (ص45) بتحقيق الفقيهي. والبيهقي في ((الأسماء والصفات)) (ص403) ؛ من حديث الحارث بن نوفل مرفوعاً.

وصح عن ابن عمر رضي الله عنهما أنه قال:

((خلق الله أربعة أشياء بيده: العرش، والقلم، وآدم، وجنة عدن. ثم قال لسائر الخلق: كن. فكان)) .

قال الذهبي في ((العلو)) :

((إسناده جيد)) .

وقال الألباني في ((مختصر العلو)) (ص105) :

((سنده صحيح على شرط مسلم)) .

متن:

وَقَوْلُهُ: {وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا} ، {وَحَمَلْنَاهُ عَلَىٰ ذَاتِ الْأَلْوَابِ وَدُوسِرٍ - تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءَ لِمَن كَانَ كُفِرَ} ،

{وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّمِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عِبْنِي}

ترجمه:

او دا قول او د خپل رب فیصلی ته انتظار وکړه پس ته زمونږ په سترگو یی
 مونږ هغه لره په هغه کیشتی کی سور کړ چی د تختو والا وه هغه زمونږ د سترگو مخامخ روانه وه او
 همدا ثواب د هغه چا دی چی کفر پری وکړی شی
 او ما پتا باندی محبت درواچوو دی لپاره چی ستا تربیت زما د سترگو مخامخ وشی

شرح:

دی ایتونوکی د الله تعالی د سترگی اثبات دی چی د الله تعالی لپاره سترگی شته چی ټول د لیدو وړ
 شیان پری وینی او ددی څخه انکار کول د ثابتو نصوصو څخه انکار دی
 مونږ صرف د الله د سترگی اثبات کوو باقی د هغی کیفیت الله ته معلوم دی څنگه چی د الله د شان
 سره مناسب وی او معطله ددی تاویل په لیدو حفظ رعایت سره کی چی دا د الله د صفت نفی ده
 البته بعضی مقاماتوکی عین په مفرد لفظ سره راغلی او بعضوکی په جمع سره دی کی د هغوی لپاره
 هیڅ دلیل نشته ځکه د عربی ژبه فصیحه ژبه ده کله د دوه و لپاره د جمع لفظ استعمالیری اوکله
 واحد ددوه په ځای کار ورکوی

متن:

وَقَوْلُهُ: {قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ}
 ، وَقَوْلُهُ: {لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ} ، وَقَوْلُهُ: {أَمْ يَحْسِبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ
 بَلَسُورُ سَلْنَا لَهُمْ يَكْتُمُونَ}

ترجمه:

او دا قول : بیشکه الله تعالی د هغی زبانه خبری اوریدلی دی چی تا سره یی د خپل خاوند باره کی
 بحث کوو او الله ته یی شکایت کولو او الله ستاسو ددواړو خبری اوریدلی بیشکه الله اوریدونکی
 لیدونکی ذات دی

ايا دوی گمان کوی چی مونبر ددوی پتی خبری او جرگی نه اورو ولی نه زمونبر فریشتی ددوی خواته لیکل کوی

شرح:

اولنی ایت د خوله بنت ثعلبه باره کی نازل شوی وو کله چی خاوند ورسره ظهار کری وو او نبی علیه السلام ته راغلی وه شکایت ورته کوو نبی علیه السلام ورته ویل چی زما په خیال ته پری حرامه شوی بی

د عایشه رضی الله عنها نه روایت دی هغه فرمایی چی هغه ذات له حمد دی

چی تولی خبر اوری دی زنانه د نبی علیه السلام سره خبری کولی او زه د کور په یو گوټ کی وم لیکن ما بی خبری وا نه وریدلی او الله د وس اسمانونو دپاسه د هغی خبری واوریدی

((الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَسِعَ سَمْعُهُ الْأَصْوَاتَ؛ لَقَدْ جَاءَتِ الْمُجَادِلَةُ تَشْكُو إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَأَنَا فِي نَاحِيَةِ مِنَ الْبَيْتِ مَا أَسْمَعُ مَا تَقُولُ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: {قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا ... .

رواه البخاري في التوحيد. (باب: قول الله تعالى: {وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا} تعليقًا (372/13-فتح) ، ووصله النسائي في النكاح، (باب: الظهار) (168/6) ، ووصله من طريقه الحافظ في ((التعليق)) (339/5) وصححه، وأحمد في ((المسند)) (46/6) ، وابن ماجه، والحاكم في ((المستدرک)) ، وفيه:

((قال النبي - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - لخولة: ما أراك إلا قد حرمت عليه)).

دويم ایت د فنخاص یهودی باره کی نازل شوی وو کله چی ابو بکر رضی الله عنه هغه ته د اسلام دعوت ورکړ نو ویی ویل قسم په الله ای ابو بکر زه الله ته حاجت نلرم الله خو مونبر ته محتاج دی که چیرته هغه مالداره وی نو مونبر نه به بی قرض نه غوښتی

قَالَ لِأَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَمَّا دَعَاهُ إِلَى الْإِسْلَامِ: وَاللَّهِ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا بِنَا إِلَى اللَّهِ مِنْ حَاجَةٍ مِنْ فَقْرٍ، وَإِنَّهُ إِنِّي لَفَقِيرٌ، وَلَوْ كَانَ غَنِيًّا مَا اسْتَفْرَضْنَا

(إسناده ضعيف) . رواه ابن جرير بسنده في ((التفسير)) (رقم 8300، 8301-شاکر) ، وفيه محمد بن أبي محمد الأنصاري مولى زيد بن ثابت، ذكره البخاري في ((التاريخ الكبير)) ولم يذكر فيه جرحًا ولا تعديلاً، ونكره ابن حبان في ((الثقات)) ، وقال عنه الذهبي في ((الميزان)) (لا يعرف) ، وقال الحافظ: مجهول

متن:

{إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأَرَى} ، {أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى} ، {الَّذِي بَرَأَكَ حِينَ تَقُومُ وَتَقْلُبُكَ فِي السَّاجِدِينَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ} ، {وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ}

ترجمه:

زه ستاسو ددوارو سره يم اورم او وينم

ايا ده ته پته نه وه چي الله تعالى ليدل كوي

هغه ذات چي تا ويني كله چي پاخيروي او په سجده كونكوكي ستا اوريدل راوريدل بيشكه هغه اوريدونكي علم والا ذات دي

ورته ووايه عمل وكړي زرده چي الله به ستاسو عمل وويني او رسولان او مومنان هم (به ستاسو عمل وويني

شرح:

متن:

وَقَوْلُهُ: {وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ} ، وَقَوْلُهُ: {وَمَكْرُوهٌ وَمَكْرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ} ، وَقَوْلُهُ: {وَمَكْرُوهٌ وَمَكْرُوهٌ وَمَكْرُوهٌ وَمَكْرُوهٌ} ، وَقَوْلُهُ: {إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا - وَأَكِيدُ كَيْدًا}

ترجمه:

او دا قول الله سخت عذاب والا دي

او دوي چال جوړ كړ الله هم چال جوړ كړ او الله ښه چال جوړونكي دي

بيشكه دوي چلونه جوړوي او زه هم چل جوړوم

او دا قول دوی چال جوړ کړ او مونږ هم چال جوړ کړ خو دوی نه پوهیږي

شرح:

دا ایت د عیسی علیه السلام باره کی نازل شوی وو کله چی یهودو د هغه د قتل اراده وکړه نو هغه یو کمری ته ننوته چی هغی کی بره نه سوری وو بیا الله تعالی د جبریل په واسطه هغه ددی خای نه اسمان ته اوچت کړ نو د یهوذا په نوم یو جاسوس دی کمری ته داخل شو چی یهودانو ته هغه ورونبایی چی قتل یی کړی نو الله دی خاین ته د عیسی علیه السلام شکل ورواچوو نو هغه دکمری نه راووته او ویی ویل په کمره کی هیخوک نشته لیکن یهودانو پدی بانندی د عیسی گمان وکه او قتل یی کړ نو دا د الله تعالی مکر او چال ووی چی ددوی سره یی وکه ذکر هذا المعنى ابن كثير في ((التفسير)) (37/2) دون أن يعزوه لأحد، وذكره ابن جرير بسنده إلى الشدي (454/6-شاکر) ، وعزاه ابن الجوزي في ((زاد المسير)) (395/1) لابن عباس.

پدی ایتونوکی د الله د مکر چال د صفت اثبات دی او دا د فعلی اختیاری صفاتو څخه دی لیکن ددی دوه صفتونو څخه د اسم اشتقاق صحیح ندی چی وویل شی ماکر او کاید بلکی دی باره کی به په نص بانندی اکتفا کوو او په صیغه د فعل سره به یی استعمالوو د محال معنی ده چی الله سخت سزا ورکونکی دی چا لره چی راوینسی نو سخت سزا ورکوی لکه بل مقام کی الله فرمایي بيشکه ستا د رب رانيول ډير سخت دی

بعضی سلفو د الله د مکر معنی کړی چی ددی نه مراد د الله تعالی بنده گانو لره په تدریج سره رانیول دی چی هغوی ته به پته هم نه وی او څومره چی دوی گناه کوی الله به ورته نعمتونه زیاتوی دی دپاره چی یو ورځ یی راوینسی او د هغه رانیول ډیر سخت دی

حُكِهِ صَحِيحٌ حَدِيثٌ كِي رَاخِي نَبِي ﷺ فَرَمَائِي ((إِذَا رَأَيْتَ اللَّهَ يُعْطِي الْعَبْدَ مِنَ الدُّنْيَا مَا يَحِبُّ وَهُوَ مُقِيمٌ عَلَى مَعْصِيَتِهِ؛ فَأَعْلَمُ أَنَّ ذَلِكَ مِنْهُ اسْتِدْرَاجٌ)). (صحيح) . رواه أحمد في ((المسند)) (145/4) ، وتتمته: ((ثم تلا: {فَلَمَّا تَسُوا مَا دُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ})). (الأنعام: 44) .

حَسَنُ إِسْنَادِهِ الْعِرَاقِيُّ فِي ((تَخْرِيجِ الْإِحْيَاءِ)) (132/4) ، وَصَحَّحَهُ الْأَلْبَانِيُّ فِي ((السَّلْسَلَةُ الصَّحِيحَةُ)) (413) .

کله چی ته وینی چی الله بنده ته د دنیا محبوب شیان ورکوی او هغه په گناه باندی قایم وی نو پوهه شه چی دا د الله تعالی ده لره په تدریج سره رانیول دی

بیا نبی علیه السلام دا ایت ولوسته : کله چی دوی هغه احکام هیر کرل چی الله ورته بیان کری وو نو مونږ پدوی باندی د هر خیر دروازی راکولاو کری تر دی چی په هغی باندی خوشحاله شول نو بیا مونږ ناخاپه دوی راونیول او بیا غمجن وو

متن:

وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ { وَقَوْلُهُ: {إِنْ تَبَدُّوا خَيْرًا أَوْ لُحِقُوا خَيْرًا أَوْ تَعَفُّوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا} ،
يَعْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ} .

ترجمه:

او دا قول که تاسو څه نیکی لره ښکاره کری یا پټ کری یا د بدکار څخه معافی وکړی نو بیشکه الله تعالی بخشش کونکی او قدرت لرونکی ذات دی

او دوی دی معافی او بخشش وکړی ایا تاسو دا خوښه نه گنږی چی الله تاسو ته بخشش وکړی او الله بخشش کونکی مهربان دی

شرح:

دی ایتونو کی د الله ډیر صفات بیان شوی چی هغه بخشش قدرت رحمت عزت برکت جلال اکرام دی او عفو د الله تعالی نوم دی چی معنی یی ده د بنده گانو د سزا ورکولو نه تیریدونکی کله چی هغوی الله ته توبه اوباسی او انابت اختیار کری لکه الله تعالی فرمایي:
{وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ} .

او الله تعالی د خپلو بندگانو توبه قبلوی او د گناهونو بخشش کوی

متن:

وَقَوْلُهُ: {وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ} ، وَقَوْلُهُ عَنِ إِبْلِيسَ: {فَبِعِزَّتِكَ لأَعُوْبَتَهُمْ أَجْمَعِينَ} .

ترجمه:

او دا قول او عزت خو صرف د الله او رسول لپاره دی .
او د الله دا قول د ابليس باره کی ستا په عزت می دی قسم زه به دا خلک ټول گمراه کړم

شرح:

دا ایت د عبدالله بن ابی بن سلول باره کی نازل شوی دی هغه په یو غزوه کی قسم کړی وو چی هغه به نبی علیه السلام او د هغه صحابه د مدینه نه وباسی نو الله دا ایت نازل کړ دوی وایی کله چی مونږ مدینه ته واپس شول نو عزت مند به ذلیل لره د مدینه نه وباسی
د عزتمند نه مراد هغه خپل خان وو او د ذلیل نه مراد یی نبی علیه السلام وو نو الله هغه باندی رد وکه او ویی فرمایل چی عزت خو د الله د رسول او د مومنانو دی لیکن منافقان نه پوهیږی او عزت صفت الله د خپل خان لپاره په ډیرو مقاماتو کی ثابت کړی دی الله فرمایي بیشکه هغه عزتمند حکمت والا ذات دی

او په حدیث دشفاعت کی یی پدی باندی قسم کړی دی
الله فرمایي زما په عزت کبریا او عظمت باندی قسم زه به د جهنم نه هر هغه څوک وباسم چی لا اله الا الله یی

ویلی وی

((وَعِزَّتِي وَكِبْرِيَايَ وَعَظْمَتِي؛ لأُخْرِجَنَّ مِنْهَا مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)) (4) .

د صحیح بخاری کی د ابوهریره رضی الله عنه نه روایت دی چی نبی علیه السلام فرمایلی دی ایوب علیه السلام یو ورځ په لغره باندی غسل کوو پدی کی په هغه باندی د سرو سزو ملخ راوایده نو هغه په خپلو جامو کی رانیول شروع کړل الله تعالی ورته اواز وکه ای ایوب ایا تاته ما مال نه دی درکړی او ددی نه می مستغنی کړی نه یی هغه وویل ولی نه ستا په عزت می دی قسم وی لیکن زه هیڅکله ستا د برکت نه مستغنی کیرم نه

رواه البخاري في الغسل، (باب: من اغتسل عرياناً وحده في الخلوة) (387/1-فتح) ، وفي الأنبياء، وفي التوحيد.
والنسائي في الغسل، (باب: الاستتار عند الاغتسال) .

ورواه الإمام أحمد في ((المسند)) .

((بَيْنَمَا أَيُّوبُ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَغْتَسِلُ عُرْيَانًا خَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ، فَجَعَلَ يَخْتِي فِي نَوْبِهِ، فَنَادَاهُ رَبُّهُ: يَا أَيُّوبُ! أَلَمْ أَكُنْ أَغْنِيَنَّكَ عَمَّا تَرْتَقَالُ: بَلَى؛ وَعِزَّتِكَ، وَلَكِنْ لَا غِنَى لِي عَنْ بَرَكَتِكَ))

بیا په عربی ژبه کی د عزت ډیری معانی دی د غلبه او قهر په معنی هم راخی که د عز یعز د عین په پیش سره راشی
 ۲- د قوت او صلابت په معنی هم راخی که د عز یعز نه راشی د ع په زبر سره ویل کیږی ارض عزاز سخته ځمکه

۳- د دشمن معاف کول او خان او چت گنډل پدی معنی هم رخی کله چی د د عز یعز د ع په زیر سره راشی
 او دا ټولی معانی د الله لپاره ثابتول جایز دی

متن: وَقَوْلُهُ: {تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ} ؟. وَقَوْلُهُ: {فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا} ،
 {وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ} ، وَقَوْلُهُ: {فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ} ، {وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ} ، وَقَوْلُهُ: {وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وِليٌّ مِنَ الدُّنْيَا وَكَبْرَهُ تَكْبِيرًا} ، {يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ} ،
 وَقَوْلُهُ: {تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا} - الَّذِي لَهُ الْمُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا} ، وَقَوْلُهُ: {مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذَا لَدَّهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ} - عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ} ، {فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ} ، {قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ}

ترجمه:

او دا قول ستا د رب نوم د برکتونو والا دی چی د جلال او عزت خاوند دی

او دا قول : د الله عبادت وکړه او د هغه په عبادت باندي صبر وکړه ایا تا ته د الله هم مثل معلوم دی

او دا قول: د الله هیڅوک مثل نشته

او دا قول د الله : د الله سره شریکان مه گڼووی حالانکه تاسو پوهیږی

او بعضی خلک د الله نه علاوه نور شریکان نیسی داسی محبت ورسره کوی چی الله سره یی کوی

او دا قول : حمد دی الله لره چی بچی یی ندی نیولی نه د هغه سره شوک په بادشاهی کی شریک شته او نه د هغه شوک ملگری شته او د الله عظمت بیان کړه

هغه څه چی په اسمانونو او ځمکوکی دی ټول الله لره تسبیح بیانوی د هغه لپاره بادشاهی او حمد دی او هغه په هر شی باندی قادر دی

برکتونو والا دی هغه ذات چی په خپل بنده باندی یی قران نازل کړ دی لپاره چی نړی والو ته یره ورکړی هغه لپاره د اسمانونو او ځمکو بادشاهی ده او بچی یی ندی نیولی نه یی په بادشاهی کی شوک شریک شته او هر شی یی په اندازی سره پیدا کړی دی

د الله دا قول : الله تعالی هیڅ بچی ندی نیولی نه د هغه سره بل اله شته دی که وی نو هر اله به خپل مخلوق بیل کړی وی او په یو بل به یی زیاتی کړی وی الله پاک دی د هغه خبرو نه چی دوی یی کوی

د غیب او ښکاره شیانو عالم دی او اوچت دی الله د هغه څه نه چی دوی ورسره شریکوی

د الله لپاره مثالونه مه بیانوی بیشکه الله تعالی پوهیری او تاسو نه پوهیری

دوايه بیشکه زما رب فواحش حرام کړی کوم چی ښکاره دی او کوم چی پټ او گناه د حق نه بغیر ظلم او دا چی تاسو د الله سره هغه شوک شریک کړی چی الله پری دلیل ندی نازل کړی او دا چی په الله باندی د ځانه خبره جوړه کړی دا ټول الله حرام کړی دی

شرح:

علامه بن قیم رحمه الله فرمایي: په فتوی یا قضاکی په الله باندی د ځانه خبره جوړول الله تعالی حرام کړی ده او په محرماتوکی یی دپته ستره درجه ورکړی ده الله تعالی فرمایلی دی

نو الله دی ایت کی محرمات په خلور مراتبوکی تقسیم کړی دی او د ټولو نه په اسان او کم تر محرم
 یی شروع کړی چی هغه فواحش دی بیا د هغه نه په د تحریم په دویمه مرتبه کی حرام ذکرکړی
 چی هغه ګناه ده بیا یی هغه محرم ذکرکړی چی د مخکنی دواړو نه سخت دی چی هغه د الله تعالی
 سره شرک دی بیا یی خلورمه درجه کی هغه حرام ذکرکړی

چی ددی ټولو نه یی تحریم شدید دی او هغه بغیر د علم نه په الله باندی قول کول دی او دا عام
 دی په الله باندی د هغه په نومونو صفاتو افعالو دین او شرع کی د ځانه خبره جوړول او افترا کول

: ((وَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ الْقَوْلَ عَلَيْهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ فِي الْفُتْيَا وَالْقَضَاءِ وَجَعَلَهُ مِنْ أَعْظَمِ الْحَرَمَاتِ؛ بَلْ جَعَلَهُ فِي الْمَرْتَبَةِ الْعُلْيَا مِنْهَا؛
 قَالَ تَعَالَى: {قَالَ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ ...} الْآيَةَ، فَرتَّبَ الْمُحَرَّمَاتِ أَرْبَعَ مَرَاتِبَ، وَبَدَأَ
 بِأَسْهَلِهَا، وَهُوَ الْفَوَاحِشُ، وَتَى بِمَا هُوَ أَشَدُّ تَحْرِيماً مِنْهُ، وَهُوَ الْإِثْمُ وَالظُّلْمُ، ثُمَّ ثَلَّثَ بِمَا هُوَ أَعْظَمُ تَحْرِيماً مِنْهُمَا، وَهُوَ
 الشِّرْكَ بِهِ سُبْحَانَهُ، ثُمَّ رَبَّعَ بِمَا هُوَ أَعْظَمُ تَحْرِيماً مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ، وَهُوَ الْقَوْلُ عَلَيْهِ بِإِلَّا عِلْمٍ، وَهَذَا يَعْمُ الْقَوْلُ عَلَيْهِ سُبْحَانَهُ
 بِإِلَّا عِلْمٍ فِي أَسْمَائِهِ وَصِفَاتِهِ وَأَفْعَالِهِ وَفِي دِينِهِ وَشَرْعِهِ)). اعلام الموقعين (1) (38/1).

دا ایتونه په سلبي صفاتو باندی مشتمل دی د هم نوم همزولی ند بچی شریک دوست ددی ټولو
 صفاتو نفی پکښ ده

او د بعضی مثبت صفاتو بیان پکښ هم شوی دی لکه بادشاهی حمد قدرت او کبریا او برکت
 شیخ الاسلام بن تیمیه فرمایي اهل لغت ویلی دی چی د سمی معنی داده چی د الله پشان بل داسی
 څوک چی د هغه د نومونو پشان د نومونو مستحق وی

پدی ایت کی استفهام انکاری دی معنی داده چی تاته د الله پشان د هغه هم مثل معلوم ندی

د کف نه مراد مساوی او برابر دی یعنی دالله سره څوک برابر نشته

ند هغه مثیل او شبیه ته وایی چی د خپل ملگری سره مخالفت کوی نو د الله هیڅ ند نشته چی
 مخالفت ورسره وکړی

متن: وَقَوْلُهُ: {الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى} فِي [سَبْعَةٍ] (1) مَوَاضِعَ: [فِي سُورَةِ الْأَعْرَافِ؛ قَوْلُهُ: {إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ} وَقَالَ فِي سُورَةِ يُونُسَ . عَلَيْهِ السَّلَامُ .: {إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ} وَقَالَ فِي سُورَةِ الرَّعْدِ: {اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ} وَقَالَ فِي سُورَةِ طه: {الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى} وَقَالَ فِي سُورَةِ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ} وَقَالَ فِي سُورَةِ آلِ السَّجْدَةِ: {اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا فِي الْفُرْقَانِ: بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ} وَقَالَ فِي سُورَةِ الْحَدِيدِ: {هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ} . [

ترجمه:

دا قول : الله تعالى په عرش باندى استوى كرى ده

بيا په عرش باندى مستوى شو

شرح:

الله تعالى د خپل كتاب په وه مقاماتو كى دا خبره ذكر كرى چى الله په عرش باندى مستوى دى نو مونږ د الله تعالى لپاره دا صفت ثابتوو ځكه چى هغه د خپل ځان لپاره ثابت كرى دى او نبى عليه السلام هم په ډيرو احاديثو كى ددى اثبات كرى دى دى وچى نه مونږ وايو چى الله تعالى په حقيقى طور سره په عرش استوى كرى ده او همدا د اهل سنت والجماعت عقیده ده

دغه وه مقامات پدى ډول دى

(1) الأعراف: (54) .

(2) يونس: (3) .

(3) الرعد: (2) .

(4) طه: (5) .

(5) الفرقان: (59) .

(6) السجدة: (4) .

(7) الحديد: (4) .

ايا د مخلوق باره کی دا ویل چی په یو شی یی استوی کری ده دا جایز دی که نه؟ دا بالکل جایز دی الله فرمایي دی لپاره چی تاسو ددی په شاگانو باندی مستوی شی او بیا د الله نعمت یاد کری

{لَتَسْتَوْوَا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ} [(13) سورة الزخرف]

کله چی ته او ستا ملگری په کیشتی کی مستوی شی نو ته ووايه ټول حمدونه هغه رب لره دی چی مونږ یی د ظالمانو نه راخلاص کړو

{فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلِّ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّانَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ} [(28) سورة المؤمنون]،

لیکن دا استوی د الله د استوی په شان ندی ځکه د الله استوی د هغه د شان مطابق ده ځنګه چی هغه سره مناسب دی او بنده ګان ددی حقیقت نه پیژنی

جهمییه او د هغوی سر فهرست کی زاهد الکوثری د الله د استوا نه انکار کوی او کله د استوا معنی په استولی سره کوی چی الله په عرش غلبه کری ده یا د علی معنی په الی سره کوی چی الله عرش ته د تلو اراده کری ده

دا ټول فاسد تاویلونه دی چی هیڅ حقیقت نلری ایا دوی مونږ پسی خندا کوی کله چی ترینه پوښتنه وکړو چی کله الله تعالی په عرش باندی ندی نو چیرته دی؟ لیکن هغوی دا پوښتنه بده ګنړی لیکن هغوی ته پته نشته چی زمونږ خوږ نبی حضرت محمد ﷺ خو دا پوښتنه پخپله کری ده کله چی یی د یوی وینزی نه پوښتنه وکړه چی الله چیرته دی هغی وویل په اسمان کی

نو نبی علیه السلام د هغی مالک ته وویل ازاده یی کړه ځکه دا مومنه ده

نو کله چی دا زنانه پدی عقیدی سره مومنه ګرځی نو اهل سنت والجماعت څه ګناه وکړه چی پدی عقیدی ورته بدعتیان مختلف نومونه ګدی

محمد بن زاهد بن الحسن بن علی الکوثری حنفی فقیه وو چی انتهای متعصب او بد ژبی انسان وو په عقیده کی جهمی وو د اهل سنت والجماعت سره یی انتهای حسد او بغض لره او دده کتابونو د اهل سنت ته په کنخلو ډک دی ولد سنة (1296هـ) ، وتوفي سنة (1371هـ) .

متن: وَقَوْلُهُ: { يَا عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَرَافِعِكَ وَرَافِعِكَ إِلَيَّ } ، { بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ } ، { إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ } ، { يَا هَامَانَ ابْنَ لِي صَرَحًا لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ - أَسْبَابَ السَّمَاوَاتِ فَأَطَّلِعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لِأَظُنُّهُ كَاذِبًا } ، وَقَوْلُهُ: { أَأَمِنْتُمْ مَن فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ - أَمْ أَمِنْتُمْ مَن فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ

ترجمه:

او دا قول ای عیسی بیشکه زه تا لره وفات کونکی یم او خان ته دی اوچتونکی یم

بلکی الله تعالی هغه خان ته اوچت کری دی

الله ته پاکی خبری خیزی او نیک عمل الله خائته اوچتوی

ای هامان زما لپاره یو بیلدنگ جور کیره کیدای شی زه اسمانونو ته وخیژم او د موسی علیه السلام معبود وینم

خکه زه پده باندی ددروغجن گمان کوم

او دا قول ایا تاسو د هغه ذات نه په امن کی شوی یی چی په اسمان کی دی چی پتاسو باندی به خکه بشکته کری نو بیا به هغه لاندی روانه وی ایا تاسو د هغه ذات نه په امن یی چی اسمان کی دی چی پتاسو به د کابو باران وکری نو بیا به تاسو ته پته ولگی چی خرنکه دی ویره ورکونکی

شرح:

پدی ایت کی د مذکوره توفی باره کی علماو اختلاف کری چی ددی نه مراد خه شی دی؟ بعضی وایی دی نه مراد مرگ دی یعنی الله تعالی عیسی علیه السلام لره وژلی دی لیکن د اکثر و علماو قول دادی چی دی نه مراد خوب دی خکه د توفی لفظ د خوب لپاره استعمال شوی دی

الله فرمایي الله هغه ذات دی چی دشپی تاسو وفات کوی په معنی تاسو ویده کوی او په هغه خه عالم دی چی تاسو یی دورخی کوی

{ وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ } (1) .

بعضی وایی چی په کلام کی تقدیم او تاخیر دی مطلب دا چی اصل کلام داسی دی زه تا لره اوچتونکی یم خائته او قیامت ته نژدی به دی وفات کرم

او همدا قول صحیح دی حُکمه عیسیٰ علیه السلام الله تعالیٰ ته ژوندی ختلی دی او د قیامت قریب به راکوخیږی د دجال سره به جنگ کوی او هغه به وژنی بیا به حکومت کوی تر دی چی موت به ورته راشی او الله به یی وفات کړی

دا اعمال الله تعالیٰ ته د مازیگر او سحر مونخ نه پس خیزولی شی لکه حدیث کی راخی چی الله ته هغه فریشتی خیزوی چی تاسو سره یی شپه تیره کړی ده نو الله ددوی نه پوښتنه کوی او هغه پوهه دی چی تاسو زما بنده گان په څه حالت باندی پریخودل نو هغوی وایی ای زموږ ربه مونږ چی دوی ته راغلو هم مونخ یی کوو او کله چی تری واپس راتلو هم مونخ یی کوو

((فَيَعْرِجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ، فَيسَأَلُهُمْ رَبُّهُمْ . وَهُوَ أَعْلَمُ . كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي؟ فَيَقُولُونَ: يَا رَبَّنَا! أَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يَصَلُّونَ، وَتَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يَصَلُّونَ)).

جزء من حديث رواه البخاري في مواقيت الصلاة، (باب: فضل صلاة العصر) (33/2-فتح)، وفي بدء الخلق، (باب: ذكر الملائكة)، وفي التوحيد، ومسلم في المساجد، (باب: فضل صلاتي الصبح والعصر والمحافظة عليهما) (138/5-نوي)، والنسائي، ومالك في ((الموطأ))، وأوله: ((يتعاقبون فيكم ملائكة..)).

متن:

{هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ} ، وَقَوْلُهُ: {مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَىٰ مِنْ ذَلِكَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ لَا تَخْرُجُ مِنَ اللَّهِ مَعَنَا} ، وَقَوْلُهُ: {إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأَرَى} ، {إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ} ، {وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ} ، {كَمْ مِّن فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِتْنَةٌ كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ} .

ترجمه:

او دا قول: الله هغه ذات دی چی حُمکی او اسمانونه یی په شپږ ورځو کی پیدا کړی دی بیا په عرش باندی یی استوی کړی پوهیږی په هغه څه چی په حُمکه کی ننوخی او هغه چی اسمان ته خیزوی او راکوخیږی او هغه تاسو سره دی هر چیرته چی یی او الله ستاسو په عملونو لیدونکی دی

او دا قول : نه وی دری کسيزه جرگه مگر الله د هغوی څلورم وی او نه وی پینځه کسيزه مگر الله د هغوی شپږم دی نه ددی نه کم نه ډیر مگر الله د هغو سره وی هر ځای کی چی وی بیا به الله د قیامت په ورځ هغو ته د هغوی د عملونو خبر ورکړی بیشکه الله تعالی په هر شی پوهه دی

مه غمجن کیره بیشکه الله ز مونږ ملگری دی

زه ستاسو سره یم اورم او وینم مو

بیشکه الله د هغه چا ملگری دی چی تقوی پکښ ده او محسنان دی

صبر وکړی بیشکه الله د صبر کونکو ملگری دی

ډیر کله یو کم جماعت په ډیرو خلکو باندی غالبه شی د الله په اذن سره او الله د صبر کونکو ملگری دی

شرح:

ابن قیم رحمه الله تعالی شل قسمه دلایل ذکر کړی چی د الله تعالی په اوچت والی او دی باندی دلالت کوی چی الله په اسمان کی د عرش دپاسه دی

۱- ددی تصریح چی الله په عرش باندی مستوی دی او دا تصریح په وه مقاماتو کی ذکر ده

۲- ددی صراحت چی الله خاتمه بعضی مخلوقات خیروی

{بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا} وقال تعالى {إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ قُمْ وَرَافِعَكَ إِلَيَّ}

۳. ددی تصریح چی الله ته بعضی مخلوقات خیروی لکه

{إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ} وعروج بعض المخلوقات إليه {تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ} وقال تعالى {يُدِيرُ الْأَمْرَ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ إِلَيْهِ}.

۴. ددی صراحت چی الله د خپلو بنده گانو د پاسه دی

{وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ}.

۵. په فوقیت باندی صراحت کول چی د من نه پس راغلی وی

{يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ}.

۶. ددی صراحت چی الله تعالی په اسمان کی دی او دا دوه ځایونو کی راځی

{أَمْنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ * أَمْ أَمْنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرٌ}.

۷. د فرعون باره کی د الله دا خبر چی هغه هامان ته ویلی وو ماله اوچت خای جور کره چی د الله د لیدو لپاره اسمان ته وخیزم
۸. د الله تعالی خپل خان له په علو سره وصف بیانول
{وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ}.

بیا په علو او استوا کی دری فرقه دی

۱. د علو د پیژندلو طریقه قران سنت اجماع عقل او فطرت دی دی وجی نه چی یو ماشوم ته وواپی چی الله چیرته دی هغه بره اسمان ته گوته نیسی چی اسمان کی دی نو ددی دلیل فطرت هم دی لیکن زمونږ د امت په معطله باندی افسوس دی چی فطرتونه یی خراب شوی دی
او استوا په کتاب سنت او اجماع سره ثابتته ده

۲. استوا د عرش سره تعلق ساتی داسی ویل جایز ندی چی الله په اسمان باندی مستوی دی هر چی علو ده نو ددی تعلق د هر شی سره دی داسی ویل جایز دی چی الله په عرش باندی اوچت دی په اسمان اوچت دی په خپلو بندگانو اوچت دی د هر شی د پاسه دی

۳. استوا یو فعلی صفت دی چی د الله د مشیت سره تعلق لری حکه الله چی کله و غوښتل نو په عرش باندی مستوی شو او هغه د اسمانونو د پیدا کولو نه پس په عرش باندی استوی کړی ده لیکن علو یو ذاتی صفت دی نو علو هیچری د الله د ذات نه جدا کیږی نه هغه همیشه اوچت دی

د بنده سره د الله معیت : ددی معنی داده چی الله تعالی بذاته په عرش باندی دی لیکن د الله علم هر چا سره دی مونږ ددی وجی نه د معیت تقیید په علم سره کوو چی د نصوصو مابین کی تطبیق وشي حکه که مونږ وواپو چی الله د هر چا سره بذاته دی نو دی سره به تعدد لازم راشی چی الله ډیر زیات دی

او دی قید ته امام احمد اشاره کړی هغه فرمایي الله تعالی د معیت ایت په علم سره شروع کړی دی او په علم سره یی ختم کړی دی

ددى مطلب دادى چى الله تعالى د بنده گانو سره د علم په اعتبار سره ملگرى دى
بيا معيت په دوه قسمه دى

۱- عام معيت : دا د نيك او فاسق لپاره دى يعنى الله تعالى د علم په اعتبار سره د مسلمان
كافر فاسق مومن ټولو سره دى د هغوى د افعالو او اعمالو نه خبردار دى

۲- خاص معيت ددى نه مراد د الله تعالى نصرت تايبید حفاظت دى چى د خپلو دوستانو سره يى
كوى او دا د پيغمبرانو مومنانو متقيانو صابرانو او محسنينو سره خاص ده

متن:

وَقَوْلُهُ: {وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا} ، {وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيْلًا} ، {وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ} {وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا} ، {وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا} ، {مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللَّهُ} ، {وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ} ، {نَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا} ، وَقَوْلُهُ: {وَإِذْ نَادَى رَبُّكَ مُوسَى أَنْ أَنْتِ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ} ، {وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَمَا الشَّجَرَةِ} ، وَقَوْلُهُ: {وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ} {وَإِنْ أَخَذَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتِجَارَكَ فَأَجْرُهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ} ، {وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ} ، {يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ} ، {وَاتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ} ، وَقَوْلُهُ: {إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَفُصُّ عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ} ، {وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ} ، {لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ} ، {وَإِذَا بَدَلْنَا آيَةً مَكَانَ آيَةٍ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنَزَّلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ} - قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ - وَلَقَدْ نَعَلِمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ} . وَقَوْلُهُ: {وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ - إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ} ، {عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ} ، {لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ} ، وَقَوْلُهُ: {هُم مَّا يَشَاؤُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ} ، وَهَذَا الْبَابُ فِي كِتَابِ اللَّهِ كَثِيرٌ، مَنْ تَدَبَّرَ الْقُرْآنَ طَالِبًا لِلْهُدَىٰ مِنْهُ؛ تَبَيَّنَ لَهُ طَرِيقُ الْحَقِّ..

ترجمه:

او څوک دى د الله نه په خبرو کى ډير ريښتيني

څوک دى چى وينا يى د الله نه ډيره ريښتيني ده

او کله چی وویل الله ای عیسی بن مریم
او ستا د رب د خبری ریښتینوالی او عدل پوره دی
او الله موسی علیه السلام سره خبری وکړی
بعضی ددوی نه داسی دی چی الله سره یی خبری کړی دی
کله چی موسی علیه السلام په مقرر وخت باندی راغلی او الله ورسره خبری وکړی
او دا قول مونږ هغه د طور غر د یو طرفنه راوبله او د نژدی نه مو ورسره خبری وکړی
کله چی الله تعالی موسی ته اواز وکه چی راشه قوم ظالمانو ته
او هغوی ته د هغو رب اواز وکه چی ایا ما تاسو ددغی ونی نه نه وی منع کړی
هغه ورځ چی دوی ته به اواز وکړی چی څه شول زما شریکان چی تاسو به ما سره شریکول
په هغه ورځ به ورته اواز وکړی چی تاسو د پیغمبرانو په څه کی تابعداری کړی ده
که چیرته یو تن د مشرکانو څخه ستا نه پناه و غواړی نو پناه ورله ورکړه تر دی چی دالله کلام
واوری
یوی دلی به ددوی نه د الله کلام اوریده بیا به یی پکښ تحریف کوو ددی نه پس چی خه به پری
پوهه شو
دوی غواړی چی د الله کلام کی تبدیلی وکړی ورته ووايه هیچری به تاسو مونږ پسی رانشی
ولوله هغه چی تاته د الله د کتاب څخه وحی شوی دی او د هغه کلام لره هیڅوک تبدیلونکی نشته
همدا قران په بنی اسرائیلو بیان کوی
دا کتاب مونږ نازل کړی دی مبارک دی
که چیرته مونږ دا قران په غر باندی نازل کړی وی نو تا به لیدلی وی چی د الله د خوف د وجی به
زره زره شوی وی
کله چی مونږ یو ایت د بل په ځای تبدیل کړو او الله تعالی پوهه دی چی څه نازلوی نو دوی وایی
چی بیشکه ته هغو د ځانه خبری جوړوی بلکی اکثره ددوی نه نه پوهیری ته ورته ووايه دا قران

جبریل په حق سره ستا د رب لخوا راوړی دی دی دپاره چی ثابت قدمه کړی هغه کسان چی ایمان یی راوړی دی او دا هدایت او زیری دی د مسلمانانو لپاره

مونږ ته پته ده چی دوی وایی دا قران ده ته (نبی علیه السلام) یو بشر ورزده کوی کوم کس ته چی دوی اشاری کوی د هغه ژبه عجمی ده او دا په عربی باندی نازل شوی دی

او دا قول : پدغه ورځ به بعضی مخونه تروتازه وی خپل رب ته به گوری

دوی به په پالنگونو باندی الله ته گوری

د هغه چا لپاره چی احسان یی کړی نیکی ده او زیادت دی

ددوی لپاره هغه څه دی چی دوی یی په جنت کی غواړی او مونږ سره ددی نه زیات نور اجر هم شته

داسی نور ایتونه په قران کی ډیر زیات دی

چا چی په قران کی تدبر وکړ او د حق طلب یی کوو نو حق لاره به ورته معلومه شی

شرح:

د الله د کلام باره کی امت سخت اختلاف کړی دی

بعضو دا مسلک اختیار کړی چی د الله کلام مخلوق دی او د هغه نه منفصل او جدا دی او د متکلم په معنی د کلام خالق دی او دا معتزله دی

بعضی وایی چی د الله کلام د هغه ذات سره لازم دی ازلی او ابدی دی د الله د مشیت او قدرت سره تعلق نلری او د الله حرف او اواز نشته دا د اشاعره او کلابیه مسلک دی

بعضی وایی چی د الله د کلام نه مراد حروف او اوازونه دی چی د الله د ذات سره لازم دی لیکن الله پری تکلم نه کوی

بعضی وایی چی د الله کلام حادث او د ذات سره قایم دی د قدرت او مشیت سره متعلق دی لیکن دا گمان کوی چی الله همیشه خبری نه کوی او دا کرامیه دی

دی باره کی د اهل سنت د عقیدی خلاصه داده چی الله تعالی همیشه خبری کولی شی کله چی و غواړی او کلام د هغه د ذات سره قایم صفت دی په خپل قدرت او مشیت سره خبری کوی او کوم شی باندی چی الله تکلم وکړی هغه د الله نه منفصل ندی بلکی د الله د مشیت او قدرت سره تعلق ساتی

دریم فصل

د هغه صفاتو منل چی نبی کریم ﷺ د الله لپاره ثابت کری

دی

متن:

فصل: ثُمَّ فِي سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، فَالْسُّنَّةُ تُفَسِّرُ الْقُرْآنَ، وَتُبَيِّنُهُ، وَتُدَلُّ عَلَيْهِ، وَتُعَبِّرُ عَنْهُ، وَمَا وَصَفَ الرَّسُولُ بِهِ رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الْأَحَادِيثِ الصَّحِيحِ الَّتِي تَلَقَّاهَا أَهْلُ الْمَعْرِفَةِ بِالْقَبُولِ؛ وَجَبَ الْإِيمَانُ بِهَا كَذَلِكَ.

فَمِنْ ذَلِكَ: مِثْلُ قَوْلِهِ ﷺ: ((يَنْزِلُ رَبُّنَا إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا كُلَّ لَيْلَةٍ حِينَ يَنْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ، فَيَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ؟ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ؟)) . مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

ترجمه:

بیا په سنت د نبی کریم ﷺ کی ددی صفاتو ذکر دی

او سنت د قران لپاره تفسیر دی د هغی بیان وضاحت او د هغی څخه تعبیر کوی

نو په کومو صحیحو احادیثو کی چی نبی کریم ﷺ د الله لپاره صفات ثابت کری وی د هغی منل ضروری دی

لکه د نبی علیه السلام دا قول
 زمونږ رب هر ه شپه لاندینی اسمان ته راکوځیری کله چی د شپې اخیری دریمه حصه پاتی شی نو
 وایی څوک دی چی زما نه دعا وکړی زه به ورله دعا قبوله کړم څوک دی چی زما نه د څه شی
 سوال وکړی زه به یی ورله ورکړم څوک دی چی زما نه د گناهونو بخشش طلب کړی زه به یی
 معاف کړم [البخاري (1145)، ومسلم (758) من حدیث أبي هريرة - رضي الله عنه -].

شرح:

لکه څنگه چې قران وحی ده دغه شان حدیث هم وحی ده چې د الله له طرفه نازل شوی دی
پدواړوکی فرق صرف دومره دی چې قران وحی جلی ده او حدیث وحی خفی

مقدم رضی الله عنه فرمایي: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي ((أَلَا إِنِّي أُوتِيتُ الْكِتَابَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ،
أَلَا إِنِّي أُوتِيتُ الْقُرْآنَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ، أَلَا يُوشِكُ رَجُلٌ يَنْتَنِي شَبَعَانًا عَلَى أَرْبِكَتِهِ يَقُولُ: عَلَيْكُمْ بِالْقُرْآنِ، فَمَا وَجَدْتُمْ فِيهِ مِنْ
حَلَالٍ فَاحْلُوهُ، وَمَا وَجَدْتُمْ فِيهِ مِنْ [ص:411] حَرَامٍ فَحَرِّمُوهُ، أَلَا لَا يَجِلُّ لَكُمْ حَمُّ الْحِمَارِ الْأَهْلِيِّ، وَلَا كُلُّ ذِي نَابٍ
مِنَ السَّبَاعِ، أَلَا وَلَا لُقْطَةً مِنْ مَالٍ مُعَاهِدٍ إِلَّا أَنْ يَسْتَعْنِيَ عَنْهَا صَاحِبُهَا، وَمَنْ نَزَلَ بِقَوْمٍ، فَعَلَيْهِمْ أَنْ يَقْرَؤَهُمْ، فَإِنْ لَمْ
يَقْرَؤَهُمْ، فَلَهُمْ أَنْ يُعْقِبُوهُمْ بِمِثْلِ قِرَائِهِمْ)) مسند احمد 17174

((واورى ما ته قران راكړى شوى دى او ددى سره يو بل ددى پشان شى هم راكړى شوى
دى (يعنى احاديث) واورى نژدى ده چې يو ډك خيټى كس به په خپل پالنگ باندې تكيه
لكولى وي او وايي به ستاسو لپاره قران كافي دى (د حدیث ضرورت نشته) نو څه چې
تاسو ته قران كى حلال ميلاو شى هغى ته حلال وايي او كوم شى چې قران كى حرام وي
هغى ته حرام ووايي خبردار تاسو لپاره كورنى خر حلال ندی او هر داړه ور درنده
مالك د هغى نه بى پراوه وي او څوك چې د يو قوم خواته لاړ شى هغوى باندې دده
ميلمستيا واجب ده كه هغوى دده ميلمستيا ونكړى نو ده له پكار دى چې د هغوى نه خپل
ميلمستيا په زوره واخلي))

پدې حدیث كى د الله تعالى د نزول بيان دى چې دا صفت په قران كى نشته بلكى په حدیث سره
ثابت دى ليكن ددى منل هم د قران پشان ضرورى دى ځكه مخكى بيان شول چې قران او حدیث
دواړه وحی ده

او د نزول باره كى احاديث متواتر دى امام ذهبى فرمایي د نزول باره كى احاديث متواتر دى چې د
يقين فايده وركوى

دى وجى نه ددى څخه انكار كول د متواتر نه انكار دى چې كفر دى

وَيَقُولُ الذَّهَبِيُّ فِي كِتَابِهِ ((الْغُلُوُّ لِلْعَلِيِّ الْعَمَّارِ))

((إِنَّ أَحَادِيثَ النُّزُولِ مُتَوَاتِرَةٌ، تُفِيدُ الْقَطْعَ)) . ، ونص عبارته: ((وأحاديث نزول الباري متواترة)) ، وفي الموضوع الآخر؛ قال: ((وقد ألفت أحاديث النزول في جزء، وذلك متواتر أقطع به)) . ((العلو للعلي الغفار)) (ص 73، 79) ،

نو اهل سنت د الله لپاره نزول ثابتوی چی الله لاندینی اسمان ته دشپی په اخیره حصه کی راکوخیری

څنگه چی د هغه د شان سره مناسب وی د مخلوق پشان نزول د هغه ندی ځکه د الله لپاره اعلی مثال دی لیکن اهل بدعت ددی صفت څخه انکار کوی وایی ددی نه مراد د الله د رحمت نازلیدل دی ځکه دا کیدای نشی چی رحمت و وایی څوک شته چی زما نه سوال وکری زه به یی ورله قبول کرم څوک شته چی زما نه دعا وکری ...دا هیچری ممکن نده نو ددی نه مراد د الله حقیقی نزول دی

د معطله و غټه شبهه داده چی ددی نه لازمیری چی الله د خپل ځای نه جدا کیری پدی شبهه باندی دوی کم علم عوامو ته دهوکه ورکوی

إذا قال لك الجهمي: أنا أكفر برب يزول عن مكانه.

فقل: أنا أؤمن برب يفعل ما يشاء (1).

دی وجی بعضی علماو ویلی دی کله چی تاته جهمی و وایی زه په هغه رب باندی ایمان نلرم چی د خپل ځای نه جدا کیری

نو ته ورته و وایه زه په هغه رب ایمان لرم چی څه و غواری کوی یی

(1) [القاتل هو الإمام الفضيل بن عياض . رحمه الله . انظر: خلق أفعال العباد ص 36، والإبانة لابن بطة (الرد على الجهمية) 3 / 205، وشرح أصول اعتقاد أهل السنة 2 / 502].

شیخ الاسلام فرمایي : کله چی نبی علیه السلام د الله باره کی فرمایلی دی چی هر شپه نزدی اسمان ته راکوخیری د عرفه په ما بنام حاجیانو ته رانژدی کیری او د موسی علیه السلام سره یی په وادی ایمن کی د ونی په خوا کی په مبارکه ځمکی باندی خبری کړی دی او اسمان ته ختلی دی چی هغی وخت کی اسمان یو لوگی وو بیا یی ځمکی او اسمان ته ویلی وو چی که خوښه مو وی او که نه ما ته راشی نو ددی څخه دا لازمه نده چی دا دی ددی افعالو پشان وی کوم چی مونږ مشاهده کوو نو دی وجی نه دا ویل غلط دی چی د الله نه یو ځای خالی کیری او بل ځای ته ځی ((فالربُّ سُبْحَانَهُ إِذَا وَصَفَهُ رَسُولُهُ بِأَنَّهُ يَنْزِلُ إِلَى سَمَاءِ الدُّنْيَا كُلِّ لَيْلَةٍ، وَأَنَّهُ يَدْنُو عَشِيَّةً عَرَفَةَ إِلَى الْحِجَّاجِ، وَأَنَّهُ كَلَّمَ مُوسَى بِالْوَادِي الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ، وَأَنَّهُ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دَخَانٌ، فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا؛ لَمْ يَلْزَمَ مِنْ ذَلِكَ أَنْ تَكُونَ هَذِهِ الْأَفْعَالُ مِنْ جِنْسِ مَا نَشَاهِدُهُ مِنْ نُزُولِ هَذِهِ الْأَعْيَانِ الْمَشْهُودَةِ حَتَّى يُقَالَ: ذَلِكَ يَسْتَلْزِمُ تَفْرِيعَ مَكَانٍ وَشَغْلَ آخَرَ))

متن:

وَقَوْلُهُ ﷺ: ((لَلَّهِ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ النَّائِبِ مِنْ أَحَدِكُمْ بِرَاحِلَتِهِ)) . مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .
 وَقَوْلُهُ ﷺ: ((يَضْحَكُ اللَّهُ إِلَى رَجُلَيْنِ يَقْتُلُ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ؛ كِلَاهُمَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ)) . مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .
 وَقَوْلُهُ: ((عَجِبَ رَبُّنَا مِنْ قُنُوطِ عِبَادِهِ وَقُرْبِ خَيْرِهِ، يَنْظُرُ إِلَيْكُمْ أَرْلَيْنِ قَبِيظِينَ، فَيَظَلُّ يَضْحَكُ يَعْلَمُ أَنَّ فَرَجَكُمْ قَرِيبٌ)) .
 حَدِيثٌ حَسَنٌ .

ترجمه:

او دا قول: الله تعالى د بنده په توبه باندی ستاسی د یو نن په خپله سورلی پیدا کیدو باندی ډیر خوشحالیږی

او دا قول الله به دوه کسانو ته خاندی چی یو بل لره وژلی وی او بیا دواړه جنت ته داخل شی
 زموږ الله د بنده گانو د مایوسی څخه تعجب کوی تاسو ته گوری چی د ذلت په حالت کی او
 مایوسه ښکاری نو الله همیشه وی چی خاندی او ورته معلومه وی چی ستاسو نجات قریب دی

شرح:

دا اصل کی اوږد حدیث دی چی الله تعالی د مومن په توبه باندی د هغه کس نه ډیر خوشحالیږی
 چی په یو خالی صحرا کی روان وی د هغه سره سورلی وی چی په هغی د خوراک څښاک سامان
 پروت وی دی کی دا کس ددی نه راکوځ شی او ویده شی پداسی حال کی چی سورلی یی د سر
 خواته ودرولی وی کله چی راپاڅیږی نو گوری چی سورلی یی نشته دا د هغی په لتون شروع
 وکړی نو مونده یی نکړی تر دی چی د تندی دلاسه مرگ ته قریب شی نو وواپی قسم په الله هغه
 ځای ته به واپس شم چیرته چی زما سورلی وه چی مرگ راته هلته راشی نو کله چی واپس شی
 ویده شی بیا چی سترگی کولاو کړی نو گوری چی سورلی یی د سر سره ولاړه ده نو په جلدی
 سره یی د خولی نه دا الفاظ راوځی ای الله ته زما بنده یی زه ستا رب یم د ډیر خوشحالی د وجی
 غلط شی رواه البخاري في الدعوات، (باب: التوبة) (102/11-فتح) ، ومسلم في التوبة، (باب: الحصص على التوبة)

(65/17-نوي) ، والتومذي في صفة القيامة، (باب: المؤمن يرى ذنبه كالجبل فوقه) ؛ بألفاظ مختلفة.

((لَلَّهِ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ مِنْ رَجُلٍ بَارِضٍ فَلَاقَ دَوِيَّةَ مَهْلَكَةٍ وَمَعَهُ رَاحِلَتُهُ عَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ، فَتَنَزَلَ عَنْهَا،
 فَتَنَامَ وَرَاحِلَتُهُ عِنْدَ رَأْسِهِ، فَاسْتَيْقَظَ وَقَدْ ذَهَبَتْ، فَذَهَبَ فِي طَلَبِهَا، فَلَمْ يَقْدِرْ عَلَيْهَا، حَتَّى أَدْرَكَهُ الْمَوْتُ مِنَ الْعَطَشِ،

فَقَالَ: وَاللَّهِ لَأَرْجِعَنَّ فَلَأُمُوتَنَّ حَيْثُ كَانَ رَحْلِي، فَرَجَع، فَنَامَ، فَاسْتَيْقَظَ، فَإِذَا رَاحِلَتُهُ عِنْدَ رَأْسِهِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ أَنْتَ عِبْدِي وَأَنَا رَبُّكَ. أَخْطَأَ مِنْ شِدَّةِ الْفَرَحِ

دی کی د الله د یو بل صفت بیان دی چی هغه فرح خوشحالی ده نو الله تعالی د بنده گانو په بعضو افعالو باندی خوشحالیږی او دا د بنده د خوشحالی په څیر نده بلکی څنگه چی د الله دشان سره مناسب وی کیفیت یی الله ته معلوم دی لیکن ددی تاویل په رضی سره کول او بیا د رضا تاویل په اراده د ثواب سره کول دا ټول خرافات دی

((يضحك الله إلى رجلين يقتل أحدهما الآخر: كلاهما يدخل الجنة))، فقالوا: كيف يا رسول الله؟ قال: ((يقاتل هذا في سبيل الله - عز وجل - فيُسْتَشْهَدُ ثم يتوب الله على القاتل فيسلم فيقاتل في سبيل الله - عز وجل - فيستشهد))

(1)

مکمل حدیث داسی دی چی الله تعالی به دوه بنده گانو ته خاندی دواړه به جنت ته داخلیری چی د هغو نه یو کس به بل لره وژلی وی

یو به قاتل وی بل مقتول

صحابه وو وویل ای د الله رسول دا څنگه کیدای شی ؟ هغه وفرمایل یو به د الله په لار کی جهاد کوی نو شهید به شی بیا به الله تعالی قاتل ته د توبه توفیق ورکړی نو مسلمان به شی بیا به هغه د الله په لاره کی په جهاد کی شهید شی

(1) أخرجه البخاري في كتاب الجهاد والسير، باب الكافر يقتل المسلم ثم يسلم فيسدد بعد ويقتل، برقم 2826، ومسلم في كتاب الإمامة، باب بيان الرجلين يقتل أحدهما الآخر يدخلان الجنة، برقم 1890.

او دا قول :

(عَجِبَ رَبُّنَا مِنْ قُنُوطِ عِبَادِهِ وَقُرْبِ خَيْرِهِ، يَنْظُرُ إِلَيْكُمْ آزَلِينَ قَبِيحِينَ، فَيَظَلُّ يَضْحَكُ يَعْلَمُ أَنَّ فَرَجَكُمْ قَرِيبٌ))

(1) (ضعيف) . لم أجده بهذا اللفظ، ولكن بلفظ: ((يضحك)) ، أو: ((ضحك ربنا)) ، ولفظ: ((غَيْرِهِ)) ؛ بدل: ((خيره)) .

والحديث رواه ابن ماجة في المقدمة، (باب: فيما أنكرت الجهمية) ، وأحمد في ((المسند)) (11/4) ، والطبراني في ((الكبير)) (208/19) ، والآجري في ((الشریعة)) (ص279) ، والبيهقي في ((الأسماء والصفات)) ، واللالکائي في ((شرح أصول الاعتقاد)) (426/3) ؛ كلهم من طريق وكيع بن خُدس . وقيل: عُذس . عن عمه أبي رزين .
ووكيعٌ؛ قال عنه الذهبي: ((لا يعرف)) .

وقال الحافظ:

((مقبول)) .

والحديث قال عنه الألباني في ((ضعيف الجامع)) (3585) :
((ضعيف جدًا)) .

تعجب ڪول د الله تعالى د صفاتو ڇڏه دي نو الله تعالى تعجب ڪوي ڇنگه ڇي هغه سره لايق وي او ددي تعجب نه مراد دادی ڇي ڪله بنده يو داسی ڪار وڪري ڇي الله ته خوبن وي يا يو شی ڇي الله ته معلوم وي او بيا هغه صادر شی

لکه د بنده مایوسی البتہ هغه تعجب الله ته نشی منسوبولی ڇي د هغی سبب په هغه څه باندی د مخکی نه لا علمی وی ڇي د هغی نه تعجب کیدای شی ڇکه الله تعالی باندی هیڅ پت ندی لکه بنده ڇي د یو داسی شی نه تعجب ڪوي ڇي مخکی بی نه وی لیدلی او نوی شان ورته بنکاره شی

متن:

وَقَوْلُهُ ﷺ: ((لَا تَزَالُ جَهَنَّمُ يُلْقَى فِيهَا وَهِيَ تَقُولُ: هَلْ مِنْ مَزِيدٍ؟ حَتَّى يَضَعَ رَبُّ الْعِزَّةِ فِيهَا رِجْلَهُ [وَفِي رِوَايَةٍ: عَلَيْهَا قَدَمُهُ] فَيَنْزَوِي بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ، فَتَقُولُ: قَطُّ قَطُّ)) . مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

ترجمه:

په جهنم ڪي به جهنميان اچولي ڪيري او هغه به وايي نور راچوي نور راچوي تر دي ڇي رب العزت به پڪنن خپله بنپه ڪيردي نو جهنم به يو بل ڪي راننوحی او وبه وايي بس دي بس دي

رواه البخاري في تفسير سورة ق، (باب قول الله تعالى: ﴿وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ﴾ (8/594-فتح) ، وفي الأيمان والندور ، والتوحيد ، ومسلم في الجنة، (باب: النار يدخلها الجبارون، والجنة يدخلها الضعفاء) (17/189-نووي) ، ورواه الترمذي في تفسير سورة ق.

شرح:

د الله د قدم څخه حقیقی قدم مراد دی څنگه چی د هغه سره مناسب وی او معطله ددی تفسیر کوی چی ددی نه مراد هغه جماعت د خلکو دی چی الله اور لره تیار کړی دی چی ددی دا تفسیر د ظاهری نص او د سلفو د اجماع خلاف دی

متن:

وَقَوْلُهُ: ((يَقُولُ تَعَالَى: يَا آدَمُ! فَيَقُولُ: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ. فَيُنَادِي بِصَوْتٍ: إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ ذُرِّيَّتِكَ بَعَثًا إِلَى النَّارِ)). مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. وَقَوْلُهُ: ((مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا سَيَكَلِمُهُ رَبُّهُ وَلَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ)).
وَقَوْلُهُ فِي رُفِيَةِ الْمَرِيضِ: ((رَبَّنَا اللَّهُ الَّذِي فِي السَّمَاءِ، تَقَدَّسَ اسْمُكَ، أَمْرُكَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، كَمَا رَحِمْتَنَا فِي السَّمَاءِ اجْعَلْ رَحِمَتَكَ فِي الْأَرْضِ، اغْفِرْ لَنَا حُوبَنَا وَخَطَايَانَا، أَنْتَ رَبُّ الطَّيِّبِينَ، أَنْزِلْ رَحْمَةً مِنْ رَحِمَتِكَ، وَشِفَاءً مِنْ شِفَائِكَ عَلَيَّ هَذَا الْوَجَعِ؛ فَيَبْرَأُ)). حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ، وَقَوْلُهُ: ((أَلَا تَأْمَنُونَ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ فِي السَّمَاءِ)). حَدِيثٌ صَحِيحٌ وَقَوْلُهُ: ((وَالْعَرْشُ فَوْقَ الْمَاءِ، وَاللَّهُ فَوْقَ الْعَرْشِ، وَهُوَ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ)). حَدِيثٌ حَسَنٌ، رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَغَيْرُهُ، وَقَوْلُهُ لِلْجَارِيَةِ: ((أَيْنَ اللَّهُ؟)). قَالَتْ: فِي السَّمَاءِ. قَالَ: ((مَنْ أَنَا؟)). قَالَتْ: أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ. قَالَ: ((أَعْتَقْتَهَا فَإِنَّهَا مُؤْمِنَةٌ)). رَوَاهُ مُسْلِمٌ

وَقَوْلُهُ: ((أَفْضَلُ الْإِيمَانِ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ مَعَكَ حَيْثُمَا كُنْتَ)). حَدِيثٌ حَسَنٌ. وَقَوْلُهُ: ((إِذَا قَامَ أَحَدُكُمْ إِلَى الصَّلَاةِ؛ فَلَا يَبْصُقَنَّ قَبْلَ وَجْهِهِ، وَلَا عَنْ يَمِينِهِ؛ فَإِنَّ اللَّهَ قَبْلَ وَجْهِهِ، وَلَكِنْ عَنْ يَسَارِهِ، أَوْ تَحْتَ قَدَمِهِ)). مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَقَوْلُهُ ﷺ: ((اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَالْأَرْضِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقِ الْحَبِّ وَالنَّوَى، مُنْزِلِ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَالْقُرْآنَ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا، أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ؛ اقْضِ عَنِّي الدَّيْنَ وَأَغْنِنِي مِنَ الْفَقْرِ)). رَوَاهُ مُسْلِمٌ. وَقَوْلُهُ ﷺ: ((لَمَّا رَفَعَ الصَّحَابَةُ أَصْوَاتَهُمْ بِالذِّكْرِ: ((أَيُّهَا النَّاسُ! أَرْبَعُوا عَلَيَّ أَنْفُسِكُمْ؛ فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، إِنَّمَا تَدْعُونَ سَمِيعًا بَصِيرًا قَرِيبًا. إِنَّ الَّذِي تَدْعُونَهُ أَقْرَبُ إِلَيَّ أَحَدِكُمْ مِنْ عُنُقِ رَاحِلَتِهِ)). مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

قَوْلُهُ: ((إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبَّكُمْ كَمَا تَرَوْنَ الْقَمَرَ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، لَا تُصَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ، فَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ لَا تُغْلَبُوا عَلَى صَلَاةِ قَبْلِ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَصَلَاةِ قَبْلِ غُرُوبِهَا؛ فَافْعَلُوا)). مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ..

ترجمه:

الله تعالیٰ وایی ای ادم ادم به ووییی لیبیک زه تابعدار یم ای ربه نو الله به اواز وکری چی الله تاته
 حکم کوی چی د خپلو بچو څخه یو جماعت اور ته واچوه
 تاسو کی هیڅ یو تن نشته مگر الله تعالیٰ به ورسره خبری وکری پداسی حال کی چی د الله او د
 هغه مابین کی به هیڅ ترجمان نه وی

او د نبی علیه السلام د مریض ددم کولو په وخت دا وینا

زمونږ رب الله دی چی په اسمان کی دی ای ربه ستا نوم پاک دی ستا امر په ځمکه او اسمان کی
 چلیږی لکه څنگه چی ستا رحمت په

اسمان کی دی نو وگرځوه خپل رحمت په ځمکه باندی زمونږ غټ او وایره گناهونه معاف کړه ته د
 پاکو خلکو رب یی رانازل کړه رحمت ستا د رحمت نه او شفا ستا د شفا نه پدی مرض باندی

او دا قول اییا تاسو ما امانت گر نه گنږی حالانکه زه د هغه رب امین یم چی په اسمان کی دی

او د نبی علیه السلام دا قول چی عرش بیا ددی د پاسه دی

او الله د عرش دپاسه دی او ستاسو په ټولو اعمالو باندی پوهه دی

او د نبی علیه السلام دا قول وینزی ته الله چیرته دی هغی وویل په اسمان کی نبی علیه السلام
 وفرمایل زه څوک یم

هغی وویل ته د الله رسول نو نبی علیه السلام د هغی مالک ته وفرمایل دا ازاده کړه ځکه مومنه ده

او دا قول بهترین ایمان دادی چی ته پدی یقین ولری چی الله تا سره دی هر چیرته چی یی

او دا قول د نبی علیه السلام کله چی پتاسو کی یو کس مونځ ته ودریږی نو مخامخ دی نه توکی نه
 دی بڼی طرفته توکی ځکه الله تعالیٰ دده مخی ته دی لیکن چپ طرفته یا د قدم لاندی دی توکی

او دا قول ای د وه اسمانونو ربه ای د عرش عظیم ربه د دانی او زری چونکی ربه د تورات او
 انجیل نازله ونکی ربه زه د خپل نفس د شر نه ستا پناه غواړم او د هر هغه حیوان د شر نه چی ته
 د هغی تندی لره رانیونکی یی ای الله ته اول یی

نبی علیه السلام خپلو صحابه و ته فرمایلی وو کله چی هغوی په ذکر باندی اوازونه اوچت کړی
 وو

ای خلکو په ځان باندی رحم وکړی ځکه تاسو کون یا غایب ته اواز نه کوی تاسو خو اوریدونکی
 لیدونکی او نژدی رب ته اواز کوی کوم رب ته چی تاسو اواز کوی هغه ستاسو یو تن ته د خپلی
 سورلی د څټ نه ډیر قریب دی

او دا قول : يقينا تاسو به د قيامت په ورځ خپل رب داسی وینی لکه په پینځلمسه شپه چی سپوږمی وینی تاسو د هغی په لیدو کی یو بل له تیل نه ورکوی که چیرته وکولی شی چی د نمر راختو نه مخکی مونځ وکړی نو ادا بی کړی او که وکولی شی چی د ما نمر پریوتو نه مخکی مونځ وکړی نو ویی کړی

داسی نور ډیر احادیث دی چی نبی علیه السلام پکښ د خپل رب صفات بیان کړی دی

او فرقه ناجیه اهل السنه والجماعت پدی ټولو باندی ایمان لری تصدیق بی کوی او منی بی لکه څنگه چی دوی په قران کی د الله تعالی بیان کړی شوی صفات منی نه پکښ تحریف کوی نه تعطیل نه تکییف نه تمثیل

شرح:

ددی نه معلومیری چی الله تعالی بنده ته د مونځ په حالت کی مخامخ وی لیکن دلته اشکال دی چی څنگه کیدای شی چی الله په یو وخت په اسمان کی وی او د بنده مخامخ هم ددی دوه جوابه دی

۱- ددی دوه حالاتو راجمع کیدل په مخلوق کی ممکن لکه نمر چی انسان ته هم مخامخ وی او په اسمان کی هم دی نو کله چی د مخلوق باره کی بی اثبات ممکن دی نو من باب اولی بیی د الله لپاره اثبات کیدای شی

۲- بالفرض که د مخلوق په حق کی ددی کیدل ناممکن هم وی نو د خالق په حق کی بی کیدل ممکن دی ځکه د الله لپاره اوچت مثال دی)

د الله تعالی صفات په دوه قسمه دی

۱- ذاتی صفات ددی نه مراد هغه صفات دی چی د الله نه جدا کیری همیشه الله تعالی په هغی سره متصف وی لکه علم زندگی قدرت اوریدل لیدل مخ لاسوه سترگی قدم بادشاهی عظمت عزت علو رحمت کلام وغیرها

۲- فعلی صفات : ددی نه مراد هغه صفات دی چی د الله د قدرت او مشیت یعنی ارادی سره تعلق لری لکه استوا نزول راتلل خندل رضی تعجب غصه مره کول ژوندی کول خوشحالی نو دا صفات د الله په اختیار کی دی کله چی و غواری کوی بی

خلورم فصل

په ټول امت کی د اهل سنت والجماعت میانہ روی

متن: بَلْ هُمْ الْوَسْطُ فِي فِرْقِ الْأُمَّةِ؛ كَمَا أَنَّ الْأُمَّةَ هِيَ الْوَسْطُ فِي الْأُمَّةِ؛

فَهُمْ وَسْطٌ فِي بَابِ صِفَاتِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى بَيْنَ أَهْلِ التَّعْطِيلِ الْجَهْمِيَّةِ، وَأَهْلِ التَّمْثِيلِ الْمُشْبِهَةِ؛

وَهُمْ وَسْطٌ فِي بَابِ أفعالِ اللَّهِ بَيْنَ الْجَبْرِيَّةِ وَالْقَدْرِيَّةِ.

وَفِي بَابِ وَعِيدِ اللَّهِ بَيْنَ الْمُرْجِنَةِ (وَالْوَعِيدِيَّةِ مِنَ الْقَدْرِيَّةِ وَغَيْرِهِمْ).

وَفِي بَابِ أَسْمَاءِ الْإِيمَانِ وَالذِّينِ بَيْنَ الْحُرُورِيَّةِ وَالْمُعْتَزَلَةِ، وَبَيْنَ الْمُرْجِنَةِ وَالْجَهْمِيَّةِ.

وَفِي أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بَيْنَ الرَّافِضَةِ وَالْخَوَارِجِ.

ترجمه:

اهل سنت والجماعت د امت د نورو فرقو مابین کی میانہ روی معتدل جماعت دی لکه څنگه چی دا امت په نورو امتونو باندى غوره دی

نو دوی په باب د صفاتو کی د اهل تعطیل جهمیہ و او اهل تمثیل مشبہہ و مابین کی معتدل دی

او دوی په باب د افعال الله کی د قدریہ او جبریہ په مابین کی معتدل دی

دوی په باب د وعید کی د مرجیہ او وعیدیہ مابین کی معتدل دی لکه قدریہ و غیرهم

د ایمان په احکامو کی دوی د د خوارجو معتزلہ و او مرجیہ او جهمیہ مابین کی معتدل دی

د نبی علیه السلام د صحابہ و باره کی دوی د روافضو او خوارجو مابین کی معتدل دی

شرح:

الله تعالی فرمایي: دغه رنگه مونږ تاسو يو غوره امت گرځولي يي دی دپاره چی په خلکو باندی
گواهان شی او رسول ﷺ پتاسو باندی گواه وی

پدی حدیث کی د وسط معنی داده چی دا امت معتدل (درمیانی امت هم دی) او غوره هم نو د نورو
فرقو په نسبت اهل سنت والجماعت ددین په ټولو مسایلو کی میانه روی کوی نه پکښ افراط شته نه
تفریط

نورو امتونو کی مختلف قسم افراط تفریط موجود وو بعضو د مخلوقات باره کی غلو کړی وه او
هغوی ته یی د خالق درجه ورکړی وه لکه نصاری و چی د عیسی علیه السلام او خپلو ملایانو
باره کی غلو کړی وه

بعضو د خپلو پیغمبرانو او د هغوی د تابعدارانو سره بی وفایی کړی وه تر دی چی هغوی یی قتل کړی وو د
هغوی دعوت یی رد کړی وو لکه یهود چی دوی زکریا او یحی علیه السلام قتل کړی او د عیسی
د قتلولو کوشش یی کړی یی

هر چی دا امت دی نو په خپل الله او رسول باندی یی ایمان راوړی اگر که پدوی کی بیا گمراهان
پیدا شوی او د نبی علیه السلام د پیشنگونی مطابق دا امت په دری او یا ډلو کی تقسیم شوی دی

اهل تعطیل ته جهمیة ځکه وایی چی دوی خپل مشر جهم بن صفوان ته منسوب دی چی دا یو
گمراه انسان وو ټولی فتنی دده په وجه په امت کی پیدا شوی دی او دده نسب د یهودی عبدالله بن
سبا سره پیوست دی د ټولو نه مخکی دی خبیث د الله تعالی د صفاتو څخه انکار کړی

بیا د اهل تعطیل اسم ټولو جماعتونو ته شامل دی چی دالله د صفاتو نفی کوی لکه فلاسفه معتزله
اشعریه قرامطه باطنیه او ددی زمانی ماتریدیه

چی دیوبندیان پنجمریان او بریلویان دی

د افعال عباد باره کی خلکو اختلاف کړی دی چی ایا رب پدی باندی قادر دی که نه ؟

دی باره کی جهم او د هغه ملگری جبریه وایی : د بنده فعل (کارونه) ټول د الله په لاس کی دی
بنده هیڅ اختیار نلری دوی د مخلوق څخه بالکل اختیار اغستی دی او بنده محض مجبور گنری

جمهور معتزله وایي چي الله تعالی د بنده په افعالو قادر ندي دا ټول کارونه بنده په خپل اختیار سره کوي گویا کي دوی د الله د قدرت څخه انکار کړي

اهل سنت وایي چي د بنده افعال د الله تعالی مخلوق دي الله د بنده گانو په افعالو کي تصرف کولي شي په هغي باندی يي مکمل اختیار دي لیکن انسان ته الله تعالی اختیار ورکړي چي هغه په خپل اختیار سره هر څه کوي او بیا الله تعالی چاته سمی لاري ته هدايت کوي او څوک گمراه کوي

په باب د وعید کي هم اهل سنت والجماعت د اعتدال لاره اختیار کړي ده هغوی وایي کوم خلک چي کافر دي او کفر يي بواح دي هغوی به په جهنم کي همیشه لپاره وي هيڅکله به د جهنم نه راونه وځي البته دي امت کي چي کوم فاسق مسلمانان دي که الله وغواړي هغوی به د گناه په وجه جهنم ته بوځي او بیا به يي د هغي نه راوباسي نو هغو به په جهنم کي همیشه لپاره نه وي دغه شان دوی په کبیره يا صغیره گناه باندی د چا تکفير نه کوي البته بعضی داسي اعمال شته چي هغي ته نواقض الاسلام وایي چي د هغي په وجه انسان ددين نه وځي اگر که هغه به کلمه وایي لکه شرک د کفارو ملگرتيا وغيره وغيره

لیکن پدی باب کي مرجیه کوتاهی کړي ده هغوی وایي د ایمان سره هيڅ گناه ضرر نه ورکوي بس چي يو کس کلمه ووايي هغه به جنت ته ځي هر څومره د کفر کارونه چي وکړي او وایي چي ایمان صرف د زړه تصدیق ته وایي دوی ته مرجیه ځکه وایي چي ارجا تاخير ته وایي دوی د ایمان څخه اعمال وروسته کړي دي یعنی چي اعمال په ایمان کي داخل ندي

امام ابو حنیفه رحمه الله ته د ارجا نسبت ؟

د کوفي بعضی علماو ته دا نسبت شوی چي هغوی مرجیه وو لکه امام ابو حنیفه وغيره ددی وجه داده چي هغوی ویلي دي چي اعمال د ایمان څخه ندي البته هغوی د اهل سنت سره پدی خبره کي موافق دي چي الله تعالی به گناه گارو ته په اور سره عذاب ورکوي بیا به يي د شفاعت وغيره په سبب د هغي نه راوباسي لیکن دوی د ایمان لپاره دا شرط گنري چي په ژبه سره اقرار وشي او دا هم وایي چي د واجبو اعمالو تارک ته به سزا میلاويزي

نو ددوی دا خبره اگر که بدعت دي چي دوی اعمال د ایمان حصه نه گنري لیکن کفر ندي

د اسماءو نه مراد دلته ددین نومونه دی لکه مسلم کافر مومن فاسق او د احکامو نه مراد ددی نومونو د خلکو دنیوی او اخروی احکام دی

۱- حروریه د خوارجو یو جماعت دی کوفی ته نژدی د حرورا په نوم یو ځای دی هغی ته ددوی نسبت شوی دی ځکه کله چی دوی په علی رضی الله عنه باندی خروج وکړ نو دی ځای کی راټول شوی وو ددوی په نزد هغه کس مومن دی چی واجبات ادا کوی او د کبایرو نه ځان ساتی وایی ایمان د قول عمل او عقیددی نوم دی لیکن کمیری او زیاتیری نه چا چی کبیره گناه وکړه همیشه به جهنم کی وی مثلاً د گیری خرونکی ددوی په نزد کافر دی

۲- معتزله د واصل بن عطا او عمر بن عبید تابعداران دی دوی ته معتزله پدی وجه وایی چی دوی د حسن بصری د مجلس نه اعتزال کړی وو یعنی جدا شوی وو دوی وایی ایمان د قول عمل او اعتقاد نوم دی نه کمیری نه زیاتیری لیکن څوک چی کبیره گناه وکړی هغه ددوی په نزد باندی ددوه مرتبو په مابین کی دی یعنی د ایمان څخه وتلی دی خو په کفر کی ندی داخل شوی نه یی کافر کوی نه ورته مومن وایی (عجیب)

البته دا یی ددوی په نزد په دنیا کی حکم دی او په اخرت کی یی په اور کی همیشه لپاره گنری

نو خوارج او معتزله په دوه ځایونو کی متفق دی او په دوه کی مختلف

۱- د کبیره گناه ارتکاب کونکی څخه د ایمان په نفی کولو کی متفق دی

۲- د کبیره گناه مرتکب به د کافرو سره په جهنم کی همیشه وی پدی متفق دی

۳- خوارج ورته په دنیا کی کافر وایی لیکن معتزله یی ورته نه وایی پدی کی مختلف دی

۴- خوارج یی مال او وینه حلاله گنری یعنی قتال وسره جایز گنری او معتزله یی نه گنری پدی کی هم مختلف دی

د شیعه گانو پیژندنه

روافض د شیعه گانو یو جماعت دی د علی او اهل بیتو باره کی یی غلو کړی ده او د جمهورو صحابه وو تکفیر یی کړی دی څوک چی صحابه و سره دوستی کوی هغی ته هم کافر وایی روافض ورته پدی وجه وایی چی دوی د زید بن علی بن حسین د خبری نه انکار کړی وو کله چی یی هغه ته وویل د ابو بکر او عمر نه برات وکړه هغه وویل معاذ الله دا دواړه خو زما د نیکه ملگری وو نو دوی ورله د خبری نه انکار وکړه

او دا خلک د علی رضی الله عنه په دور خلافت کی د عبدالله بن سبا په مشری کی د جماعت په شکل مینځ ته راغلی وو چی دا یو یهودی دی اسلام یی بنکاره کړی وو چی اسلام او مسلمانان وړنگوی علی رضی الله عنه ته چی کله پته ولگیده چی دا خلک زما باره کی غلو کوی نو په اور یی وسوزل چی فتنه یی ختمه شی او د هغه نه دا شعر هم روایت دی چی فرمایي

وَلَمَّا رَأَيْتُ الْأَمْرَ أَمْرًا مُنْكَرًا ... أَجَجْتُ نَارِي وَدَعَوْتُ قَنْبَرًا

کله چی ما دا کار ولیده چی منکر کار دی نو ما اور بل کړ او قنبر می راغوبننه

ورد هذا الخبر بسند حسنه الحافظ ابن حجر في ((الفتح)) (270/12) ، وخبر الإحراق ثابت في ((صحيح البخاري)) عن عكرمة، قال: ((أُتِيَ عَلِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِزنادقة، فأحرقهم، فبلغ ذلك ابن عباس؛ فقال: لو كنتُ أنا لم أحرقهم؛ لنهي رسول الله - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : ((لا تُعَذِّبُوا بَعْدَاءَ اللَّهِ)) ، ولقتلتهم؛ لقول رسول الله - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : ((من بدل دينه فاقتلوه)) . ((الفتح)) (267/12) ، (كتاب: استنابة المرتدين/باب: حكم المرتد والمرتدة واستنابتهم)) . وممن روى ذلك: أبو داود، والترمذي، والنسائي، وغيرهم.

وانظر في ذلك بحثاً قِيَمًا في كتاب ((عبد الله بن سبا وأثره في إحداث الفتنة في صدر الإسلام)) (ص214) لسليمان العودة.

هر چی اهل سنت والجماعت دی نو هغوی ددی ټولو فرقو مابین کی د اعتدال په لاره روان دی هغوی ټول صحابه کرام د الله دوستان او جنتیان گنری د صحابه وو سره هیڅ قسم دشمنی نه کوی نه د هغوی تکفیر کوی او نه د خوارجو پشان د اهل بیت سره دشمنی ساتی بلکی د ټولو صحابه و باره کی ددوی عقیده داده چی د هغو نه الله راضی دی او هغوی د الله نه راضی وو په صحابه وو کی د افضلیت په اعتبار سره اول ابو بکر بیا عمر بیا عثمان بیا علی گنری او د هغوی مابین کی چی کوم جنگونه او اختلافات واقع شوی دی د هغی نه بحث نه کوی

بینم فصل

په ایمان بالله کی دا هم داخلیری چی الله تعالی د وه
اسمانونو دیاسه په عرش باندی دی

متن:

فَصَلِّ: وَقَدْ دَخَلَ فِيهَا دُخَانٌ مِنَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَالْإِيمَانُ بِمَا أَخْبَرَ اللَّهُ بِهِ فِي كِتَابِهِ، وَتَوَاتَرَ عَنْ رَسُولِهِ، وَأَجْمَعَ عَلَيْهِ سَلَفُ الْأُمَّةِ؛ مِنْ أَنَّ سُبْحَانَهُ فَوْقَ سَمَاوَاتِهِ، عَلَى عَرْشِهِ، عَلِيٌّ عَلَى خَلْقِهِ، وَهُوَ سُبْحَانَهُ مَعَهُمْ أَيْنَمَا كَانُوا، يَعْلَمُ مَا هُمْ عَامِلُونَ؛ كَمَا جَمَعَ بَيْنَ ذَلِكَ فِي قَوْلِهِ: {هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلْجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ} ، وَلَيْسَ مَعْنَى قَوْلِهِ: {وَهُوَ مَعَكُمْ} أَنَّهُ مُخْتَلِطٌ بِالْخَلْقِ؛ فَإِنَّ هَذَا لَا تُوجِبُهُ، اللَّغَةُ، بَلِ الْقَمَرُ آيَةٌ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ مِنْ أَصْغَرِ مَخْلُوقَاتِهِ، وَهُوَ مُضَوِّعٌ فِي السَّمَاءِ، وَهُوَ مَعَ الْمُسَافِرِ وَعَيْرِ الْمُسَافِرِ أَيْنَمَا كَانَ. وَهُوَ سُبْحَانَهُ فَوْقَ عَرْشِهِ، رَقِيبٌ عَلَى خَلْقِهِ، مُهَيِّئٌ عَلَيْهِمْ، مُطَّلِعٌ عَلَيْهِمْ إِلَى غَيْرِ ذَلِكَ مِنْ مَعَانِي رُبوبِ رَبِّهِ. وَكُلُّ هَذَا الْكَلَامِ الَّذِي ذَكَرَهُ اللَّهُ. مِنْ أَنَّهُ فَوْقَ الْعَرْشِ وَأَنَّهُ مَعَنَا. حَقٌّ عَلَى حَقِيقَتِهِ، لَا يَخْتَاجُ إِلَى تَحْرِيفٍ، وَلَكِنْ يُصَانُ عَنِ الظُّنُونِ الْكَاذِبَةِ؛ مِثْلَ أَنْ يُظَنَّ أَنَّ ظَاهِرَ قَوْلِهِ: {فِي السَّمَاءِ} ، أَنَّ السَّمَاءَ تُظَلُّهُ أَوْ تُقَلُّهُ، وَهَذَا بَاطِلٌ بِإِجْمَاعِ أَهْلِ الْعِلْمِ وَالْإِيمَانِ؛ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ، وَهُوَ يُبْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا، وَبُيُسَبِّحُ السَّمَاءُ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ؛ إِلَّا بِإِذْنِهِ، وَمَنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ.

فَصَلِّ: وَقَدْ دَخَلَ فِي ذَلِكَ الْإِيمَانُ بِأَنَّهُ قَرِيبٌ مُجِيبٌ؛ كَمَا جَمَعَ بَيْنَ ذَلِكَ فِي قَوْلِهِ: {وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ...} {الآيَةِ، وَقَوْلِهِ ﷻ: ((إِنَّ الَّذِي تَدْعُونَهُ أَقْرَبُ إِلَى أَحَدِكُمْ مِمَّنْ عِنْدِي رَاحِلَتَهُ)). وَمَا ذُكِرَ فِي الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ مِنْ قُرْبِهِ وَمَعِيَّتِهِ لَا يُنَافِي مَا ذُكِرَ مِنْ غُلُوِّهِ وَفَوْقِيَّتِهِ؛ فَإِنَّهُ سُبْحَانَهُ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ فِي جَمِيعِ نُعُوتِهِ، وَهُوَ عَلِيٌّ فِي دُنُوِّهِ، قَرِيبٌ فِي غُلُوِّهِ.

وَقَدْ دَخَلَ أَيْضًا فِيهَا دُخَانٌ مِنَ الْإِيمَانِ بِهِ وَبِكُنُوبِهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَبِرُسُلِهِ: الْإِيمَانُ بِأَنَّ الْمُؤْمِنِينَ يَرَوْنَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَيَانًا بِأَبْصَارِهِمْ كَمَا يَرَوْنَ الشَّمْسَ صَحْوًا لَيْسَ بِهَا سَحَابٌ، وَكَمَا يَرَوْنَ الْقَمَرَ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَا يُضَامُونَ فِي رُؤْيِيهِ. يَرَوْنَهُ سُبْحَانَهُ وَهُمْ فِي عَرَصَاتِ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَرَوْنَهُ بَعْدَ دُخُولِ الْجَنَّةِ؛ كَمَا يَشَاءُ اللَّهُ تَعَالَى

ترجمہ:

مخکی چی ایمان بالله باره کی مونز کوم تفصیل ذکر کر د هغی خلاصه داده
د هغه صفاتو منل چی الله تعالی په خپل کتاب کی بیان کری دی یا د نبی علیه السلام څخه ثابت دی
یا پری امت اجماع کری ده

د هغی څخه دا هم ده چی الله تعالی د وه اسمانونو نه بره په عرش باندى دی په ټولو مخلوقاتو
اوچت دی

او هغه د مخلوق سره وی هر ځای چی هغوی وی او ددوی په اعمالو باندى عالم دی

لکه الله ددی وضاحت پدی قول کی کری دی

حدید ۴ راوره

البته د هو معکم معنی دا نده چی الله د مخلوق سره مختلط یو خای دی خکه پدی تاویل باندی لغت دلاله نکوی

بل دا د سلفو د اجماع خلاف دی

د هغه فطرت هم خلاف دی چی الله تعالی پری مخلوق پیدا کری دی

خکه چی سپورمی د الله تعالی د نشاناتو خخه یو نشان دی او د الله په وړو مخلوقات کی ددی شمار کیوری او هغه د مسافر او غیر مسافر سره روانه وی هر چیرته چی خی حالانکه هغه په اسمان کی ده

دغه شان الله تعالی د عرش دپاسه دی لیکن د خپل مخلوق خارنه کوی د هغوی اعمال ورته معلوم دی و غیره و غیره خومره د ربوبیت صفات چی دی

او دا تولی خبری چی الله تعالی ذکر کری دی چی هغه د عرش دپاسه دی او زمونږ سره دی دا ټول حقیقت دی هیخ تحریف ته حاجت نلری البته د الله تعالی باره کی به د بد گمانونو نه خان ساتلی شی

شیرم فصل

په ایمان بالله کی دا هم داخلیری چی الله تعالی خپل مخلوق ته نژدی دی

پدی کی دا هم داخل ده چی الله تعالی خپل مخلوق ته انتهایی نژدی دی د هغوی دعا قبلوی لکه ددی وضاحت الله پدی قول کی کری دی

کله چی زما بنده گان ستا نه زما باره کی پوښتنه وکری نو بیشکه زه نژدی یم د دعا کونکی دعا قبلوم کله چی زما نه دعا وکری پس دوی دی زما خبره و منی ما باندی دی ایمان راوری شاید چی دوی هدایت مونده کری

او دا قول د نبی کریم ﷺ کوم رب چی تاسو ترینه دعا کوی ستاسو یو تن ته د هغه د سورلی د خت نه ډیر نژدی دی

لیکن قران او حدیث کی چی د الله قرب او معیت ذکر شوی دی دا د الله د فوقیت او علو سره منافی ندی خکه چی د الله تعالی سره په ټولو صفاتو کی هیخ شی مماثلت نکوی هغه د نژدی والی باوجود اوچت دی

دويم باب: په الله د هغه په کتابونو او رسولانو باندی ایمان

دی کی دوه فصله دی

اولنی فصل : ددی تصدیق کول چی قران د الله کلام دی د هغه د طرفه نازل شوی او مخلوق ندی

دويم فصل : ددی تصدیق چی مومنان به د قیامت په ورځ خپل رب لره وینی

اولنی فصل

ددی تصدیق کول چی قران د الله کلام دی د هغه د طرفه نازل شوی او مخلوق ندی

متن:

وَمَنْ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ وَكُتِبَ الْإِيمَانُ بِأَنَّ الْقُرْآنَ كَلَامُ اللَّهِ، مُنَزَّلٌ، غَيْرُ مَخْلُوقٍ، مِنْهُ بَدَأَ، وَإِلَيْهِ يَعُودُ، وَأَنَّ اللَّهَ تَكَلَّمَ بِهِ حَقِيقَةً، وَأَنَّ هَذَا الْقُرْآنَ الَّذِي أَنْزَلَهُ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ هُوَ كَلَامُ اللَّهِ حَقِيقَةً، لَا كَلَامَ غَيْرِهِ. وَلَا يَجُوزُ إِطْلَاقُ الْقَوْلِ بِأَنَّهُ حِكَايَةٌ عَنِ كَلَامِ اللَّهِ، أَوْ عِبَارَةٌ؛ بَلْ إِذَا قَرَأَهُ النَّاسُ أَوْ كَتَبُوهُ فِي الْمَصَاحِفِ؛ لَمْ يَخْرُجْ بِذَلِكَ عَنْ أَنْ يَكُونَ كَلَامَ اللَّهِ تَعَالَى حَقِيقَةً، فَإِنَّ الْكَلَامَ إِذَا يَصَافُ حَقِيقَةً إِلَى مَنْ قَالَهُ مُبْتَدَأًا، لَا إِلَى مَنْ قَالَهُ مُبَلَّغًا مُؤَدِّيًا. وَهُوَ كَلَامُ اللَّهِ؛ حُرُوفُهُ، وَمَعَانِيهِ؛ لَيْسَ كَلَامُ اللَّهِ الْحُرُوفَ دُونَ الْمَعَانِي، وَلَا الْمَعَانِي دُونَ الْحُرُوفِ.

ترجمه:

په الله تعالی او د هغه په کتابونو باندی د ایمان څخه دا هم ده چی ددی خبری تصدیق وشی چی قران د الله کلام د هغه له طرفه نازل شوی او غیر مخلوق دی

د الله څخه یی ابتدا شوی ده او هغه ته به ورگرځی

او الله تعالى په حقيقت كې پدې سره تكلم كړې دى

او دا قران چې الله تعالى په خپل نبى محمد ﷺ باندې نازل كړې دى همدا په حقيقت كې د الله كلام دى
نه دا چې د بل چا كلام دى

لهذا داسې ويل چې قران د الله تعالى د كلام نه حكايث دى يا د هغې نه عبارت دى

قطعا جايز ندى

بلكى د خلكو په لوستلو يا په مصاحفو كې په ليكلو سره دا د كلام الله ددايرى څخه نه خارجيږي
ځكه په حقيقت كې د كلام اضافت هغه چاته كيږي چې په ابتدائى طور سره يې كړې وى نه هغه
چاته يې اضافت كيږي چې خلكو ته يې رسولى وى

نو قران د الله كلام ددى دد حروف او معانى هر څه د الله له طرفه دى

او د معانو نه بغير صرف حروف دالله كلام ندى نه دا چې د كلام نه مراد صرف معانى دى نه
حروف

شرح:

ددى عبارت معنى ((مِنْهُ بَدَأُ وَإِلَيْهِ يَعُودُ)) ؛

چې قران د الله نه شروع شوى دى او هغه ته به ورگرځي

ددى دوه معانى دى

۱- يعنى الله تعالى پدې سره په ابتدا كې تكلم كړې دى الله تعالى پدې باندې شروع كړې په پل څه نه

۲- دا د بدو نه دى په معنى د ظهور يعنى الله تعالى پدې سره كلام كړې او دا د الله نه ظاهر شوى
دى د بل چا نه نه

د اليه يعود معنى يعنى الله تعالى ته ددى وصف ورگرځي ځكه قران د الله تعالى كلام دى چې د
هغه ذات سره قايم دى

۲- دا هم ويل شوى چې په اخيرى زمانى كې به الله ته قران ورگرځي كله چې مصحفونه ختم شي
او قران د خلكو د سينو نه اوچت كړي شي

دويم فصل پدی ايمان ...

متن:

وَقَدْ دَخَلَ أَيْضًا فِيمَا ذَكَرْنَاهُ مِنَ الْإِيمَانِ بِهِ وَبِكُتُبِهِ وَمِمَّا لَيْسَ بِهِ سَحَابٌ، وَكَمَا يَرَوْنَ الْقَمَرَ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَا يُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ. يَرَوْنَهُ سُبْحَانَهُ وَهُمْ فِي عَرَصَاتِ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَرَوْنَهُ بَعْدَ دُخُولِ الْجَنَّةِ؛ كَمَا يَشَاءُ اللَّهُ تَعَالَى.

ترجمه:

په ايمان بالله د هغه په كتابونو او رسولانو باندی ايمان راوړلو کی دا هم شاملیری چی ددی تصدیق وشی چی مومنان به د قیامت په ورځ الله تعالی لره په خپلو سترگو باندی وینی لکه څنگه چی د چاشت په وخت کی نمر لیدلی کیږی کله چی وریځ نه وی او لکه څنگه چی دوی پینځلسمه سپوږمی وی چی په لیدلو کی یو بل له تیل نه ورکوی

دوی به د قیامت په میدان کی وی او الله ته به گوری

بیا چی کله جنت ته داخل شی نو کله چی الله غوښتل دوی به یی وینی

دریم باب

د قیامت په ورځ باندي ایمان راوړل

پدی کی دوه فصلونه دی

اولنی فصل

په د مرگ نه پس په هغه ټولو خبرو یقین کول چی نبی علیه السلام بیان کړی دی

دویم فصل : ستر قیامت او د هغی سختیانی

اولنی فصل ...

متن:

فَصَلِّ: وَمِنَ الْإِيمَانِ بِالْيَوْمِ الْآخِرِ الْإِيمَانُ بِكُلِّ مَا أَخْبَرَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ مِمَّا يَكُونُ بَعْدَ الْمَوْتِ، فَيُؤْمِنُونَ بِفِتْنَةِ الْقَبْرِ، وَبِعَذَابِ الْقَبْرِ وَنَعِيمِهِ. فَأَمَّا الْفِتْنَةُ؛ فَإِنَّ النَّاسَ يُتَخَوَّنُونَ فِي قُبُورِهِمْ، فَيُقَالُ لِلرَّجُلِ: مَنْ رَبُّكَ؟ وَمَا دِينُكَ؟ وَمَنْ نَبِيُّكَ؟ فَيُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ، فَيَقُولُ الْمُؤْمِنُ: رَبِّي اللَّهُ، وَالْإِسْلَامُ دِينِي، وَمُحَمَّدٌ ﷺ نَبِيِّي. وَأَمَّا الْمُرْتَابُ؛ فَيَقُولُ: هَاهُ هَاهُ؛ لَا أَذْرِي، سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُهُ، فَيُضْرَبُ بِمِرْزَبَةٍ مِنْ حَدِيدٍ، فَيَصْبِحُ صَبِيحَةً يَسْمَعُهَا كُلُّ شَيْءٍ؛ إِلَّا الْإِنْسَانَ، وَلَوْ سَمِعَهَا الْإِنْسَانُ؛ لَصَعِقَ. ثُمَّ بَعْدَ هَذِهِ الْفِتْنَةِ إِمَّا نَعِيمٌ وَإِمَّا عَذَابٌ، إِلَى أَنْ تَقُومَ الْقِيَامَةُ الْكُبْرَى، فَتُعَادُ الْأَرْوَاحُ إِلَى الْأَجْسَادِ.

ترجمه:

په اخرت باندي د ایمان څخه داده چی په هغه ټولو خبرو یقین کول چی د مرگ نه پس واقع کیږی او نبی علیه السلام یی خبر ورکړی دی

نو مسلمانان به په عذاب قبر او د هغه په نعمتونو باندي یقین کوی

د قبر د فتنه نه مراد : دادی چی په قبرونو کی د خلکو امتحان اغستلی شی

یو کس ته ویل کیږی ستا رب څوک دی ؟

ستا دین څه دی ؟ ستا نبی څوک دی ؟

نو الله تعالی مومنانو لره په دنیا او اخرت کی په قول ثابت سره ثابت قدمه گرځوی
 نو مومن پدی وخت کی وایی: زما رب الله دی دین می اسلام دی او نبی می محمد ﷺ دی
 هر چی کافر دی هغه به وایی: اه اه ما ته پته نشته خلکو نه می څه خبری اوریدلی نو ما هم وویلی
 نو د وسپنی په یو بنی سره به ووهلی شی داسی چغه به وکړی چی هر شی به یی اوری مگر
 انسان که انسان واوریدله نو بی هوشه به شی

دویم فصل

بیا به ددی عذاب نه پس تر قیامتہ پوری یا نعمتونه وی یا عذابونه
 ارواح به بدنونو ته راوایس کړی شی

شرح:

بعضی غیبی امور چی د هغی باره کی نبی علیه السلام امت ته خبر ورکړی دی هغی باندی ایمان
 او یقین د ایمان یوه مهمه حصه ده او ددی غیبی امورو نه یو د قبر عذاب هم دی لیکن معتزله او
 فلاسفه او ددی زمانی منکرین حدیث د قبر عذاب نه منی او دی باره کی د صحیح احادیثو څخه
 انکار کوی پدی دلیل چی عقل دا خبره نه منی دوی خپل عقل له په ثابت نصوصو باندی ترجیح
 ورکوی او کوم شی چی عقل سره معارض وی هغه نه منی اگر که په قران او سنت سره ثابت وی
 لیکن ددوی عقلونه فاسد شوی دی ځکه عقل صحیح کله هم د نقل صحیح سره تعارض نکوی لکه
 دی خبری ته شیخ الاسلام ابن تیمیه رحمه الله بار باره اشاره کړی ده

د قبر د عذاب باره کی دلایل ډیر زیات دی د هغی نه د نبی علیه السلام دا قول

(، وَقَوْلُهُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: ((الْقَبْرُ إِمَّا رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفْرِ النَّارِ))

قبر به یا د جنت باغیچه وی یا به د اور کنده وی

(ضعیف) . رواه الترمذي في صفة القيامة (160/7-تحفة) ، قال الهيثمي في ((مجمع الزوائد)) (46/3) : ((رواه الطبراني في
 ((الأوسط)) ، وفيه محمد بن أيوب بن سويد، وهو ضعيف)) . اه
 وقال ابن حجر في ((تخريج الكشاف)) (ص35) (رقم291) : ((رواه الترمذي من حديث أبي سعيد، وهو ضعيف)) . اه
 وقد ضعفه من قبله شيخ العراقي في ((تخريج الإحياء)) (302/1) .
 وضعف إسناده كل من السخاوي في ((المقاصد الحسنة)) (ص302 رقم758) ، والهندي في ((تذكرة الموضوعات))
 (ص216) .

والحديث ضَعَفَهُ الألباني في ((ضعيف الجامع)) (1231) ، والأرنؤوط في ((جامع الأصول)) (8696) .

د قبر باره کی د منکرین حدیث د یوی شبهی جواب .

د منکرین حدیث یو اعتراض دادی چی که د قبر عذاب ومنل شی نو دینه دری زندگیانی او دری مرګونه لازمیری حالانکه قران کی ددوه مرګونو او زندگیانو ذکر دی لکه الله تعالی فرمایي

او دوی به وایی ای زمونږ ربه تا مونږ دوه ځله ژوندی او دوه ځله مړه کړو

ددی جواب دادی چی قران کی ډیر داسی واقعات دی چی هغی کی دا ذکر ده چی مړی دوباره ژوندی شوی دی

لکه د عیسی علیه السلام په لاس د مړو راژوندی کیدل

په سورت بقره کی د عزیر علیه السلام او د هغه د خر راژوندی کیدل او د څلور مرغانو د ژوند تذکره نو ایا دا دریمه زندګی ده

البته دا صحیح ده چی قران کی داشته چی د قیامت نه مخکی د خلکو دوباره راژوندی کیدل ممکن ندی او نه کوم مسلمان دا عقیده لری

نیزکه د اهل قبور لپاره د دنیا او د اخری د زندګی مابین کی یوه زندګی تسلیم کړی شی نو دی کی څه حرج دی؟

ثبوت پدی ایت کی دی

{قَالُوا: يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا} [یس: 52]

هغوی به وایی افسوس مونږ چا د خپلو قبرونو نه راپاخولو

رقود خوب او مرقد د خوب ځای ته وایی ددی نه معلومه شوه چی قبرکی د مری کیفیت د خوب والا پشان وی دی کی د زندگی پوره احساس او د مرگ مکمل بی حسی نه وی بلکی دا یو بین بین کیفیت دی

پدی بحث کی یو ضمنی سوال دا هم دی چی د قیامت نه مخکی بدله اغستل د انصاف خلاف دی

ددی جواب دادی چی که د قیامت نه مخکی د بدلی اغستل تسلیم نکړی شی نو دا سوال پیدا کیږی الله تعالی د قیامت نه مخکی په دنیا کی هغه بدو قومونو ته ولی سزا ورکړه؟

نبی کریم ﷺ فرمایلی دی د چا سره چی حساب وکړی شو نو عذاب به ورکړی شی نو عایشی رضی الله عنها پوښتنه وکړه ای د الله رسول ﷺ ایا الله ندی فرمایلی چی د هغه سره به اسان حساب وکړی شی هغه وفرمایل دغه هسی پېشی ده لیکن د چا سره چی حساب کتاب وشو نو هلاک شو (3) رواه البخاري في العلم، (باب: من سمع شيئاً فراجعه حتى يعرفه) (197/1-فتح) ، وفي التفسير، وفي الرقاق، ومسلم في الجنة، (باب: إثبات الحساب) (213/17-نووي) ، وأبو داود، والترمذي.

(من نوقش الحساب عذب).

فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَوَلَيْسَ اللَّهُ يَقُولُ: {فَسَوْفَ يَحَاسِبُ حِسَابًا يَسِيرًا} ؟
فَقَالَ: ((إِنَّمَا ذَلِكَ الْعَرْضُ، وَلَكِنْ مَنْ نُوِقِشَ الْحِسَابَ يَهْلِكُ)) .

متن:

وَتَقُومُ الْقِيَامَةُ الَّتِي أَخْبَرَ اللَّهُ بِهَا فِي كِتَابِهِ، وَعَلَى لِسَانِ رَسُولِهِ، وَأَجْمَعَ عَلَيْهَا الْمُسْلِمُونَ. فَيَقُومُ النَّاسُ مِنْ قُبُورِهِمْ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ حُفَاءَ عُرَاءَ غُرْلًا، وَتَدْنُو مِنْهُمْ الشَّمْسُ، وَيُلْجِمُهُمُ الْعَرَقُ. فَتُنْصَبُ الْمَوَازِينُ، فَتَوْرُنُ بِهَا أَعْمَالُ الْعِبَادِ، {فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ} - وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا. وَتُنْشَرُ الدُّوَابُّ، وَهِيَ صَحَائِفُ الْأَعْمَالِ، فَأَخَذَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ، وَأَخَذَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ أَوْ مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِهِ؛ كَمَا قَالَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى: {وَكُلَّ إِنْسَانٍ أَلْمَمْنَا طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا} - أَقْرَأَ كِتَابَكَ كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا .

وَيُحَاسِبُ اللَّهُ اخْتِلَافَ، وَيَخْلُو بِعَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ، فَيَقْرُرُهُ بِذُنُوبِهِ؛ كَمَا وَصَفَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ. وَأَمَّا الْكُفَّارُ؛ فَلَا يُحَاسِبُونَ مُحَاسَبَةَ مَنْ تُوزَنُ حَسَنَاتُهُ وَسَيِّئَاتُهُ؛ فَإِنَّهُ لَا حَسَنَاتَ لَهُمْ، وَلَكِنْ تُعَدُّ أَعْمَالُهُمْ، فَتُحْصَى، فَيُوقَفُونَ عَلَيْهَا وَيُقَرَّرُونَ بِهَا

ترجمه: .

او هغه قیامت به نافذ شی چی الله تعالی د هغی بیان په خپل کتاب کی کړی دی یا د خپل نبی په ژبی سره کړی دی او د مسلمانانو په هغی اجماع ده

نو خلک به د قبرونو نه رب العالمین ته پداسی حالت کی راپاڅیری چی پنبیله لغر به وی یو لفظ پاتی شو

هغوی ته به نمر رانژدی شی نبولی به پری راروانی شی ترازوگانی به نصب کړی شی او په هغی کی به د بندگانو اعمال وتللی شی

نو د چا ترازو چی درنه شوه همدا خلک یقینا کامیاب شول او د چا ترازو چی سپکه شوه نو دا هغه خلک دی چی ځانونه یی تاوانیان کړل او په جهنم کی به همیشه لپاره وی

د اعمالو صحایف به کولای کړی شی څوک به خپلی عمل نامی لره په بنی لاس باندی نیونکی وی او څوک په چپ لاس او بعضو به خپله عمل نامه شاته نیولی وی

لکه الله تعالی فرمایلی دی او هر انسان ته .. او د قیامت په ورځ به ورته مونږ عمل نامه راوباسو چی کولای به یی ووینی ورته وبه ویل شی ولوله خپلی عمل نامی لره نن ورځ د خپل ځان د حساب کتاب لپاره ته پخپله بس یی

او الله تعالی به د مخلوق سره حساب کتاب وکړی

3

مومن بنده به جدا کړی د گناهونو اقرار به تر واخلی

لکه ددی خبری بیان په قران او سنت کی موجود دی

د کفارو حساب به د هغه کسانو پشان نه کیری چی د هغوی گناهونه او نیکی تللی کیری بلکی د هغوی نیکی خو به د سره وی نه البته د هغوی اعمال به وشماری شی بیا به هغوی ودرولی شی او د هغی اقرار به تر واغستلی شی او د هغی مطابق سزا به ورته مقرره کړی شی

شرح :

قیامت په دوه قسمه دی ۱. قیامت صغری ددی نه مراد مرگ دی ځکه څوک چی مر شی نو قیامت پری نافذ شو لکه حدیث کی دی نبی علیه السلام فرمایي
 ((مَنْ مَاتَ فَقَدْ قَامَتْ قِيَامَتُهُ)) (2). څوک چی مر شو نو قیامت یی نافذ شو

(2) (ضعيف مرفوعًا) . ضعفه العراقي في (تخريج الإحياء) ((64/4)) ، وعزاه لابن أبي الدنيا في كتاب ((الموت)) ؛ من حديث انس .

ووافقه الألباني في ((السلسلة الضعيفة)) (1166) .

وقال مؤلف ((تبييض الصحيفة)) (ص128) :

((روى الدولابي في الكنى والأسماء)) (89/2) عن المغيرة؛ قال: ((يقولون القيامة، القيامة، وإنما قيامة أحدكم موته)) ، وإسناده حسن)) . اهـ .

ثم ذكر رواية عن عمر بن عبد العزيز في ((الحلية)) (325/5) أنه قال:

((فإنه من وافته منيته؛ فقد قامت قيامته)) .

بیا د قیامت قصه داسی ده چی کله الله ددی دنیا د ختمولو اراده وکړه نو اسرافیل ته به امر وکړی چی په شپیلی کی پوک وکړی نو په اول خل پوک سره به په ځمکه او اسمانونو کی موجود ټول مخلوقات بی هوشه شی مگر هغه چی الله یی غواری ځمکه به هواره شی او غرونه به زره زره شی بیا به الله تعالی اسمان ته حکم وکړی نو د خلکو د منی پشان ځلویبنت ورځی باران به وشي د هغی په وجه به ټول خلک د قبرونو نه رازرغون شی چی دوی به د لکه منی نه دوباره خپل شکل اختیار کړی ځکه په قبر کی ټول انسان خاوره کپړی مگر لکه منی یی پاتی وی

يشير لما رواه البخاري في ((التفسير)) (باب: {وُفِّخَ فِي الصُّورِ}) (8/551-فتح) ، ومسلم في الفتن، (باب: ما بين النفختين) (303/18-نووي) ، وأبو داود، والنسائي؛ من حديث أبي هريرة بألفاظ متقاربة.

چی کله دوی راژوندی شی او خپل شکلونه اختیار کړی نو الله به اسرافیل ته ددویمی شپیلی حکم وکړی نو خلک به د قبرونو نه رابیدا شی کافر به وایی

{يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا} ، افسوس چا مونږ د خپل قبرونو نه راپاڅولو او مومنان به وایی دا هغه څه دی چی الله یی مونږ سره وعده کړی وه او رسولانو ریښتیا ویلی وو

{هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ}

بیا به ملایکی پداسی حال کی یو خای ته راتولی کری شی چی خپری به یی نه وی په غاړه به یی لباس نه وی بی سنته به وی سنت کری شوی به نه وی د ټولو نه مخکی به ابراهیم علیه السلام ته جامی ورواغوستلی شی

یشیر إلى حدیث ابن عباس عن رسول الله - صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - :

((إن أول الخلائق يكسى يوم القيامة إبراهيم الخليل)).

رواه البخاري في الرقاق، (باب: الحشر) (377/11-فتح).

(*) قال مُعَدُّ الكتاب للشاملة: علق الشيخ عبد الرزاق عفيفي في طبعة الجامعة الإسلامية [ص 131] بقوله: ((ويؤيد ذلك قوله تعالى من الآية 56 سورة الروم: {وقال الذين أوتوا العلم والإيمان { الآية.))

نمر به خلکو ته رانژدی شی او ټول به په خولو کی ډوب شی بعضی به د مری پوری په خولو کی ډوب وی بعضی به د سینی پوری او بعضی د زنگونو پوری بعضی د گیتو پوری هر څوک به د خپل عمل مطابق په خولو کی ډوب وی نو کله چی ډیره سخته شوه دوی به د پیغمبرانو نه شفاعت طلب کری چی الله ته سفارش وکری او مونږ ددی عذاب نه خلاص کری هو هر پیغمبر به وایی زه سفارش نشم کولی فلانی ته لار شی تردی چی خبره به محمد ﷺ ته راورسیږی هغه به وایی زه دا سفارش کوم نو نبی علیه السلام به سفارش وکری بیا به د خلکو مابین کی حساب کتاب شروع شی بیا به د هر چا اعمال وتلل شی او هر کس ته به خپله عمل نامه په لاس کی ورکری شی کافر به جهنم ته او مومنان به جنت ته لار شی

متن: وَفِي عَرَصَاتِ الْقِيَامَةِ الْحَوْضِ الْمَوْرُودُ لِلنَّبِيِّ ﷺ، مَاؤُهُ أَشَدُّ بَيَاضًا مِنَ اللَّبَنِ، وَأَحْلَى مِنَ الْعَسَلِ، آيَتُهُ عَدَدُ

نُجُومِ السَّمَاءِ، طُولُهُ شَهْرٌ، وَعَرْضُهُ شَهْرٌ، مَنْ يَشْرَبُ مِنْهُ شَرِبَ؛ لَا يَطْمَأُ بَعْدَهَا أَبَدًا.

وَالصِّرَاطُ مَنْصُوبٌ عَلَى مَنِّ جَهَنَّمَ، وَهُوَ الْجِسْرُ الَّذِي بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، يَمُرُّ النَّاسُ عَلَيْهِ عَلَى قَدْرِ أَعْمَالِهِمْ، فَمِنْهُمْ مَنْ

يَمُرُّ كَلْمَحِ الْبَصْرِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَالْبَرْقِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَالرَّيْحِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَالْفَرَسِ الْجَوَادِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمُرُّ كَرِكَابِ

الْإِبِلِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَعْدُو عَدْوًا، وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي مَشْيًا، وَمِنْهُمْ مَنْ يَرْحَفُ رَحْفًا، وَمِنْهُمْ مَنْ يُخْطَفُ خَطْفًا وَيُلْقَى فِي

جَهَنَّمَ؛ فَإِنَّ الْجِسْرَ عَلَيْهِ كَالِابْتِئَانِ النَّاسِ بِأَعْمَالِهِمْ، فَمَنْ مَرَّ عَلَى الصِّرَاطِ؛ دَخَلَ الْجَنَّةَ. فَإِذَا عَبَرُوا عَلَيْهِ؛ وَقَفُوا

عَلَى قَنْطَرَةٍ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، فَيُقْتَصَّ لِبَعْضِهِمْ مِنْ بَعْضٍ، فَإِذَا هَدَّبُوا وَتَقَفُوا؛ أُذِنَ لَهُمْ فِي دُخُولِ الْجَنَّةِ.

وَأَوَّلُ مَنْ يَسْتَفْتِحُ بَابَ الْجَنَّةِ مُحَمَّدٌ ﷺ، وَأَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنَ الْأُمَّمِ أُمَّتُهُ.

ترجمه:

د قیامت په میدان کی به حوض کوثر یی چی په هغی کی به د نبی علیه السلام سره ملاقات کیری

د دی اوبه د پیو څخه ډیری سپینی او د شهدو څخه ډیری بنوری دی

د لوڅو تعداد به یی د اسمان د ستورو په مقدار دی
 اوږد والی یی یو میاشت دی پلن والی یی هم یو میاشت دی
 چا چی ترینه یو گوټ اوبه وڅکبلی هیڅ کله به تری نه شی
 د ټولو نه مخکی به نبی علیه السلام د جنت دروازه کولای کړی او په ټولو امتونو کی به د نبی علیه
 السلام امت اول کی جنت ته داخل شی

پل صراط د جهنم په شاه باندی ولاړ دی او دا هغه پل دی چی د جنت او اور مابین کی دی خلک
 پدی باندی د خپلو اعمالو مطابق تیریری بعضی د سترگی په رپ سره تیریری بعضی د بجلی د
 پرق پشان تیریری او بعضی د هوا د تیزوالی پشان تیریری بعضی د اس د مزل پشان تیریری بعضی د
 اوښ په مزل بعضی هسی په عامه منډه باندی بعضی په عام تگ سره بعضی په قلاره تگ سره
 بعضی به راونیولی شی او په جهنم کی به گوزار کړی شی ځکه د پل دپاسه به کلایب وی چی
 خلک به د اعمالو په وجه تختوی نو څوک چی په پل باندی تیر شوی جنت ته به داخل شی کله
 چی پدی باندی خلک تیر شی نو د جنت او جهنم مابین به ودرولی شی او یو پل نه قصاص
 واغستلی شی نو کله چی ښه صفا کړی شول د جنت د ننوتلو اجازت به ورته وشی

شرح:

د حوض کوثر د ثبوت باره کی احادیث د تواتر حد ته رسیری چی ۳۰ صحابه کرامو دا روایت
 کړی دی

او بیا هر نبی ته الله تعالی حوض ورکړی دی لیکن زمونږ د نبی علیه السلام حوض د هر یو نه
 بهتر دی

لکه حدیث کی راځی د هر نبی لپاره حوض شته دی

((إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوْضًا)) (1)

(1) (حسن أو صحيح) . روى الترمذي في صفة القيامة، (باب ما جاء في صفة الحوض) (133/7-تحفة) عن الحسن عن
 سمرة مرفوعًا:

یو موقوف حدیث کی راځی چی دا پل به د وینسته نه نری وی او د توری نه به تیز وی

(لم يصحَّ مرفوعًا) . لذلك قال البيهقي في ((شعب الإيمان)) (247/2)

متن:

وَلَهُ ﷺ فِي الْقِيَامَةِ ثَلَاثُ شَفَاعَاتٍ: أَمَّا الشَّفَاعَةُ الْأُولَى؛ فَيَشْفَعُ فِي أَهْلِ الْمَوْقِفِ حَتَّى يُقْضَى بَيْنَهُمْ بَعْدَ أَنْ يَتَرَاجَعَ الْأَنْبِيَاءُ؛ آدَمُ، وَنُوحٌ، وَإِبْرَاهِيمُ، وَمُوسَى، وَعِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ عَنِ الشَّفَاعَةِ حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَيْهِ. وَأَمَّا الشَّفَاعَةُ الثَّانِيَةُ؛ فَيَشْفَعُ فِي أَهْلِ الْجَنَّةِ أَنْ يَدْخُلُوا الْجَنَّةَ. وَهَاتَانِ الشَّفَاعَتَانِ خَاصَّتَانِ لَهُ. وَأَمَّا الشَّفَاعَةُ الثَّلَاثَةُ؛ فَيَشْفَعُ فِيْمَنْ اسْتَحَقَّ النَّارَ، وَهَذِهِ الشَّفَاعَةُ لَهُ وَلِسَائِرِ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَغَيْرِهِمْ، فَيَشْفَعُ فِيْمَنْ اسْتَحَقَّ النَّارَ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا، وَيَشْفَعُ فِيْمَنْ دَخَلَهَا أَنْ يُخْرِجَ مِنْهَا. وَيُخْرِجُ اللَّهُ مِنَ النَّارِ أَقْوَامًا بَعِيرٍ شَفَاعَةً؛ بَلْ بِفَضْلِهِ وَرَحْمَتِهِ، وَيَبْقَى فِي الْجَنَّةِ فَضْلًا عَمَّنْ دَخَلَهَا مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا، فَيُنشِئُ اللَّهُ لَهَا أَقْوَامًا فَيَدْخُلُهُمُ الْجَنَّةَ. وَأَصْنَافٌ مَا تَصَمَّنَتْهُ الدَّارُ الْآخِرَةُ مِنَ الْحِسَابِ وَالثَّوَابِ وَالْعِقَابِ وَالْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَتَفَاصِيلُ ذَلِكَ مَذْكُورَةٌ فِي الْكُتُبِ الْمُنَزَّلَةِ مِنَ السَّمَاءِ، وَالْآثَارِ مِنَ الْعِلْمِ الْمَأْثُورِ عَنِ الْأَنْبِيَاءِ، وَفِي الْعِلْمِ الْمَوْزُوثِ عَنِ مُحَمَّدٍ ﷺ مِنْ ذَلِكَ مَا يَشْفِي وَبِكْفِي، فَمَنْ ابْتَغَاهُ وَجَدَهُ\

ترجمہ:

د نبی علیہ السلام بہ پہ قیامت کی دری شفاعتوںہ وی اول کی بہ د ہغہ خلکو بارہ کی سفارش وکری چی موقف کی بہ ولاہ وی او د ہغوی مابین کی بہ فیصلہ نہ وی شوی تولو انبیاءو بہ د سفارش نہ عذر پیش کری وی لکہ ادم نوح ابراہیم موسی عیسی ابن مریم تر دی چی نبی علیہ السلام بہ سفارش وکری

دویم سفارش بہ د جنتیانو بارہ کی کوی چی جنت تہ داخل شی او دا دوه شفاعتہ نبی علیہ السلام پوری خاص دی دریم شفاعت بہ د ہغہ چا بارہ کی کوی چی د اور د تلو فیصلہ پری شوی وی او دا شفاعت د ہغہ او د تولو انبیاءو او صدیقانو وغیرہ لپارہ دی نو چا باندی چی د اور فیصلہ شوی وی ہغی بارہ کی بہ سفارش وکری چی اور تہ داخل نشی او خوک چی داخل شوی وی ہغی بارہ کی سفارش وکری چی ترینہ راوخی دغہ شان اللہ تعالیٰ بہ بعضی خلک د اور نہ پہ خپل رحمت او فضل سرہ راوباسی چی د چا شفاعت بہ پکین نہ وی او پہ جنت کی بہ خہ خای باقی پاتی شی د ہغہ خلکو نہ چی ورغلی دی نو اللہ تعالیٰ بہ د جنت لپارہ نور مخلوق پیدا کری او دا کسر بہ پری پورہ کری

د اخرت د ورځی حساب ثواب سزا جنت جهنم ددی ټولو تفصیل په منزل کتابونو کی موجود دی
دغه رنگه د پیغمبرانو په احادیثو کی هم ددی ذکر شته خاص طور سره د نبی علیه السلام په
کلام کی دومره څه دی چی کافی شافی دی څوک چی یی ولتوی مونده به یی کړی

شرح:

د انبیاءو او نیکانو خلکو لپاره د شفاعت ثبوت او دهغی دلایل

الله تعالی فرمایي : او هیڅوک به د الله په نزد شفاعت نشی کولی مگر د هغه د اجازت نه بعد
الله تعالی د فریشتو باره کی فرمایي : او په اسمانونو کی ډیر ملایک دی چی د هغی شفاعت به څه
فایده نه ورکوی مگر ددی نه پس چی الله تعالی هغه چاته اجازت وکړی چی غواری یی او پری
راضی وی

{وَكَمْ مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَاوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَى} (1) .

د شفاعت د نفی لپاره چی خواجه او معتزله کول دلایل پیش کوی
د الله دا قول : دوی ته به د شفاعت کونکو شفاعت څه فایده ورنکړی
هغه نه به عدل قبول نشی نه به ورته سفارش فایده ورکړی
نشته زمونږ لپاره سفارشیان

نو ددی نه مراد د اله شرک باره کی سفارش دی دغه شان هغه سفارش چی مشرکان یی خپلو بوتانو له ثابتوی او
نصاری یی عیسی علیه السلام له ثابتوی چی د الله د اجازت نه بغیر دی

: {فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ} (2) ، {وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ} (3) ، {فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ} (4)

.. إلخ (1) النجم: (26) .

(2) المدثر: (48) .

(3) البقرة: (123) .

(4) الشعراء: (100) .

متن: وَتُؤْمِنُ الْفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ مِنْ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ. وَالْإِيمَانُ بِالْقَدْرِ عَلَى دَرَجَتَيْنِ؛ كُلُّ دَرَجَةٍ تَتَضَمَّنُ شَيْئَيْنِ. فَالدَّرَجَةُ الْأُولَى: الْإِيمَانُ بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى عَلِيمٌ بِالْخَلْقِ، وَهُمْ عَامِلُونَ بِعِلْمِهِ الْقَدِيمِ الَّذِي هُوَ مَوْصُوفٌ بِهِ أَرْزَاقًا وَأَبْدَانًا، وَعِلْمٌ جَمِيعٌ أَحْوَالِهِمْ مِنَ الطَّاعَاتِ وَالْمَعَاصِي وَالْأَرْزَاقِ وَالْآجَالِ، ثُمَّ كَتَبَ اللَّهُ فِي اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ مَقَادِيرَ الْخَلْقِ. فَأَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْقَلَمَ قَالَ لَهُ: اكْتُبْ. قَالَ: مَا أَكْتُبُ؟ قَالَ: اكْتُبْ مَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. فَمَا أَصَابَ الْإِنْسَانَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ، وَمَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ، جَحَّتِ الْأَفْلامُ، وَطُوِيَتِ الصُّحُفُ؛ كَمَا قَالَ تَعَالَى: {أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ}، وَقَالَ: {مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ} وَهَذَا التَّقْدِيرُ النَّابِعُ لِعِلْمِهِ سُبْحَانَهُ يَكُونُ فِي مَوَاضِعَ جَمَلَةً وَتَفْصِيلًا: فَقَدْ كَتَبَ فِي اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ مَا شَاءَ. وَإِذَا خَلَقَ جَسَدَ الْجَنِينِ قَبْلَ نَفْخِ الرُّوحِ فِيهِ؛ بَعَثَ إِلَيْهِ مَلَكًا، فَيُؤَمِّرُ بِأَرْبَعِ كَلِمَاتٍ، فَيَقَالُ لَهُ: اكْتُبْ: رِزْقَهُ، وَأَجَلَهُ، وَعَمَلَهُ، وَشَقِيٍّ أَمْ سَعِيدٍ.. وَنَحْوَ ذَلِكَ. فَهَذَا التَّقْدِيرُ قَدْ كَانَ يُنَكِّرُهُ غَلَاةُ الْقَدَرِيَّةِ قَدِيمًا، وَمُنَكِّرُهُ الْيَوْمَ قَلِيلًا.

وَأَمَّا الدَّرَجَةُ الثَّانِيَةُ؛ فَهِيَ مَشِيئَةُ اللَّهِ النَّافِذَةُ، وَقُدْرَتُهُ الشَّامِلَةُ، وَهُوَ: الْإِيمَانُ بِأَنَّ مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ، وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ، وَأَنَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ حَرَكَةٍ وَلَا سَكُونٍ؛ إِلَّا بِمَشِيئَةِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ، لَا يَكُونُ فِي مَلِكِهِ مَا لَا يُرِيدُ، وَأَنَّهُ سُبْحَانَهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ مِنَ الْمُؤْجُودَاتِ وَالْمَعْدُومَاتِ، مَا مِنْ مَخْلُوقٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ إِلَّا اللَّهُ خَالِقُهُ سُبْحَانَهُ، لَا خَالِقَ غَيْرُهُ، وَلَا رَبَّ سِوَاهُ. وَمَعَ ذَلِكَ؛ فَقَدْ أَمَرَ الْعِبَادَ بِطَاعَتِهِ وَطَاعَةِ رُسُلِهِ، وَنَهَاهُمْ عَنِ مَعْصِيَتِهِ. وَهُوَ سُبْحَانَهُ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ وَالْمُحْسِنِينَ وَالْمُقْسِطِينَ، وَيَرْضَى عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ، وَلَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ، وَلَا يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ، وَلَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ، وَلَا يَرْضَى لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ، وَلَا يُحِبُّ الْفَسَادَ. وَالْعِبَادُ فَاعِلُونَ حَقِيقَةً، وَاللَّهُ خَالِقٌ أَفْعَاهُمْ. وَالْعَبْدُ هُوَ: الْمُؤْمِنُ، وَالْكَافِرُ، وَالْبَرُّ، وَالْفَاجِرُ، وَالْمُصَلِّي، وَالصَّائِمُ، وَلِلْعِبَادِ قُدْرَةٌ عَلَى أَعْمَالِهِمْ، وَهُمْ إِرَادَةٌ، وَاللَّهُ خَالِقُهُمْ وَقُدْرَتُهُمْ وَإِرَادَتُهُمْ؛ كَمَا قَالَ تَعَالَى: {لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ - وَمَا تَشَاوَرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ} .

ترجمه:

فرقه ناجیه په تقدیر خیر او شر باندی یقین او ایمان لری او په تقدیر باندی د ایمان دوه درجی دی
هره درجه په دوه شیانو مشتمله ده

اولنی درجه: پدی خبره یقین چی الله تعالی په خپل مخلوق باندی عالم دی هغوی ددوی په قدیم علم باندی عمل کوی چی الله پری همیشه لپاره موصوف دی او الله تعالی ددوی ټول احوال پیژنی لکه طاعات گناهونه رزقونه اجلونه بیا الله تعالی په لوح محفوظ کی د مخلوقاتو تقدیر لیکلی دی او د ټولو نه مخکی الله قلم پیدا کړی ورته ویلی یی وو ولیکه هغی ویلی وو څه شی ولیکم؟ الله وفرمایل هغه ټول څه ولیکه چی د قیامت پوری واقع کیدونکی دی نو کوم شی چی انسان ته رسیدونکی دی هغه ورته لازمی رسیدی او کوم شی چی ورته ندی رسیدونکی هغه ورته نه رسیدی ځکه قلمونه وچ شوی دی او صحایف راتاو کړی شوی دی لکه الله تعالی فرمایلی دی ایا

تاته پته نشته چی الله تعالی په هغه څه عالم دی چی په اسمانونو او ځمکو کی دی دا ټول په کتاب کی دی او دا هر څه په الله باندی اسان دی او فرمایی کوم مصیبت چی په په ځمکه کی یا ستاسو په نفسونو باندی واقع کیږی دا په کتاب کی د مخکی نه لیکلی شوی دی دی نه مخکی چی مونږ یی راولو او دا هر څه په الله باندی اسان دی

او دا تقدیر چی د الله د علم تابع دی په مختلف ځایونو کی کی اجمالی او تفصیلی طور سره وی نو الله چی څه غوښتل هغه یی ابتدایی طور سره لوح محفوظ کی ولیکل بیا یی چی کله د مور په ګیده کی د انسان جسم جوړ که او روح یی پکښ نه وو اچولی نو الله ورته فریشته راولیږله او په څلورو کارونو یی ورته امر وکه د هغه رزق اجل او عمل ولیکه او دا هم ولیکه چی بختور دی که بدبخت و غیره

نو ددی تقدیر څخه به غلاتو قدریه و انکار کوو لیکن نن سبا ددی منکرین کم دی

دویمه درجه د الله نافذ مشیت او اراده او شامل قدرت دی

او ددی نه مراد پدی خبره ایمان دی چی څه الله و غواری هغه به کیږی او څه چی ونه غواری نه به کیږی او په اسمانونو او ځمکو کی هیڅ حرکت او سکون نشته مگر د الله په ارادی سره دی او د هغه په بادشاهی کی هغه څه کیږی چی ویی غواری

او الله تعالی په ټولو موجوداتو او معدوماتو باندی قادر دی په ځمکه او اسمان کی هیڅ مخلوق نشته مگر الله یی خالق دی د هغه نه علاوه پل څوک یی خالق ندی نه د هغی نه علاوه بل رب شته او ددی باوجود یی خپلو بنده گانو ته پخپل طاعت او د رسولانو په طاعت امر کړی دی او د خپلی نافرمانی نه یی منع کړی دی او هغه د متقیانو محسانو او عادلانو سره مینه کوی او د هغه کسانو نه راضی دی چی نیک اعمال کوی د کافرانو سره محبت نکوی او نه د فاسقانو نه راضی دی نه په فاحشو کارونو باندی امر کوی او نه د بنده گانو لپاره کفر خوښوی نه فساد خوښوی

او بنده گانو په حقیقت کی کارونه کوی او الله ددوی افعال پیدا کړی دی او د بنده نه مراد مومن کافر نیک فاجر مونځ کونکی روژه دار دی او بنده گانو په خپلو اعمالو قدرت لری او ددوی اراده شته او الله دوی لره ددوی ارادی او قدرت لره پیدا کړی دی لکه الله تعالی فرمایی د هغه چا لپاره چی ستاسو څخه استقامت غواری او تاسو اراده نه کوی مگر چی الله تعالی اراده وکړی چی رب د مخلوقاتو دی او د تقدیر ددی درجی انکار عام قدریه کوی کومو ته چی نبی علیه السلام ددی امت مجوس ویلی دی پدوی کی بعضی مثبتین ډیره غلو کوی تر دی چی د بنده نه قدرت او اختیار سلب کوی او د الله د افعالو نه حکمتونه او مصلحتونه خارجوی

متن:

فَصَلِّ: وَمِنْ أَصُولِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ أَنَّ الدِّينَ وَالْإِيمَانَ قَوْلٌ وَعَمَلٌ، قَوْلُ الْقَلْبِ وَاللِّسَانِ، وَعَمَلُ الْقَلْبِ وَاللِّسَانِ وَالْجَوَارِحِ. وَأَنَّ الْإِيمَانَ يَرِيدُ بِالطَّاعَةِ، وَيَنْقُصُ بِالْمَعْصِيَةِ.

وَهُمْ مَعَ ذَلِكَ لَا يُكْفِرُونَ أَهْلَ الْقِبْلَةِ بِمُطْلَقِ الْمَعَاصِي وَالْكَبَائِرِ؛ كَمَا يَفْعَلُهُ الْخَوَارِجُ؛ بَلِ الْأُخُوَّةُ الْإِيمَانِيَّةُ ثَابِتَةٌ مَعَ الْمَعَاصِي؛ كَمَا قَالَ سُبْحَانَهُ: {فَمَنْ عَفِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ} ، وَقَالَ: {وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ - إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ} . وَلَا يَسْلُبُونَ الْفَاسِقَ الْمَلِيَّ اسْمَ الْإِيمَانِ بِالْكَلْبَةِ، وَلَا يَحْدُونَهُ فِي النَّارِ؛ كَمَا تَقُولُ الْمُعْتَرِلَةُ. بَلِ الْفَاسِقُ يَدْخُلُ فِي اسْمِ الْإِيمَانِ؛ كَمَا فِي قَوْلِهِ: {فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ} ، وَقَدْ لَا يَدْخُلُ فِي اسْمِ الْإِيمَانِ الْمَطْلُوقِ؛ كَمَا فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَّتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا} ، وَقَوْلُهُ ﷺ: ((لَا يَزِينِي الرَّأْيَ حِينَ يَزِينِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَشْرَبُ الْحَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَنْتَهَبُ نَهْبَةً ذَاتَ شَرَفٍ يَرْفَعُ النَّاسَ إِلَيْهِ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ حِينَ يَنْتَهَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ)). وَيَقُولُونَ: هُوَ مُؤْمِنٌ نَاقِصُ الْإِيمَانِ، أَوْ مُؤْمِنٌ بِإِيمَانِهِ فَاسِقٌ بِكِبِيرَتِهِ، فَلَا يُعْطَى الْاسْمَ الْمَطْلُوقِ، وَلَا يُسَلَبُ الْمَطْلُوقِ الْاسْمَ.

فَصَلِّ: وَمِنْ أَصُولِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ سَلَامَةُ قُلُوبِهِمْ وَأَلْسِنَتِهِمْ لِأَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، كَمَا وَصَفَهُمُ اللَّهُ بِهِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ} ، وَطَاعَةُ النَّبِيِّ ﷺ فِي قَوْلِهِ: ((لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا بَلَغَ مَدَّ أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ)). وَيَقُولُونَ مَا جَاءَ بِهِ الْكِتَابُ وَالسُّنَّةُ وَالْإِجْمَاعُ مِنْ فَضَائِلِهِمْ وَمَرَاتِبِهِمْ. وَيُقَضِّلُونَ مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ. وَهُوَ صُلْحُ الْحُدَيْبِيَّةِ. وَقَاتَلَ عَلَى مَنْ أَنْفَقَ مِنْ بَعْدِ وَقَاتَلَ. وَيُقَدِّمُونَ الْمُهَاجِرِينَ عَلَى الْأَنْصَارِ. وَيُؤْمِنُونَ بِأَنَّ اللَّهَ قَالَ لِأَهْلِ بَدْرٍ. وَكَانُوا ثَلَاثَ مِائَةٍ وَبِضْعَةَ عَشَرَ: ((اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ. فَقَدْ عَفَرْتُ لَكُمْ)). وَبِأَنَّهُ لَا يَدْخُلُ النَّارَ أَحَدٌ بَايَعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ؛ كَمَا أُخْبِرَ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ، بَلْ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ، وَكَانُوا أَكْثَرَ مِنْ أَلْفٍ وَأَرْبَعِ مِائَةٍ. وَيَشْهَدُونَ بِالْحَنَّةِ لِمَنْ شَهِدَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، كَالْعَشْرَةِ، وَثَابِتِ بْنِ قَيْسِ بْنِ شِمَاسٍ، وَغَيْرِهِمْ مِنَ الصَّحَابَةِ. وَيَقْرُونَ بِمَا تَوَاتَرَ بِهِ النَّقْلُ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَغَيْرِهِ مِنْ أَنَّ خَيْرَ هَذِهِ الْأُمَّةِ بَعْدَ نَبِيِّهَا: أَبُو بَكْرٍ، ثُمَّ عُمَرُ. وَيُثَلِّثُونَ بَعْثَمَانَ، وَيُرَبِّعُونَ بَعْثَمَانَ، وَكَمَا دَلَّتْ عَلَيْهِ الْأَثَارُ، وَكَمَا أَجْمَعَ الصَّحَابَةُ عَلَى تَقْدِيمِ عُمَانَ فِي الْبَيْعَةِ. مَعَ أَنَّ بَعْضَ أَهْلِ السُّنَّةِ كَانُوا قَدِ اخْتَلَفُوا فِي عُمَانَ وَعَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا. بَعْدَ اتِّفَاقِهِمْ عَلَى تَقْدِيمِ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ. أَيُّهُمَا أَفْضَلُ؟ فَقَدِمَ قَوْمٌ عُمَانَ: وَسَكَنُوا، أَوْ رَبَّعُوا بَعْثَمَانَ، وَقَدِمَ قَوْمٌ عَلِيًّا، وَقَوْمٌ تَوَقَّفُوا. لَكِنْ اسْتَفَرَّ أَمْرُ أَهْلِ السُّنَّةِ عَلَى تَقْدِيمِ عُمَانَ، ثُمَّ عَلِيٍّ. وَإِنْ كَانَتْ هَذِهِ الْمَسْأَلَةُ. مَسْأَلَةُ عُمَانَ وَعَلِيٍّ. لَيْسَتْ مِنَ الْأَصُولِ الَّتِي يُضَلَّلُ الْمُخَالِفُ فِيهَا عِنْدَ جُمْهُورِ أَهْلِ السُّنَّةِ. لَكِنْ الَّتِي يُضَلَّلُ فِيهَا: مَسْأَلَةُ الْخِلَافَةِ،

وَذَلِكَ أَنَّهُمْ يُؤْمِنُونَ أَنَّ الْخَلِيفَةَ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: أَبُو بَكْرٍ، وَعُمَرُ، ثُمَّ عُثْمَانُ، ثُمَّ عَلِيٌّ. وَمَنْ طَعَنَ فِي خِلَافَةِ أَحَدٍ مِنْ هَؤُلَاءِ؛ فَهُوَ أَضَلُّ مِنْ حِمَارِ أَهْلِهِ. وَيُحِبُّونَ أَهْلَ بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَيَتَوَلَّوْنَهُمْ، وَيَحْفَظُونَ فِيهِمْ وَصِيَّةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: حَيْثُ قَالَ يَوْمَ غَدِيرِ حُمٍّ: ((أَذْكُرُكُمْ اللَّهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي)). وَقَالَ أَيْضًا لِلْعَبَّاسِ عَمَّهُ. وَقَدْ اشْتَكَى إِلَيْهِ أَنَّ بَعْضَ قُرَيْشٍ يَجْفُو بَنِي هَاشِمٍ. فَقَالَ: ((وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ؛ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحِبُّوكُمْ؛ اللَّهُ وَلِقَرَابَتِي)). وَقَالَ: ((إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى بَنِي إِسْمَاعِيلَ، وَاصْطَفَى مِنْ بَنِي إِسْمَاعِيلِ كِنَانَةَ، وَاصْطَفَى مِنْ كِنَانَةَ قُرَيْشًا، وَاصْطَفَى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِي هَاشِمٍ، وَاصْطَفَى مِنْ بَنِي هَاشِمٍ)).

وَيَتَوَلَّوْنَ أَزْوَاجَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ، وَيُؤْمِنُونَ بِأَنَّهِنَّ أَزْوَاجُهُ فِي الْآخِرَةِ: حُصُوصًا خَدِيجَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أُمَّ أَكْثَرِ أَوْلَادِهِ، وَأَوَّلَ مَنْ آمَنَ بِهِ وَعَاصَدَهُ عَلَى أَمْرِهِ، وَكَانَ لَهَا مِنْهُ الْمَنْزِلَةُ الْعَالِيَةُ. وَالصِّدِّيقَةَ بِنْتَ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، الَّتِي قَالَ فِيهَا النَّبِيُّ ﷺ: ((فَضْلُ عَائِشَةَ عَلَى النَّسَاءِ كَفَضْلِ الثَّرِيدِ عَلَى سَائِرِ الطَّعَامِ)).

ترجمه:

فصل

د اهل سنت والجماعت د عقایدو څخه دا هم ده چی ایمان قول او عمل دی د زره او ژبی قول دی او د زره او ژبی او اندامونو عمل دی او دا چی ایمان په طاعت سره زیاتیری او په نافرمانی سره کمیږی

لیکن هغوی ددی باوجود مسلمانان په مجرد گناهونو باندی نه کافر کوی لکه خوارج دا کار کوی بلکی ایمانی ورورولی به دگناهونو باوجود ثابته وی لکه الله تعالی فرمایي چاته چی د خپل ورور لخوا قصاص معاف شو نو په بنی طریقی سره دی تابعداری وکړی او دا قول د الله تعالی

که چیرته د مومنانو دوه جماعتونه د یو بل سره جنگ وکړی نو تاسو ددواړو مابین کی صلح وکړی بیا که یوه ډله په بله باندی زیاتی وکړی نو تاسو د هغی ډلی سره جنگ وکړی چی زیاتی کوی تر دی چی د الله د حکم تابعداری وکړی او کله چی تابعداری وکړی نو ددوی مابین کی په عدل سره صلح وکړی او انصاف وکړی ځکه الله تعالی انصاف کونکی خوښوی بیشکه ټول مومنان د یو بل وروڼه دی نو د وروڼو مابین کی صلح وکړی

او فاسق څخه د په کلی طور سر ایمان نه سلبوی نه یی همیشه لپاره جهنمی گنډی لکه معتزله چی وایی بلکی فاسق هم د ایمان په مسمی کی داخل دی لکه د الله دا قول نو یو مومن غلام دی ازاد کړی او کله به په مطلق ایمان کی داخل هم نه وی لکه د الله دا قول بیشکه مومنان هغه خلک دی چی کله د الله ذکر وشی نو زړونه یی ویریری او کله چی په هغوی باندی د الله ایاتونه لوستلی کیږی نو ایمان ورله زیاتوی

او د نبی علیه السلام دا قول یو زانی زنا نه کوی کله چی زنا کوی او هغه مومن وی او کله چی یو کس غلا کوی هغه غلا پداسی حال کی نه کوی چی هغه مومن وی او یو کس شراب پداسی حال کی نه څکبنی چی هغه مومن وی او په زوره د یو مومن نه یو قیمتی شی نه تختوی پداسی حال کی چی خلک ورته گوری او دا بی تختوی او هغه مومن وی او دوی وایی دا ددی کارونو باوجود مومن دی خو ایمان یی ناقص دی یا د ایمان په وجه مومن دی او د گناه په وجه فاسق نو مطلق نوم ورته نه ورکړل کیږی نه ترینه سلب کولی شی

فصل : د اهل سنتو د اصولو څخه دا هم ده چی د هغوی زرونه او ژبی د الله د نبی د صحابه کرامو باره کی پاک دی لکه څنگه چی الله د هغوی صفت بیان کړی دی او هغه کسان چی ددوی نه پس راغلل وایی ای ربه زمونږ مونږ او زمونږ هغه وروڼو ته بخشش وکړه چی زمونږ نه مخکی یی ایمان راوړی وو او زمونږ په زرونو کی د مومنانو لپاره کینه مه اچوه ای زمونږ ربه ته بخونکی مهربانه یی

او د نبی علیه السلام دا قول زما صحابه و ته کنخلی مه کوی په هغه ذات می دی قسم وی چی د هغه په لاس کی زما خان دی که ستاسو یو کس د احد د غره په مقدار سره زر د الله په لاره کی ورکړه نو د هغوی د یو مد یا نیم مد زکات ته به ونه رسیری او په کتاب او سنت کی چی د هغوی کوم فضایل او مراتب راغلی هغه قبلوی او هغه څوک غوره گنری چی د فتح مکه نه مخکی یی د الله په لاره کی خرچ کړی دی یعنی د صلح حدیبیه نه مخکی او د الله په لاره کی یی جهاد کړی دی په هغه چا باندی چی د فتح مکه نه وروسته یی د الله په لار کی خرچ او جهاد کړی دی

او مهاجرین په انصارو باندی مقدم گنری او پدی یقین لری چی الله تعالی اهل بدرو ته ویلو دی چی هغوی څه دپاسه دری سوه کسان وو څه چی مو زره غواری عمل وکړی ما تاسو ته بخشش کړی دی

او پدی چی جهنم ته به د هغه کسانو نه یو تن هم داخل نشی چی د ونی لاندی یی د نبی علیه السلام سره بیعت کړی دی لکه ددی خبر نبی علیه السلام ورکړیدی بلکی الله د هغو نه راضی شوی او هغوی دالله نه راضی وو او پدغه وخت کی دوی ۱۴ سوه نه پیر وی او دوی د هغه صحابه و باره کی د جنت گواهی ورکوی چی نبی علیه السلام د هغوی باره کی د جنت گواهی ورکړی ده لکه عشره مبشره او ثابت بن قیس بن شماس وغیره صحابه کرام او په هغه متواتر احادیثو باندی یقین لری چی د علی رضی الله عنه وغیره صحابه و نه نقل دی چی ددی امت غوره انسان د نبی علیه السلام نه پس ابو بکر دی بیا عمر بیا عثمان بیا علی لکه دی خبری باندی احادیث دلالت کوی او صحابه کرامو د عثمان په مقدم والی اجماع کړی وه سره ددی چی اهل سنتو د عثمان او علی رضی الله عنه باره کی اختلاف کړی وو دا د هغوی په ابو بکر او عمر باندی د اتفاق نه پس چی کوم یو پدوی کی افضل دی نو بعضو عثمان مقدم گنرو بعضو سکوت

اختیار کړی وو بعضو علی له په عثمان ترجیح ورکړی وه او بعضو نورو توقف اختیار کړی وو بیا وروسته پدی اجماع وشوه چی عثمان په علی رضی الله عنهما باندی مقدم دی اگر که دا مساله داسی نده چی د جمهورو علماو په نزد پدی کی مخالفت کونکی ته گمراه وویلی شی البته اصل مساله د خلافت ده دی وچی نه دوی یقین او عقیده لری چی د نبی علیه السلام نه پس خلیفه ابو بکر وو بیا عمر بیا عثمان او بیا علی رضی الله عنهم اجمعین وو او چا چی ددوی په خلافت باندی تور ولگوو هغه د خپل کورنی خر نه بدتر دی او دوی د الله د رسول اهل بیتو سره محبت کوی هغوی خپل دوستان گنری او د هغوی باره کی د نبی علیه السلام د وصیت خیال ساتی چی هغه د غدیر خم په ورځ فرمایلی وو زه تاسو ته د خپل اهل بیت باره کی الله دریاوم او عباس ته یی فرمایلی وو کله چی هغه ورته شکایت کړی وو چی بعضی قریش د بنو هاشم سره بغض لری نو نبی علیه السلام فرمایلی وو قسم دی په هغه ذات چی زما خان د هغه په لاس کی دی تر هغه پوری دوی نشی مومنان کیدای تر څو چی د الله او زما د قرابت په وجه تاسو سره محبت ونکړی او نبی علیه السلام فرمایلی دی بیشکه الله تعالی بنی اسماعیل اختیار کړل بیا یی د بنی اسماعلی نه کنانه غوره کړل بیا یی د کنانه نه قریش غوره کړل بیا یی د قریشو نه بنی هاشم بیا یی د بنی هاشمو نه زه غوره کړم

او دوی د نبی علیه السلام د ازواجو سره محبت لری چی د مومنانو میندی دی او پدی یقین لری چی په قیامت کی به دوی د نبی علیه السلام بیبانی وی خاص طور سره خدیجه چی د هغه د ډیرو اولادو مور وه او په هغه باندی یی اول کی ایمان راوړی وو او مددی ورسره کړی وو او د نبی علیه السلام په نزد د هغی اوچته مرتبه وه او بیا عایشه رضی الله عنها چی د هغی باره کی نبی علیه السلام فرمایلی دی د عایشی فضیلت په ټولو زنانه و باندی داسی دی لکه ماته ډوډی چی به عام طعام باندی فضیلت لری

متن:

او دوی د روفضو مسلک نه اختیاروی کوم چی د صحابه و سره بغض لری او گنځلی ورته کوی دغه شان دوی د نواصبو د طریقی نه هم برات کوی کوم چی اهل بیت ته په قول یا عمل سره تکلیف ورکوی او د صحابه و په مابین کی د واقع شوی اختلافاتو څخه سکوت کوی او وایی چی د دی باره کی وارد اثار خو یا دروغ دی بعضو کی زیاتی کمی شوی او کوم چی صحیح دی نو د هغی بعضو کی صحابه معذور وو یا مجتهدین وو چی حق ته رسیدلی وو یا مجتهدین وو چی خطا شوی وو لیکن ددی باوجود دوی دا عقیده نلری چی صحابه هر یو د کبایرو او صغایرو نه معصوم دی

بلکی په اجمالی طور سره د هغوی نه گناه صادریدل ممکن دی لیکن د هغوی دومره سابقه اعمال او فضایل دی چی هغی سره دغه گناهونه معاف شوی دی که چیرته ترینه صادر شوی وی

تر دی چی د هغوی هغه گناهونه الله معاف کړی دی چی د هغوی نه بعد د بل چا ندی معاف شوی
 ځکه د هغوی نیکی دومره دی چی گناهونه ختموی چی دا د نورو خلکو نشته او نبی علیه السلام
 ددوی باره کی خبر ورکړی چی ددوی زمانه د ټولو زمانو نه غوره ده او ددوی د یو تن مد چی
 صدقه یی کړی د بل چا د احد د غر په مقدار د سرو زرو د خرچ کولو نه بهتر دی بیا که چیرته د
 هغوی د یو تن نه څه گناه صادره شوی وی نو توبه به یی کړی وی یا به یی د هغی نه پس نیکی
 کړی وی چی دغه گناه به د هغی په وجه ختمه شوی وی یا به ورته الله د سابقه اعمالو په وجه یا د
 نبی علیه السلام د شفاعت په وجه معافی کړی وی ځکه د ټولو خلکو نه دوی د نبی علیه السلام د
 شفاعت نه ډیر حقدار دی یا به پری دنیا کی څه مصیبت راغلی وی د هغی په وجه به ورته الله
 معافی کړی وی

نو کله چی دا اصول د حقیقی گناهونو باره کی دی نو د هغه امورو به څه حال وی چی هغوی په
 هغی کی مجتهدین وو که حق ته رسیدلی وی نو ددوی لپاره دوه اجره دی او که خطا شوی وی نو
 یو اجر او غلطی الله معاف کوی د کوم کارونو په وجه چی په هغوی باندی اعتراض کیږی د
 هغوی د فضایلو او محاسنو په نسبت ډیر کم دی لکه په الله او رسول باندی ایمان د الله په لاره کی
 جهاد هجرت نصرت علم نافع عمل صالح او چا چی ددوی په سیرت کی فکر وکړ نو پته به ورته
 ولگی چی الله دوی ته څومره فضایل ورکړی وو او دا چی هغوی د پیغمبرانو نه پس غوره مخلوق
 وو نه ددوی نه مخکی ددوی پشان څوک وو او نه به راشی او هغوی پدی امت کی غوره خلک
 دی چی دا امت هم په ټولو امتونو کی غوره دی او الله ته عزتمند دی

د اهل سنت والجماعت د عقایدو څخه دا هم ده چی د اولیایو په کراماتو تصدیق وشی کوم چی الله د
 هغوی په لاسونو جاری کوی چی هغه د عادت خلاف کارونه دی مختلف علوم کشف او تاثیرات
 وغیره دی لکه هغه کرامات چی په سورت کهف کی د مخکنی امتونو نه نقل دی او یا ددی امت د
 صحابه تابعینو یا ددی امت د نورو زمانو د خلکو نه او دا کرامات تر قیامته پدی امت کی موجود
 دی

فصل: بیا د اهل سنت والجماعت طریقه د نبی علیه السلام د ټولو اثارو په باطن او ظاهر کی
 تابعداری ده او د سابقین اولینو تابعداری چی هغوی مهاجرین او انصار دی دغه شان د نبی علیه
 السلام ددی وصیت تابعداری چی فرمایلی یی دی تاسو زما سنت او د خلفای راشیدینو سنت کلک
 راو نیسی هغی باندی غابسونه ولگوی او د نوی کارونو نه ځان وساتی ځکه هر بدعت گمراهی ده
 او دا یقین لری چی د ټولو نه ریښتینی کلام د الله کلام دی او د ټولو نه بڼه لاره د نبی علیه السلام
 لاره ده او د الله کلام د ټولو خلکو په کلام باندی مقدم گنړی

او د نبی علیه السلام طریقه د هر چا په طریقی باندی مقدمه گنړی دی وچی نه دوی ته اهل الکتاب
 والسنه او اهل الجماعه وایی ځکه الجماعه د اجتماع نه اخذ شوی ده او ددی ضد فرقه واریت دی
 اگر که دا لفظ جماعه بعینه ددی خلکو نوم گرځیدلی دی او اجماع ددوی دریم اصل دی چی په علم
 او دین کی پری اعتماد کولی شی هغوی پدی اصولو باندی هغه ټول ظاهری او باطنی اقوال تلی

چی ددین سره یی تعلق دی او کومه او کومه اجماع چی معتمده ده هغه د سلف صالحینو اجماع ده
 ځکه د هغوی نه پس اختلاف ډیر شوی دی او امت منتشر شوی دی

فصل: بیا ددی عقایدو سره سره هغوی په نیکی باندی حکم کوی او د بدی نه خلک منع کوی دا
 ټول د شریعت مطابق د حج جهاد جمعو او اخرونو قایمول د حکمرانانو سره جایز گنځی برابره ده
 که نیکان وی یا فاسقان او د جماعت اتمام کوی امت ته نصیحت کوی او د الله پدی قول یقین لری
 یو مومن به بل مومن لپاره د قلیی شوی دیوال پشان وی چی یو بل لره قوی کوی

بیا نبی علیه السلام خپلی گوتی په یو بل کی داخل کړی او پدی قول د نبی علیه السلام چی په محبت
 رحم شفقت کی د مومنانو مثال د یو جسد دی کله چی په هغی کی یو اندام شکایت وکړی نو ټول
 بدن ورته په تبه او شوگیر سره شکایت وکړی

د مصیبت په وخت کی د صبر تلقین ورکوی او د خوشحالی او پراخی په وخت کی د شکر بنایسته
 اخلاقو او نیکو اعمالو ته دعوت ورکوی او د نبی علیه السلام پدی قول باندی عمل کوی په
 مومنانو کی کامل انسان هغه دی چی اخلاق یی کامل وی او دی ته دعوت ورکوی چی چا درسره
 ورانه کړی هغی سره وپاله او چا چی درنه څه شی منع کړی هغی له ورکړه چا چی دباندی ظلم
 کړی معاف یی کړه د مور او پلار سره په نیکی کولو باندی حکم کوی دغه شان په صله رحمی
 بڼه گاونډی توب یتیمانانو مسکینانو او مسافرو سره په احسان په غلام باندی نرمی د فخر او تکبر
 ظلم په حق یا ناحقه سره په مخلوق ظلم ددی نه منع کوی او په اوچتو اخلاقو امر کوی د بدو نه
 منع کوی

او دوی په ټولو افعالو او اعمالو کی د کتاب او سنت تابعداری کوی ددوی لار دین اسلام دی په
 کوم باندی چی الله محمد ﷺ رالیرلی دی لیکن کله چی نبی علیه السلام ددی خبر ورکړی چی دا امت
 به په ۷۳ ډلو تقسیم شی ټولی به په اور کی وی مگر یوه ډله او هغه الجماعت دی او بل حدیث کی
 دی چی ددی نه مراد هغه خلک دی چی په هغه دین روان وی په کوم چی نن ورځ زه او زما
 صحابه دی

نو ددی نه پس په خالص اسلام باندی تمسک کونکی خلک اهل سنت والجماعت وگرځیدل

چی پدوی کی صدیقین شهدا او صالحین دی ددوی څخه بعضی د هدایت علامی دی د تورتم ډیوی
 دی او د اوچتو مرتبو او فضایلو خاوندان دی پدوی کی ابدال دی پدوی کی د دین امامان دی چی د
 هغوی په هدایت او فقاهات باندی امت اجماع کړی ده او همدا خلک طایفه منصوره ده چی نبی علیه
 السلام ددوی باره کی فرمایلی دی

همیشه به زما د امت یو جماعت په حق باندی قایم وی مخالفین به ورته ضرر نشی ورکولی تر دی چی قیامت به قایم شی
 د الله نه دعا ده چی پدی جماعت کی مو شامل کړی او د هدایت نه پس زمونږ زړونه کاره نکړی او د
 خپل طرفنه په مونږ رحمت نازل کیر بيشکه هغه ورکونکی ذات دی

وَصَلَّى اللهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا..

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**